

1/2 pl.

Auto Pinner

MARIOLOGIJA

TO JEST

NAUK KATOLIČKE CRKVE O BLAŽENOJ DJEVICI MARIJI
MATERI BOŽJOJ.

IZLOŽIO

DR. IVAN BUJANOVIĆ

PROFESOR U BOGOSLOVNOM FAKULTETU KR. SVEUČILIŠTA
FRANJE JOSIPA I. U ZAGREBU.

S dopuštanjem nadbiskupske duhovne oblasti zagrebačke.

ZAGREB

NAKLADOM KR. SVEUČILIŠTNE KNJIŽARE [FR. SUPPANA (R. F. AUER)].

1899.

Tisak Antuna Scholza u Zagrebu.

❧ NA SLAVU I HVALU ❧

PRIJESTOLJU MUDROSTI

I

POMOĆNICI KRŠĆANA

POVODOM DVADESETPET-GODIŠNJICE

HRVATSKOGA KR. SVEUČILIŠTA FRANJE JOSIPA I.

I

DVADESETPET-GODIŠNJICE SVOGA MISNIČTVA

MALO OVO DJELO SRCA SVOGA

S VELIKOM HVALOM I DUBOKOM PONIZNOŠĆU

PRIKAZUJE

PISAC.

D-71.623

Predgovor.

U nizu dogmatičkih monografija došao je evo red na Mariologiju. Nije to iskao unutrašnji sustav istih monografija, već spoljašni povodi, koji se spominju na posvetnom listu. Oni sami jasno kažu i svi će lako razumjeti, zašto sam htio, da ovom zgodom, kao svečanosti spis, izdam Mariologiju.

U katoličkoj se crkvi od iskona štivala Presveta Bogorodica kao najmoćnija i poslije Isusa Krista prva i prava posrednica Boga i ljudi. Katolici po cijelom svijetu zazivaju je u svim potrebama svojim, a Ona pripravnica svakomu pomoći: žalosnim je utjeha, grješnicima utočište; bolesnim je zdravlje, a zdravim je ogledalo pravde; nemoćnim je toranj Davidov, a pravednikom vrata nebeska; svima: pomoćnica, odvjetnica, posrednica!

Svi mi imamo više nego jedan uzrok, da zazivamo Majku Milosrdja i u Njezinu se obranu utičemo, a nema megu nama ni jednoga, koji nije već na sebi iskusio Njezinu izdašnu pomoć.

Te me ponukaše misli, da povodom javne svečanosti našega sveučilišta i u njem bogoslovnoga fakulteta i sukromne uspomene na dan, kad sam prije

dvadeset i pet godina prvu prikazao nekrvnu žrtvu Božanskoga Jaganjca, Materi Božjoj na čast i hvalu izložim nauk katoličke crkve o Mariji i time javno i svečano ispovjedim, da s majkom svojom sv. katoličkom crkvom nada sve anjele i svete štujem Presvetu Bogorodicu, i da Joj time javno svoju hvalu kažem na Njezinoj prevelikoj pomoći.

Meni će biti nagrada, ako budem ovim spisom u srcima svojih čitalaca učvrstio pouzdanje u zaštitu Pomoćnice Kršćana i umnožio štovanje Matere Preblage. Da bi se u tom svi Hrvati složili pomози: O blaga, o bogoljubna, o slatka Djevice Marijo!

U Zagrebu na dan Rogjenja Marijina 1899.

Pisac.

U v o d

§. 1.

Nitko se ne će čuditi ni prigovoriti, što se u dogmatičkom spisu raspravlja o Mariji, ako se sjeti i ima na pameti, da je Ona u najužoj svezi s Isusom Kristom, Bogom-čovjekom, Spasiteljem svijeta.

Ako je u odlukama i djelima promisli božje prvo i najglavnije djelo: Isus, a ono je i Marija s njime. Crkva nepogrješljiva učiteljica naroda potvrđuje tu istinu time, što izjave i proroštva svetih knjiga, koja ravno govore o Isusu Kristu, tumači i prenosi takogjer i na Mariju. „Izigjoh prvorogjena prije svih stvorova. Gospod imao me je u početku svojih putova . . . , od vijeka sam odregjena . . . još ne bijaše ponora i već bijah začeta . . . kad je pripravljaio nebesa, bijah nazočna“. Ove i druge ovim jednake izjave, crkva Duhom svetim nadahnuti i sv. oci uzimaju, da su ravno rečene za Isusa Krista. Kad ih pak crkva i sv. oci tumače i prenose takogjer i na Mariju, za stalno time potvrđuju i javno ispovijedaju, da je Marija s Isusom Kristom najuže sjedinjena; da se Marija ne može i ne smije rastaviti od Isusa. Zašto? Jer je Bog od vijeka odredio, da u vremenu Sin Božji, druga osoba presvetoga Trojstva, od nje uzme narav čovječju. Prema toj vječnoj odluci božjoj, Marija je u vremenu dala Sinu Božjemu sve ono, što u porodu prirodne matere daju djeci svojoj: krv, tijelo — narav čovječju. Sin Božji, koji je u vremenu postao čovjek, kost je od kosti, krv je od krvi Marijine; zato je On, Sin Božji u istinu pravi, naravski sin Marijin, a Marija je prava i naravska mati Sina Božjega. Zato je ona u istinu prava Bogorodica.

To je njezino najuzvišenije dostojanstvo, dostojanstvo do kojega se izmegju svih stvorova Ona jedina uspela. Time se Ona najuže i nerazrješivo združila s Isusom Kristom, Bogom-čovjekom, Spasiteljem svijeta. To je uzrok, zašto se Marija mati Sina Božjega ne da odijeliti od Isusa Krista Boga-čovjeka.

Materinstvo božje vrelo je, iz kojega izviru sve njezine izvrsnosti i povlastice, koje ju dižu nad sve stvorove. Zato što je Ona mati Božja i što je time najuže združena s Isusom Kristom, prelaze od Isusa na Nju, koliko dopušta narav čovječja: imena, vlastitosti, izvrsnosti, povlastice, slava i štovanje. To potvrđuje crkva zborom i tvorom.

Isus je kralj naš: i Marija je kraljica naša. Isus je Gospodin naš: Mariju zovemo takogjer Gospogja naša. Isus je odvjetnik i posrednik naš: i Mariju zazivamo u potrebama našim kao odvjetnicu i posrednicu našu. Isus je naše ufanje, život naš, utočište naše, pomoć i utjeha naša: i Marija je sve to nama: ufanje naše, život naš, slatkost naša — *vita, dulcedo et spes nostra* —, utočište, utjeha, pomoć naša.

Ali ne samo imena nego i izvrsnosti i povlastice Isusove prelaze od Sina na Mater. Isus po naravi nije mogao sagriješiti: Marija po milosti takogjer nije mogla sagriješiti. Isus je bez svakoga, istočnoga i ličnoga grijeha: isto tako je i Marija bez svake ljage grješne. Isus početnik milosti: Marija mati božje milosti, mater divinae gratiae. Isus otac milosrgja, pater misericordiae: Marija je takogjer Majka milosrgja, mater misericordiae. Isus isto tako kao i Marija: djevica. Isus i u grobu neskvajljiv: Marija takogjer poslije smrti sačuvana od skvarenja. Isus treći dan poslije svoje smrti uskrsnuo iz groba: Marija isto tako uskrisena od mrtvih. Isus s tijelom i dušom uzišao na nebesa: i Marija uznesena na nebo. Isus sjedi ob desnu Oca svoga nebeskoga: Marija u nebeskoj slavi uz Sina svoga božanskoga.¹

¹ Isp. I. de Gallifet: *De cultu immacul. cordis Mariae, Matris Dei Jesu. Apud Migne: Theol. Curs. compl. T. VIII., p. 1494.*

Eto: sve što je mogao Isus, dao je Mariji. Nije to samo mišljenje pobožnih duša, nego baš vjerovanje i nauk katoličke crkve. Taj se nauk ovdje izlaže redom.

Logički i bogoslovski red ište, da se najprije dokaže: 1) da je Marija u istinu prava Mati Božja, prava Bogorodica. Otuda izvire njezina svetost, njezina slava i štovanje, koje joj se nada sve anđele i svete izkazuje u katoličkoj crkvi. Zato ćemo, dokazavši da je Marija u istinu Bogorodica, dalje dokazati iz vrela svrhunaravske objave redom ove istine: 2) Marija je bez ljage istočnoga grijeha začeta; ona je ostala kroz cijeli život svoj čista od svakoga i najmanjega ličnoga grijeha, pače i od svake grješne pohote. 3) Marija je vazda djevica; kako je začela sina svoga božanskoga kao djevica, tako ga je kao djevica i rodila i ostala i poslije vazda djevica. 4.) Marija je poslije smrti dušom i *tijelom* uznesena u nebo. 5.) Marija je kod Boga naša posrednica. 6) Mariju treba da više štuujemo, nego sve ostale svete.

Evo to je predmet i zadaća ovoga spisa, koji nosi napis: Mariologia.

Članak prvi.

Dostojanstvo i svetost Marijina.

§. 2.

Blažena Djevica Marija u istinu je Mati Božja — Bogorodica.

1. Kako je usko Marija združena s Isusom i kako iz krive vjere i nauka o Isusu utjelovljenu Sinu Božjem izlaze krivi nauci o Mariji, vidi se najočitije u ovom članku vjere, kojim ispovijedamo, da je Marija u istinu Mati Božja ili Bogorodica. Poznato je iz crkvene povjesti, da je Nestorij patrijarha carigradski stao pobijati Mariji dostojanstvo i ime: Bogorodica. Time je odao, da krivo uči i vjeruje o utjelovljenju Sina Bo-

žjega. Dakako, ako je otajstvo utjelovljenja u tome, da se je Sin Božji, druga osoba presvetoga Trojstva u vremenu združila s čovjekom Isusom Kristom rođenim u Nazaretu od Josipa i Marije, a ono svakako otud izlazi, što je i Nestorij prema svomu nauku o utjelovljenju učio, da se Marija ne smije i ne može zvati Bogorodica, nego najviše: Kristorodica. Ali ako je otajstvo utjelovljenja u tome, da je Sin Božji u vremenu uzeo iz Marije i narav čovječju tako, da je ta narav čovječja postala narav Sina Božjega, a ono otud izlazi, da je Marija time postala u istinu Mati Sina Božjega ili Mati Božja. Budući da je otajstvo utjelovljenja temelj kršćanskoj vjeri a Marija je u uskom i nerazriešljivom savezu s tim otajstvom, razumije se, zašto je crkva istom brigom i istom vatrom branila protiv Nestorija i njegovih drugova dostojanstvo i ime: Bogorodica, kako je prije branila protiv Arija božanstvo Sina Božjega. Razumije se i to, što je protiv Nestorijevog naopakog učenja o utjelovljenju Sina Božjega u katoličkoj crkvi jedina riječ: Bogorodica, *θεοτόκος*, postala i ostala poklič i najsigurniji znak istinitog katoličkog nauka o utjelovljenju Sina Božjega, kao što je prije riječ *δυοούσιος* bila znak istinitog nauka o božanstvu Sina Božjega.

Da je Marija u istinu Mati Božja članak je vjere, koji je crkva proglasila na efeškom saboru protiv Nestorija i njegovih drugova: „Si quis non confitetur Emmanuelem esse verum Deum et propterea Deigenitricem s. Virginem: peperit enim secundum carnem, carnem factum Deum Verbum . . . anathema sit.“ (can. 1.). Iznovice je to potvrđeno i na saboru carigradskom II. (can. 6.): „Si quis abusive sed non vere Dei genitricem dicit sanetam gloriosam Virginem Mariam, anathema sit.“ Isto tako govore i oci sabora lateranskoga I. (act. V. can. 3.) i uče: „Marija je u istinu rodila Boga.“

Istina, o kojoj je govor, nahodi se u obadva vrela svrhnaravske objave jasno i razgovjetno objavljena. To ćemo i dokazati.

2. Sveto pismo na više mjesta i na više načina potvrđuje, da je Marija: Mati Božja i da je zato u istinu Bogorodica.

Najprije se uči i izrijeком kaže, da je Marija mati Isusa Krista taj dokaz još više vrijedi, ako se ima na pameti, da se redovno za Josipa veli, da se *zvaо* otac, *ὡς ἐνομιζέτο*, dakle samo tako zvani otac — pater putativus.

Sv. pismo takogjer uči, da se Isus Krist začeo u utrobi Marijinoj, da ga je Marija u utrobi svojoj nosila i rodila (Luk. 1. 35.). Jasnije i potpunije ne može se utvrditi, da je Marija prava Mati Isusa Krista. To potvrđuje i apostol kad kaže, da je Isus Krist postao, *γενόμενος* od žene. (Gal. 4. 4.) Time se pobijaju oni, koji su učili, da je Isus iz neba donio već gotovo tijelo, koje je samo na oko izišlo iz tijela Marijina i otvoreno kaže, da je tijelo Isusovo postalo iz krvi i tijela Marijina, pa zato da mu je ona prava mati.

Po nauku dakle sv. pisma Marija je prava mati Isusa Krista, jer ona ga je začela i rodila. Premda ga je čudom ravno od Duha sv. začela, ipak nema uzroka, da se kaže, da mu nije prava mati. Duh sv. je svojom svetom moći učinio, da je Marija Isusu Kristu bez sudjelovanja muža dala sve ovo od svoje krvi i svoga tijela, što druge matere daju djeci svojoj u svezi s mužem. Marija je dakle, jer je začela i rodila Isusa njegova prava majka; jer ga je začela i rodila od *Duha svetoga*, zato je *djevičanska* mati. O tom na drugom mjestu.

Ako je Marija u istinu mati Isusa Krista, a ono je ona u istinu i Mati Božja — Bogorodica. To izlazi iz hipostatskoga sjedinjenja božje i čovječje naravi u jednoj i to božjoj osobi. Samo onaj može pobijati, da je Marija mati božja, koji ne priznaje, da su se obadvije naravi, božja i čovječja sjedinile u jednoj osobi Riječi t. j. Sina Božjega. Već je spomenuto, da je i Nestorij samo zato ustao protiv imena Bogorodice, što je krivo mislio, da se Sin Božji samo moralnim načinom združio s Isusom čovjekom. On je učio: Sin Božji i Isus Krist dva su sasvim različna lica, jedan je od vijeka pravi Bog, drugi u vremenu rođen od Marije pravi čovjek. Marija je rodila čovjeka, zato nije i ne može biti Bogorodica. Ako se ipak kadšto tako zove, to je zato, što se s čovjekom Isusom Kristom nje-

zinim sinom združio i usko spojio sin Božji, koji je u nj unišao i u njemu se nastanio i u svem se s njime potpuno složio tako, kao da nisu više dva lica, Bog i čovjek, nego samo jedno : Bog. Marija se dakle može zvati Bogorodica, jer je rodila Isusa, koji je poslije postao kao jedno s Bogom, (in sensu diviso kod skolastika), u kojem se smislu takogjer veli, da je sv. Monika rodila *svetoga* Augustina t. j. Augustina, koji je poslije svet postao. Ali kad se vjeruje, što katolička crkva uči vjerovati, da su se u otajstvu utjelovljenja obadvije naravi sjedinile u jednoj i to božanskoj osobi Sina Božjega, tada otuda ne izlazi jedino (protiv Adopeijana) da je Isus Krist i kao čovjek pravi Sin Božji, nego takogjer i protiv Nestorijanaca, da je Marija u istinu Mati Božja — Bogorodica.

Po logičkim i bogoslovskim pravilima lako je dokazati iz hipostatskog sjedinjenja obiju naravi u jednoj božanskoj osobi, da je Marija u istinu Bogorodica. Evo nekoliko takvih dokaza.

Iz evanđelja znamo, da je Marija mati Isusa Krista. Za Isusa pak Krista iz istog vrela znamo, da je pravi Bog i pravi čovjek. Marija dakle time što je mati Isusa Krista, u istinu je mati pravoga Boga i zato Bogorodica. — Iz sv. pisma znamo, da je druga osoba presv. Trojstva (Sin Božji, Riječ) postala u vremenu čovjek i to tako, da se začela u utrobi Marije i rodila se od Marije. Marija je dakle začela i rodila drugu osobu presv. Trojstva, Sina Božjega, dakle Boga, pa zato je prava Bogorodica. — Jedan je samo Isus Krist i jedan sin, Sin Božji zajedno je i Sin Marijin. Sin pak Božji pravi je Bog, dakle i sin Marijin je pravi Bog i zato je ona mati božja — Bogorodica.

Istina, sv. pismo *izrijeком* ne zove Mariju *Majkom Božjom* ili *Bogorodicom*. Ali ako se u sv. pismu i ne nahodi *ime*, nalazi se ipak *stvar*, a to je sasvim dosta. Ili zar sv. pismo ne potvrđuje stvar, kad uči, da je Sin Marijin : Sin Božji? Angjeo pak to *izrijeком* navješćuje : „Gle začet ćeš u utrobi i roditi ćeš sina, i nazvat ćeš ime njegovo Isus. On će biti velik i

zvat će se sin Previšnjega . . . što će se roditi iz tebe sveto zvat će se *Sin Božji*“ (Luk. 1. 31.). Apostol uči, da je Sin Božji, dakle Bog, postao t. j. rodio se od žene: „Bog je poslao Sina svoga, koji je postao (*γενόμενος*) od žene“ (Gal. 4. 4.).

Isto tako jasno to uči i u poslanici Rimlj. Odmah na početku (1. 2—3.) veli: „koje (evangjelje) Bog naprijed obeća preko proroka svojih . . . o sinu svojem, koji je po tijelu rođen od sjemena Davidova“.

Za tim u istoj poslanici 9. 5. govori o Izrajelskim ocima pa kaže: „Od kojih je Krist po tijelu, koji je nad svima Bog blagosloven na vijek!“ Dakle Bog rođen je od otaca Izrajelskih a rodila ga je Marija, ona je zato Bogorodica. Napomenute apostolove riječi ovako tumači sv. Toma: „sed non est ex Judaeis, nisi mediante Virgine. Unde ille, qui est super omnia Deus benedictus in saecula, est vere natus ex B. Virgine sicut ex sua Matre“. (3. q. 35. a. 4.).

Dalje se čita u evanđelju (kod Luk. 1. 43.) da Elizabeta zove Mariju majkom Gospodina „Otkale meni to, da k meni dolazi mati moga Gospodina“. Da je pak po načinu govorenja biblijskoga Gospodin isto što i Bog, ne treba dokazivati. Zar time sv. pismo ne potvrđuje, da je Marija Mati Božja? Bogorodica? Ako je onaj, koga je Marija kao mati začela, nosila i rodila, Sin božji i zato pravi Bog, onda je jamačno Marija Mati Božja, jer je začela i rodila Sina božjega, Boga. Pače još više. Budući da je osoba, koju je Marija začela i rodila, osoba božja, zato je ona jedino i samo mati božja, Bogorodica, jer predmet začetka i rođenja nije narav nego vazda samo osoba, pa zato treba, da se dostojanstvo materinstva odredi po dostojanstvu osobe, koja se rađa. Osoba pak koja se rodila, jest samo osoba *božja*, jer čovječje osobe nema u Kristu. Zato je materinstvo Marijino samo božje t. j. Marija je mati samo božja. Pa ako bi se kadšto i zvala mati Isusa čovjeka, zvala bi se samo tako zato, što je Isus bio i pravi čovjek, što je imao pravu čovječju narav, nikako pak zato, što je rodila osobu čovječju, koje nikad nije bilo.

Otale se razabire, koliko vrijedi prigovor, da Marija nije mogla roditi Sina Božjega, jer se on rodio od *vijeka* od Oca, a Marija je, kao ostali stvorovi istom u vremenu postala. Kad se naime veli, da je Marija mati božja ili Bogorodica, ne uči se, da je ona rodila *božju narav* druge osobe presv. Trojstva, jer ona je vječna i ne može se roditi u vremenu. Da bude Marija prava Bogorodica i ne treba da rodi *narav* božju, nego je dosta, da se narav čovječja u času začetka hipostatski sjedinila sa Sinom Božjim, s Bogom. t. j. da je narav čovječja u času začetka postojala u osobi Božjoj, jer time je predmet začetka i rođenja t. j. ono, što se začelo i rodilo: Sin Božji, pravi Bog. Jer se tijelo, koje je rodila Marija u času svoga začetka, u utrobi Marijinoj, sjedinilo s božjom naravi Sina Božjega, zato je to čovječje tijelo u času začetka postalo tijelo Sina Božjega, tijelo pravoga Boga. Ako je pak Marija rodila tijelo pravoga Boga, a ono je ona u istinu Bogorodica.

Da se to još bolje razumije, treba da se ima na pameti, da ni kod naravskoga rođenja, ne treba, da mati začne i rodi cijeloga čovjeka, dušu naime i tijelo, nego je dosta, da rodi tijelo, koje se u času začetka sjedinjuje s dušom. Zato, što se tijelo sjedinjuje (bitno, substantialiter) u času svoga začetka s dušom, kaže se, da je žena rodila čovjeka, a ne samo tijelo. Toga radi je žena, koja je začela i rodila za pravo samo tijelo, ipak mati čovjeka.

Isto je tako i Marija u utrobi začela tijelo čovječje, koje se u času začetka sjedinilo u jednu cjelinu (substantialiter) s dušom, a oboje, duša naime i tijelo, u istom času sjedinilo se u jednu cjelinu sa Sinom Božjim, pravim Bogom, i zaradi toga je ono što se rodilo od Marije, naime ona jedna cjelina, jedna hipostaza, jedna osoba: Sin Božji, pravi Bog. Zato treba, da se kaže, da je Marija začela i rodila Sina Božjega, pravoga Boga, da je dakle Bogorodica.

Dakako, sjedinjenje *naravi čovječje* sa *Sinom Božjim* pravo je otajstvo, komu nije moguće zaviriti u dno, ali kad se iz svrhu-naravske objave stalno zna, da se osoba Sina Božjega ne

smije i ne može rastaviti od naravi čovječje, onda otuda svakako izlazi, da je Marija prava Bogorodica. To pak ne znači, kao što su pogani razumijevali, da je Bog Otac u vremenu sa ženom rodio svoga Sina, ili da je Marija začevši u svojoj utrobi sina dala mu vječni njegov bitak, nego znači, da je postala u vremenu mati onoga, koji je Bog od vijeka, ali koji je u vremenu primio u svoju osobu čovječju narav.

Ne vrijedi napokon ni onaj prigovor proti materinstvu božjemu Marije, da otuda, što je naime Marija mati božja, izlazi, da su roggjaci Marijini postali pravi srodnici božji; poimence da su roditelji Marijini bl. Joakim i Ana u istinu praroditelji — djed i baba — *božji*. Joakim djed božji, Ana baba božja, kako to čudno zvuči kršćaninu! Istina, tako se ne govori, i pravo je da se ne govori, jer ne treba otajstvo, koje je jedino svoje vrste i koje se počinje i svršava u Kristu i Mariji protezati dalje preko njih. Ali napokon oni izrazi u sebi uzeti nisu baš neistiniti, pa čim bi se njima dodalo „po tijelu ili po čovječjoj naravi“ ne bi nam bili više ni čudni; u tom smislu već stari zovu Davida *θεοπάτωρ*, a isto tako govori i apostol „od kojih je (Izraelaca) Krist po tijelu, koji je Bog blagosloven nad svima“ (Rimlj. 9 5.).

3. Da je crkva od najdavnijih vremena vjerovala, da je Marija Mati Božja i da ju je pozdravljala i štovala kao Bogorodicu mogli bi potvrditi sa sto i sto svjedoka apostolske predaje. U svim crkvenim vjerovanjima ispovijeda se; „Vjerujem u Boga Oca i u Sina njegovoga jednorodjenoga Gospodina našega, koji je začet po Duhu svetom, *rođen od Marije Djevice*“.

Sv. oci već u davnini kao sv. Ignacij, sv. Irenej, Dionizij aleks. to uče, kad vele, da se Sin Božji dva puta rodio, jedanput od Oca od vijeka, drugi put u vremenu od Marije. „Marija je nosila u utrobi Boga našega Isusa Krista po odredbi božjoj iz Davidova sjemena“. (Sv. Ignacij ep. ad Eph. c. 18.). Sv. Ciril aleks. taj najdičniji i najvjerniji branič katoličke vjere u pitanju hipostatskog sjedinjenja obiju naravi u Kristu i najžešći protivnik Nestorijev otvoreno tvrdi, da je riječ *Θεοτόκος*

— Bogorodica bila u ustima svim drevnim ocima u svim krajevima.¹ Potvrguju to i prijatelji Nestorijevi Ivan antiok. i Teodoret, kad priznaju, da su najdrevniji vijesnici prave vjere prema apostolskoj predaji učili, da treba vjerovati, da je majka Gospodinova u istinu: Bogorodica, jer tako su je zvali glasoviti crkveni učitelji, a i oni, koji je baš ne zovu Bogorodicom, nisu prigovarali onima, koji su joj davali to ime.² To priznaju i protivnici, kad na usta cara Julijana otpadnika prekoravaju kršćane, što Mariju neprestano zovu Bogorodicom.³ Pače još više. Iz apostolske predaje znamo, da su sv. Oci baš to ime: Bogorodica, smatrali i proti krivovjercima izitali kao znak i biljeg prave vjere, kako im je prije u doba Ārijevo bila riječ: *ὑποόνοιος* biljeg istinitog vjerovanja u božanstvo Sina Božjega. Jer kao što ona sama riječ *ὑποόνοιος* (istobitan, naime Sin s Ocem) u kratko potvrguje dvije temeljne istine katoličkoga nauka o otajstvu presvetoga Trojstva, naime: da se božje osobe među sobom stvarno razlikuju, a opet je svim tima božanskim osobama jedna te ista zajednička narav; tako se isto, vele sv. oci, i ovom jedinom riječi: *Θεοτόκος* u kratko ispovijedaju glavne istine katoličkog nauka o otajstvu utjelovljenja Sina Božjega, da je naime u Kristu samo jedna (i to božanska) osoba i da su u njemu dvije — božja i čovječja — naravi. Jer kad ispovijedamo, da je Marija Bogorodica, time najprije priznajemo, da je Isus pravi čovjek, jer da nije čovjek, ne bi se ni Marija mogla zvati rodica; ali zajedno tim ispovijedamo, da je Isus pravi Bog, jer da nije Bog, ne bi Marija bila Bogorodica; otale pak izlazi, da je jedan ter isti, od vijeka rođen od oca, i u vremenu rođen od Marije i zato istobitan s ocem i istobitan s materom t. j. pravi Bog i pravi čovjek u jednoj (božanskoj) osobi.⁴

¹ De recta fide ad Regin. or. 1. n. 9 ad migne p. 1210.

² Joan antioch. ep. 1. n. 4.; Theodoretus: De haeres. 1. 4. c. 12.

³ Cyril. alex. 1. 8. contr. Julian.

⁴ Isp. sv. Ivana Damasc. De fide orthodoxa 1. 3. c. 12. »Hoc enim nomen *Θεοτόκος* totum incarnationis commendat mysterium. Nam si Dei mater est, quae genuit, profecto *Deus* est, qui ex ipsa genitus est.

Da je crkva vazda vjerovala, da je Marija Mati Božja, Bogorodica, potvrđuju sva njezina vjerovanja, jer u svima se ispovijeda: da je Jedinorogjeni Sin Božji, pravi Bog začet i rođen od Marije Djevice. Da se u crkvi od drevnih vremena Marija štovala kao Mati Božja, svjedoče nam najstarije liturgičke knjige, u kojima se Marija zove Bogorodica, Deipara, Θεοτοκος. N. pr. u liturgiji koja nosi ime sv. Jakoba, pjeva djakon: Jedinorogjeni Sine i Riječ božja, koji si neumrl i dostojao se zaradi našega spasenja tijelo uzeti od sv. Bogorodice vazda Dj. Marije“. Tako se čita i u drugima. Svršit ćemo riječima sabora Nicejskog II. (act. 7.) koje neka budu i naše: „Ispovijedamo, da je Gospogja naša Sveta Marija prava i u istinu Bogorodica, jer je rodila po tijelu jednoga iz sv. Trojstva Krista, Boga našega“.

Bilješka 1. Premda je mogao Sin Božji tijelo uzeti iz kakvegod stvari, ipak je bilo najzgodnije, da ga uzme od žene. Time je, prvo, odlikovana cijela čovječja narav prema riječima sv. Augustina: trebalo je, da se pokaže u objem spolovima, da je otkupljena čovječja narav. Otkupitelj je uzet iz muškoga kao odličnijega spola, zato je zgodno bilo, e bi se pokazalo, da je i ženski spol otkupljen, da se otkupitelj rodi od žene (de quaest. 83. q. 11.). Bilo je zgodno, da Otkupitelj uzme tijelo od žene i zato, jer se time potvrđuje istina otajstva utjelovljenja prema riječima s. Augustina (ep. ad. Volus. 137.). „Da je svemogući Bog stvorio (Isusa) čovjeka iz čegagod a ne iz materine utrobe i tako iznenada ga prikazao ljudima, zar ne bi time potvrdio krivo mišljenje, da (Sin Božji) nije uzeo pravoga čovjeka“. Napokon bilo je to zgodno i zato, jer time

Sed idem homo est etiam omnino. Nam qui fieri potuisset, ut Deus, qui ante saecula exstabat, ex muliere nasceretur, nisi homo factus esset? Siquidem filius hominis utique est homo. Quod si ille ipse qui ex muliere natus est, Deus est; unus procul dubio atque *idem* est, qui ex Deo Patre genitus est, quod ad divinam et initii expertem substantiam attinet; quique extremis temporibus ea substantia, quae initium habuit tempore subjecta est, hoc est humana, ex virgine natus est. Hoc vero *unam* D. N. Jesu *personam, duasque naturas et duas generationes significat.*“

se završuju svi mogući načini postanja čovjeka. Prvi je čovjek stvoren iz praha zemaljskoga bez muža i žene. Eva je učinjena iz muža bez žene. Drugi se ragjaju od žene i muža. Zato je ovaj četvrti način kao sačuvan za Krista, da se rodi od žene bez muža. Sv. Toma 1. q. 25. a. 6.

Bilješka 2. Budući da je Marija prava Mati Božja, zato je ona iste biti s utjelovljenim Sinom Božjim po *čovječjoj njegovoj naravi*, jer Sin Božji uzeo je svoju čovječju narav od krvi i puti njezine. Time pak što je Sin Božji, druga osoba presv. Trojstva, svoju čovječju narav uzeo od krvi i puti Marijine, nastao je takogjer izmegju prve i treće osobe presv. Trojstva i izmegju Marije osobit odnošaj nalik naravskomu srodstvu. Prva osoba presv. Trojstva Bog otac i Marija imaju jednoga te istoga sina, dakako svako od njih po drugoj naravi; a opet Sin Božji, od koga kao od Boga izlazi od vijeka Duh sv., u vremenu je začet u utrobi Marijinoj po čovječjoj svojoj naravi po osobitom svrhunaravskom utjecaju Duha svetoga. Zaradi toga zove se Marija zaručnica Duha svetoga. Tako se ona zove, ali ne u običnom nego u izvrsnijem svrhunaravskom smislu.¹

§. 3.

Marija djevičanska mati.

1. Marija je rodila Boga-čovjeka svrhunaravskim utjecajem Duha svetoga i toga radi premda je u istinu rodila sina, ostala je prava, čista djevica. Već su proroci u starom zavjetu navjestili, da će se obećani Mesija roditi od djevice. Najpoznatije je proročanstvo Izaijino: „Gle Djevica će začeti i poroditi Sina, i zvat će se ime njegovo Emanuel t. j. Bog s nama“ (7. 14.). Da se proročanstvo Izaijino ispunilo, potvrđuju evangjelisti, poimence sv. Matej (1. 18 sl. isp. i Luk. 1. 26. sl.).

¹ S. Petr. Damiani, sermo 40 in assumpt. B. V. isp. Kleutgen Sermones t. 1. s. 9.; sv. Alph. Glorie p. 2. dis. 4. d. Mar.

O tom se dogogjaju ovo čita: „A rođenje Isusa Krista bilo je ovako: Kad je Marija mati njegova bila zaručena s Josipom, a još dok se nisu sastali, nagje se da je ona trudna od Duha svetoga. A Josip muž njezin, budući pobožan, i ne hoteći je javno sramotiti, namisli je tajno pustiti. No kad on tako pomisli, u to mu se javi u snu angjeo Gospodnji govoreći: Josipe, sine Davidov! ne boj se uzeti Marije žene svoje; jer ono što se u njoj začelo od Duha je svetoga. Pa će roditi sina i nadjeni mu ime Isus; jer će on izbaviti svoj narod od grijeha njihovih. A ovo je sve bilo, da se izvrši, što je Gospod kazao preko proroka, koji govori: Eto djevice će zatrudnjeti i rodit će sina i nadjenut će mu ime Emanuel, koje će reći s nama Bog“. Tako je crkva od postanka učila i vjerovala i nitko u kršćanskoj crkvi nije o tom nikada sumnjao. Krivovjerci, koji su već u prvom vijeku to pobijali (Ebionite, Cerintiani i Karpokracijani), bijahu samo po imenu kršćani, koliko su naime priznavali Isusa Nazarenskoga za obećanog Mesiju, ali su držali i učili, da se Isus rodio od Josipa i Marije naravnim načinom; a i inače bijahu po svojim naucima, vjeri i životu pravi Židovi. Kako pak Židovi nisu priznavali Isusa za obećanoga Mesiju, tako nisu ni njegovoj materi priznavali dostojanstvo djevičanstva. Iz slijepe mržnje kojom su progonili Isusa Nazarenskoga, pogrgjivali su i Mariju. Kršćanin se zgraža, da iznovice samo i spomene one bezbožne klevete, kojima se nevjera nabacuje u kasnijim židovskim spisima na Isusovu majku. Razumljivo je, da su i bogoslovci racionalističkoga kova (među kojima se ističu kao vogje Paulus, profesor bogoslovlja u Heidelbergu poimence u djelu „Leben Jesu als Grundlage einer reinen Geschichte des Urchristenthums, Heidelberg 1828. 2 Bd., i Straus „Das Leben Jesu, Tübingen 1837. 2 Bd. za tim Wegscheider, de Wette i drugi), kad nisu priznavali mogućnost čudesa u opće, pobijali i djevičanstvo matere Isusove Marije. Prema svome sustavu učili su, da se Isus po prirodnim zakonima rodio od Marije i Josipa, pa su nastojali da prikažu Mariju kao pobožnu sanjarsku dušu, koja je sebi umišljala, da je čudnim utjecajem božjim postala mati.

2. Marija je prava mati Isusa Krista, jer u njoj su svi uvjeti, koji se iziskuju za pravo materinstvo. U njezinoj utrobi, od njezine krvi začet je — dakako čudnim, svrhunaravskim načinom — Isus Krist; ona je Isusa Krista i rodila i tako je ona Isusu Kristu sve ono dala, što svaka naravska mati daje svojem djetetu. Začetak i rođenje bitni su uvjeti pravog materinstva. Ali Marija je i djevica, ona je djevičanska majka, *παρθενομήτωρ*. Isus Krist je dakle sin Djevice majke — *παρθένιος*. Katolička crkva kad uči, da je Marija mati i djevica, ona hoće baš da naglasi, da je Marija, premda je u pravom smislu začela i rodila Isusa Krista, ipak ostala prava i čista djevica. Toga radi je crkva djevičanstvo Marijino ispovijedala u savezu zajedno s njezinim materinstvom i u tom smislu ona uči, da je Marija djevica u početku i djevica u porodu, Virgo concepit, Virgo peperit, a to je i smisao rečenice: Marija je djevica prije poroda i u porodu, Maria Virgo ante partum et in partu. Premda nije Marijino djevičanstvo poslije poroda Isusa Krista u ravnom savezu s otajstvom utjelovljenja Sina Božjega, t. j. s njezinim materinstvom božjim, to ipak i ono ide na slavu njezinu, pa zato je crkva vazda i to učila i isticala, da je Marija ostala djevica i poslije poroda Isusa Krista, ona je vazda Djevica, semper Virgo, *ἀειπαρθένος*. U tom smislu crkva već od najdavnijih vremena uči, da je Marija djevica prije poroda, u porodu i poslije poroda, Maria Virgo ante partum, in partu et post partum; ili: djevica je začela, djevica rodila i djevica vazda ostala, virgo concepit, peperit, in aevum permansit. Tim redom izložit će se i ovdje nauk katoličke crkve o vječnom djevičanstvu Marijinom.

3. Marija je kao djevica začela. Virgo concepit. To najprije znači, da djevičanstvo nije nikakvim spoljašnjim utjecajem ili spoljašnjom silom ozlegjeno. Marija je začela svrhunaravskim utjecajem Duha svetoga; djelovanje je to bilo sasvim unutrašnje, zato se moglo izvršiti, a da se ne povrijedi sigillum virginitalis. U tom smislu škola uči: claustra pudoris virginalis, quia intacta, ideo integra et clausa permanserunt. Premda je Marija

začela bez sudjelovanja muža, svrhunaravskim utjecajem Duha svetoga, to ipak, da se sačuva pravo materinstvo, opominju bogoslovci, treba držati, da se sam začetak u utrobi Marijinoj razvio i izvršio po prirodnim zakonima, t. j. od prečiste krvi Marijine u njezinom krilu začelo se presveto tijelo Isusovo.

Ako se pak obazire i na svrhunaravski tečaj stvari, i u račun uzmu etički razlozi, a ono imaju pravo i sv. oci i bogoslovci, kad uče, da je Marija začela po riječi — verbo, jer ona je mati postala, čim je privoljela na navještenje otajstva utjelovljenja Sina Božjega: Neka mi bude po riječi tvojoj. Budući pak da je ona privoljela zato, što je vjerovala, da je angjeo vijesnik Božji, može se kazati, da je Marija začela po *vjeri* — fide. Tima i sličnima rečenicama hoće oci i bogoslovci da istaknu, da se radi kod začetka Sina Božjega o svrhunaravskom, čudnom dogogjaju, i ne pobijaju time fizički, prirodni tečaj stvari, koji je potrebit za pravo materinstvo, t. j. za istinitost naravskoga tijela Isusova.¹ — Budući da je Marija začela svrhunaravskim utjecajem Duha svetoga, samo se sobom razumijeva, da se to izvršilo bez pohotnog ganuća, koje se inače javlja kod naravskoga začetka. Neki bogoslovci misle, da je baš zaradi toga evangjelist odabrao riječ: *osjenit će te* (sila najvišega), et virtus altissimi *obumbrabit tibi*.“ (Luk. 1. 35.), da time naime opomenu, da se ne smije ni pomisliti na pohotu, koja se slikovno plamenom ili vatrom naznačuje.²

S Djevičanskim začetkom u savezu je i djevičanska trudnost. Tijelo kod prirodnoga stanja trudnosti, kad se razvija i raste, pripravlja sebi mjesto u majčinom krilu fizičkom silom, i otuda dolaze bolovi, trudovi toga stanja. Da bi se sačuvalo djevičanstvo Marijino treba uzeti, da ni tim načinom nije ozlegjeno djevičansko krilo Marijino, t. j. ona je nosila svoga Sina bez boli. To kao da nagoviješta i evangjelist, kad kaže, da se *našla* (a ne osjetila) trudna. (Mat. 1. 18.). Ako se pak pita, kako je to bilo moguće, može se odgovoriti, ili je Duh sv. čudnim na-

¹ Isp. Oswald l. c. p. 321.

² Isp. Oswald l. c. p. c.

činom, a da nije ozledio djevičanskoga krila, priprazio dosta mjesta za presveto tijelo božanskoga djeteta, ili još bolje, presveto tijelo u začetku (kao što poslije i kod poroda) bilo je blaženo tijelo, a blaženo je tijelo probojno t. j. može biti zajedno s drugim tijelom u istom času u prostoru, pa zato je moglo biti u djevičanskom krilu, a da ga nije ispunjavalo po zakonu prirodnih tjelesa (circumscriptive).

Ne treba na dugo i široko dokazivati izvjesnim svjedočanstvima svrhunaravske objave, da je Marija kao djevica začela. Svjedočanstva su svakomu, tko je samo zavirio u sv. pismo, dobro poznata. Spomenuto je već u uvodu, da prorok Izaija izrijeком naviješta tu istinu: „Gle djevica će začeti i roditi će sina, i zvat će se ime njegovo Emanuel“ (7. 14.) Uzimamo, da je to proročanstvo mesijansko, t. j. da govori o budućem Mesiji¹ i o njegovoj majci. Jer osim toga, što se tudjer Emanuel opisuje kao Bog jaki, čudni admirabilis, knez mira, otac budućega vijeka, koja imena jamačno naznačuju obećanoga Mesiju, imamo za to proročanstvo i autentično tumačenje nadahnutoga pisca. Evangjelist Matej naime, kad je ispriповijedao svrhunaravski način početka Isusa Krista, dodaje, da se je to sve dogodilo, da se ispune riječi proroka Izaije, koji govori: „Gle Djevica će začeti itd.“ Ako se pak prorokove riječi protežu na Mesiju, a ono je stvar gotova, da se prema tim riječima Mesija začeo (i rodio) od djevice. Hebrejska riječ (ha)-alma gdje god se upotrebljava u sv. pismu² naznačuje vazda pravu djevicu, virginem, παρθένος, koja se brižljivo čuvala, da ne dodje ni na oči muškarcu. Zato je već Irenej³ prigovorio Symahu i drugovima, kad su u svomu prijevodu sv. pisma riječ haalma preveli: νεότης = juvenula. Da pak prorok na-

¹ Tvrdnju profesora biblijskih nauka u Mainzu, Laurencija Isenbila, da se riječi Izaijine ne protežu na Mesiju, udario je crkvenom cenzurom papa Pijo VI.

² Osim Izaije dolazi ta riječ sedam puta u st. zavjetu. Gen. 24. 16. i 43.; Ex. 2. 8.; Ps. 67. 26.; Cant. 1. 2.; 6. 7; Prov. 30. 19.

³ Adv. haer. 3. 21.

viješta, da će se Emanuel začeti baš od djevice, t. j. da će ona ostati djevica i u začetku, razabire se već otale, što je u originalu alma sa spolnikom, a to znači, da se radi o djevici u najizvrsnijem značenju ili o posebnoj izvrsnosti i povlasti stanovite djevice. Značajno je i to, da prorok govori (u originalu) u sadašnjem vremenu: *Ecce virgo concipiens et praegnans*, tudjer participi hara i jolodeth, *concupices et praegnans* naznačuju vlastitosti djevice t. j. djevice, o kojoj prorok govori i koju kao pred sobom gleda, ima to posebno svojstvo, da je trudna i da ragja.

Napokon ne treba zaboraviti da prorok govori o Djevici koja začimlje i ragja, kao o pravom čudu. Prorok naime naviješta kralju Ahazu, koji nije htio, kako mu je prorok ponudio, da sam od Boga ište kakvigod znak s neba, da će Bog sam dati znak, a taj znak jest: Gle djevica će začeti! Nema pak ni traga čudu, ako se uzme, da prorok naviješta, da će mlada žena, koja je prije bila djevica, začeti i roditi sina.¹

A kako odrješito istom evangelisti (Matej i Luka) govore o djevičanskom začetku Gospodinovu! Vidi se iz njihova izvještaja, da im je baš do toga stalo, da to potvrde, jer baš zato ističu u nekoliko navratka, da je Marija začela bez sudjelovanja muža, svrhunaravskim utjecajem Duha svetoga. Matej izrije kom veli: „*autequam convenirent, inventa est in utero habens, de Spiritu sancto*“, (1. 18.), a završuje svoj izvještaj o rođenju Isusa Krista: „*Et non cognoscebat (Joseph) eam, donec*

¹ Taj dokaz ističu već najdrevniji sv. oci i pisci crkveni. N. pr. sv. Irenej: »In eo autem quod dixit: Ipse Dominus dabit signum, id quod erat *inopinatum* generationis ejus significavit, quod nec factum esset aliter nisi Deus . . . ipse dedisset signum in domo David. Quid enim magnum, aut quod signum fieret in eo, quod adolescentula concipiens ex viro peperisset quod evenit omnibus quae pariunt mulieribus«. Adv. haer. 1. 3. n. 6. — Tertulijan takogjer spominje taj dokaz: »Denique et Judaei si quando ad nos dejiendos, mentiri audent, quasi non virginem, sed juvenculam concepturam et parituram scriptura contineat, hinc revincuntur, quod nihil signi videri posset res quotidiana, juvenculae scilicet praegnatus et partus.« (Adv. Marc. III. 13.)

peperit filium suum primogenitum.“ (1. 25.). Isto tako Luka ističe, da je Marija začela bez muža. Kad je Marija angjela, koji joj je navijestio, da će začeti (i roditi) sina, zapitala „kako će to biti, kad muža ne poznajem“, uvjerava ju angjeo, da će to biti svrhunaravskim načinom bez povrede njezinog djevičanstva: „Duh sv. sići će nad tebe, jer sila najvišega osjenit će tebe“ (1. 35.).

Sv. oci jednoglasno uče, da je Marija začela i u utrobi svojoj nosila svrhunaravskim utjecajem Duha svetoga, i zato je ostala djevica. Sv. Justin mučenik (apol. 1.) dokazuje to iz riječi Izaije proroka. Riječi: „Gle, Djevica će začeti“, znače, da će djevica začeti bez muža, jer inače ne bi bila više djevica. „Verba: Ecce Virgo concipiet, significant quod Virgo sine carnali commercio conceptura sit, nam si illud admisisset, non esset amplius Virgo. Sed virtus Dei venit in virginem, obumbravit illam et effecit, ut tamquam Virgo gravida fieret.“

Da je crkva od početka pa udijl vjerovala u djevičanstvo Marijino u začetku, potvrđuju sva crkvena vjerovanja; počevši od prvoga apostolskoga u svim potonjim ispovijeda se, da je Isus Krist Jedinorogjeni Sin Božji začet u utrobi Djevice Marije od Duha svetoga. — Dokazuju to bogoslovci i razlozima prikladnosti. Sv. Toma (3. q. 28. a. 1.) spominje poimence četiri. Uči, da je bilo zgodno, da se Isus začne od djevice, najprije zaradi Boga Oca: Isus Krist je naravski sin Boga Oca, zato je zgodno bilo, da nema osim Boga drugoga oca, da se tako ne prenese dostojanstvo Boga Oca na ikoga. Zgodno je to bilo i zaradi samoga Sina, koji izlazi od Oca kao Riječ iz uma: riječ se začinje u srcu bez i najmanje povrede ili ozlede srca, tako je trebalo, da se začne i tijelo Riječi u krilu Marijinom. Djevičanski začetak u skladu je i s dostojanstvom naravi čovječje Kristove, na koju nije smjela pasti ni sjena grijeha, jer je došao da u čovječjoj naravi izbriše svaki grijeh, prema onomu što za njega kaže Ivan 1. 29. „Gle jaganjac božji, koj uze na sebe grijeha svijeta.“ Napokon je to iziskivala i svrha utjelovljenja, a ta bijaše, da ljudi budu sinovi božji ni od krvi,

ni od volje tjelesne ni od volje muževlje, nego od Boga (Iv. 1. 13): uzorak takvoga začetka trebalo je pokazati u Kristu.

Marija je Djevica u porodu. Maria Virgo peperit. Djevičanstvo u porodu još je veće, da tako kažemo, čudo, nego djevičanstvo u začetku. Djevičanstvo u porodu znači, da je djevičanska utroba Marijina ostala nepovrijeđena, premda je Isus u istinu iz nje izašao. Marija je u pravom i potpunom smislu rodila Isusa, zato je Isus u istinu, kao i druga naravska djeca, izišao iz utrobe Marijine. Naravska je posljedica toga, da se utroba otvorila. Kod djevice pak to znači, da se pečat djevičanstva prelomio. Crkva katolička pak uči i vjeruje, da je ipak i u porodu ostala utroba djevičanska nepovrijeđena. To nije moglo drugačije biti, nego svrhunaravskim utjecajem božjim — Duha svetoga —, pravim čudom.

Djevičanstvo Marijino u porodu potvrđuje sv. pismo ravno i neizravno. Ravno na usta proroka Izaije (7. 14), koji naviješta, da će Djevica ne samo začeti, nego i roditi. Neizravno kad evangjelist (Luk. 1. 34 i 35.) Mariju, kad se na glas anđelov, da će začeti i *roditi* zabrinula za svoje djevičanstvo, miri i osigurava, da „će ju sila najvišega osjeniti“ i zato će se ono, što će *roditi*, zvati Sin Božji.“ Time joj zajamčuje djevičanstvo i u začetku i u *porodu*.

Sv. oci nahode potvrđenu tu istinu i u riječima: „I rodi svojega prvenca i *povi ga i metnu ga u jasle* (Luk. 2. 7.). Sv. oci misle, da otuda izlazi, da u porodu nije povrijeđeno djevičansko krilo i zato ga je rodila bez boli i trudova, pa nije ni trebala kod poroda tuge pomoći.

Ali čini se ipak, da se izvještaj Lukin o čišćenju Marijinu i prikazanju Isusovu u hramu (2. 22. i 23.) ne može složiti s Marijinim djevičanstvom u porodu, jer ondje se baš kaže, da su se Marija i Josip tomu zakonu podvrgli, da ispune zapovijed Gospodnju: da se svako dijete muško, koje najprije otvori matericu (adaperiens vulvam) posveti Gospodu. (isp. Exod. 13. 1. i 2.) Istina, ako se i isto slovo zakona protezalo na Isusa, a ono je u istinu u času poroda povrijeđeno djevičanstvo Ma-

rijino. Otvorena materica, uterus apertus i djevičanstvo ne mogu se zajedno složiti. Gdje je prvo, ne može da bude drugo. To je zavelo već u davnini i neke kršćanske crkvene pisce, poimence Origena i Tertulijana, pa su dokazivali, da je Marija prestala biti djevica, kad je iz njezine *otvorene utrobe* u istinu *izišao* Isus. Tertulijan misli, da treba kazati, da je Marija djevica koliko je začela bez sudjelovanja muža, a nije djevica koliko je u istinu rodila. „Et virgo, quantum a viro, et non virgo, quantum a partu . . . Etsi virgo concepit, in partu suo nupsit ipsa patefacta corporis lege.“ Za dokaz spominje riječi apostolove: »posla Bog sina svojega jedinorogjenoga, koji je rođen od žene.« (Gal. 4. 4.) time je htio — veli — apostol kazati, da se Isus nije rodio od djevice, (što je jamačno krivo, jer ondje apostol hoće da naznači jedino rod a ne stalež) i svršava: „Et quid ultra retractandum est, cum hac ratione Apostolus non ex virgine, sed ex muliere editum filium pronunciat, agnovit adaptatae vulvae nuptialem passionem“ (Tertul. de carne Chr. c. 23.) Kako se vidi iz dokazivanja, nije Tertulijan protivnik Marijin, nego samo zato ne će da prizna, da je djevica u porodu, jer misli, da se to ne može složiti s pravim rođenjem.

Ima i sv. otaca i crkvenih pisaca, koji, istina, takogjer govore o otvorenoj utrobi, uterus apertus, ali ni najmanje ne sumnjaju o djevičanstvu Marijinom u porodu, pače ga dokazuju primjerom uskrsnuloga spasitelja, koji je k učenicima u dvoranu došao na zatvorena vrata. Poput evanđelista Luke spominju otvorenu utrobu, da time utvrde pravo materinstvo Marijino. Ali da se vratimo k izvještaju Lukinu.

Iz toga izvještaja ne izlazi, da se slovo zakona protezalo na Isusa i Mariju. Svaki zakon već po naravi i svrsi svojoj obazira se i temelji na običnim redovnim prilikama, običajima i naravskom tečaju stvari. Tako i ovaj zakon za čišćenje žene i prikazanje prvenca gleda i pazi na naravski i redovni tečaj. Po tome pak redu vazda prvenac otvori majčino krilo. Zakon, koji je dan za sve, nije se ni mogao obazirati na izvanredno

čudo, jedino svoje vrste narogjenje Isusovo. Zaradi toga, ako evangelist u svom izvještaju i kaže, da su se Isus i Marija pokorili zakonu Gospodnjem, koji zapovijeda, da se Bogu prikaže svako dijete muško, koje najprije otvori matericu, ne izlazi iz toga, da se taj zakon od slova do slova u cijelom svom opsegu sa svima i najmanjim okolnostima protezao na Isusa. Iz duha toga zakona, ili bolje da kažemo, iz predmeta na koji se proteže zakon, jasno se razabira, da je evangelist htio iztaknuti, da po zakonu Gospodnjem treba, da se *prvenac* prikaže Gospodu. Da se pak zakon Gospodnji s onim „*adapariens vulvam*“ ni po izvještaju evangelista ne proteže na *prvenca Isusa*, razabire se iz onoga, što evangelist na istom mjestu (2. 22.) kaže za čišćenje Marijino. I tudjer se spominje Mojsijin zakon, koji po Lev. 12 2. glasi: „*Mulier, si suscepto semine pepererit masculinum immunda erit septem diebus juxta dies separationis menstruae*“. Evangelist je pak jamačno znao, da Marija nije začela od sjemena muževljeva, jer on izriekom pripovijeda i ističe, (1. 35.) da se to dogodilo svrhunaravskim utjecajem Duha svetoga. Jasno je dakle, da se ne smije ni izreka „*suscepto semine*“, ni izreka „*adaperiens vulvam*“ protegnuti na Mariju. Te izreke u zakonu levitskom razumijevaju se samo za redovni naravski začetak i rođenje. Zašto se dakle Marija podvrgla Mojsijinom zakonu? Zaradi istoga uzroka, zaradi kojega je htio i Isus, da ga Ivan krsti: da se ispuni svaka pravda (Mat. 3. 15.) htjela je Marija, kao što sv. Toma spominje (3. q. 47. a. 4.), da se podvrgne zakonu čišćenja, premda je bila čista, da u poniznosti bude slična svojem sinu, koji takogjer nije trebao, da se podvrgne ni zakonu obrezanja ni drugim Mojsijinim propisima, nego je htio, da nam time dade primjer poniznosti i potvrdi zakon.

U erkvi se vazda vjerovalo, da je Marija kao djevica rodila. Sv. oci nahode tu istinu objavljenu u proročanstvu Izaijinom (7. 19) (sv. Ambrozij in ep. 7. ad Siricium de Maria) i nagoviještenu kod proroka Ezekije (44. 2. „Ova vrata neka budu zatvorena i da se ne otvaraju i nitko da ne ulazi na njih,

jer je Gospod Bog Izraelov ušao na njih; zato neka budu zatvorena.“ (Sv. Ambr. de instit. virg. c. 7. i sv. Jeronim comm. in c. 44. Ezech.) i dokazuju mogućnost djevičanskog rođenja iz svemoći božje i potvrđuju primjerom uskrsnuloga Spasitelja, koji je izašao iz groba, a da nije prelomio pečata i unišao u dvoranu na zatvorena vrata. Spomenut ćemo poimence neka svjedočanstva, da se vidi, kako sv. oci stalno i tvrdo vjeruju tu istinu.

Sv. Efrem Sirac. (in or. de margarita pretiosa) kaže: „Nije povrijeđena kad je rodila, jer nije povrijeđena ni kad je začela. Duh je rodilju, koja muža nije poznavala, pomagao u porodu i zato, što se od nje rodilo niti je slomilo pečata djevičanstva, niti je Djevica osjetila trudove i boli.“

Sv. Ciril Jeruzalemski ovako odbija prigovore Grka i Židova, koji su dokazivali prirodnim zakonima, da nije moguće, da rodi djevica: „Najprije ćemo začepiti usta Greima iz istih njihovih basna. Kako oni, koji tvrde, da se bačeno kamenje pretvorilo u ljude, mogu poricati, da je djevica mogla roditi? koji bajaju o kćeri rođenoj iz glave Jupitrove, kako mogu tvrditi, da nije moguće, da se njetko rodi iz utrobe djevice?“ Za tim se obraća k Židovima i kaže im: „Sara je bila neplodnica i poslije kad joj je utroba usahnula — *postquam muliebria desierant* — rodila je. Njezin porod nije bio po naravi, isto tako nije ni po naravi, da djevica postane mati; ili dakle obadvoje pobijajte, ili obadvoje priznajte, jedno je i drugo Bog učinio i zato ne smijete tvrditi, da je ono moguće, a ovo nemoguće ... Od koga se u početku Eva rodila? sv. pismo kaže, da je učinjena iz rebra Adamova. Dakle Eva se mogla roditi iz rebra muževljeva bez matere, a sin nije se mogao roditi iz utrobe djevice bez utjecaja muža? Kako je Adam postao? zar nije Bog iz zemljanog praha čudni onaj oblik sagradio? Tako dakle! blato se pretvara u oko, a djevica ne može roditi sina?“ (Cath. 12.)

Sv. oci priznaju i istavljaju, da je djevičanski porod pravo čudo, ali to nije dovoljan uzrok, da se kaže, da zato nije Ma-

rija kao djevica rodila, jer Bogu je sve moguće. Čudo je bilo kad je iz pećine potekla voda, kad se more kao zid ustobočilo i kad je Jordan stao gore teći. Tko je mogao ta čudesa stvoriti, zar da ne može učiniti, da protiv prirodnoga zakona djevica rodi? (Sv. Ambrozij in ep. 7. od Siricium de Maria). Isto još ljepše kaže sv. Augustin: „Djevica je rodila, jer je djevica začela. Nepovrijegjena je rodila, jer je čista (bez pohote) začela. I ovdje je i ondje čudo, bez povrede trudna i u porodu djevica rodilja. (sermo 21. de temp.).

Kad su krivovjerci stali dokazivati, da se djevičanskim porodom pobija, da je Isus imao pravo tielo čovječje, složno odgovaraju, da se katolici ne dadu uhvatiti u tu zamku, nego tvrdo vjeruju, da je Marija djevica rodila i da je iz nje postalo pravo tijelo.

Školastici, na čelu sv. Toma (3. q. 28. a. 2.) dokazuju, kako je bilo prikladno, da djevica rodi, jer se tim potvrdilo, da je Isus njezin sin imao pravo tijelo i da je bio pravi Bog. Imao je pravo tijelo, jer se rodio od žene, bio je pravi Bog, jer se rodio od djevice.

Kroz sve vijekove crkva je javno i svečano ispovijedala, da je Marija djevica rodila. Kako se u apostolskom vjerovanju ispovijeda, da je djevica začela i rodila, tako se udijl u svim vjerovanjima i u svim saborskim i erkvenim odlukama to isto potvrđuje i uzima kao neprijeporna istina kršćanske vjere. Kao primjer spominjemo Siricija papu, koji je g. 390. na Rimskom saboru osudio krivovjerca Jovinijana i njegove pristaše i to apostolskim pismom javio Milanskoj crkvi; sv. pak Ambrozij u zboru biskupa italskih i galskih, svečano je to proglasio i potvrdio: „De via perversitatis produntur dicere: Virgo concepit, sed non Virgo generavit. Quae potuit ergo Virgo concipere, non potuit Virgo generare, cum semper conceptus praecedat, generatio sequatur? Sed si doctrinis non creditur sacerdotum, credatur oraculis Christi, credatur monitis Angelorum dicentium, quia non est impossibile Deo omne verbum (Luc. 1. 37.); credatur Symbolo Apostolorum, quod Ecclesia Romana

intemeratum semper custodivit et servavit“. O istoj stvari bilo je govora i na saborima u Efezu i Kalcedonu; na potonjem potvrđena je poslanica pape Leona, u kojoj se veli: „Maria Christum salva virginitate edidit, quemadmodum salva virginitate concepit“.

Budući da je Marija djevica rodila, a ono otuda izlazi, da je rodila bez boli. Izrijeком je to crkva izjavila na Trulanskom saboru g. 680. „Absque ullo dolore Virginis partum fuisse confitemur, ut qui sine semine constitutus sit“. Sv. oci (Jeronim contra Helvidium c. 4.) i bogoslovci (Maldonat, sv. Toma) dokazuju to iz evanđelja Luk. 2. 7.: „Et pannis eum involvit et reclinavit eum in praesepio“; otuda se razabira, da u porodu nije trebala Marija ničije pomoći.

Marija je ostala djevica i poslije poroda. Već najdavniji crkveni oci vide tu istinu potvrđenu kod Ezekije proroka 44. 2. „... ova vrata neka budu zatvorena i da se ne otvaraju, i nitko da ne ulazi na njih, jer je Gospod Bog Izraelov ušao na njih: za to neka budu zatvorena“.

Sv. Jeronim uči, da ta zatvorena vrata pokazuju Mariju, koja je bila djevica prije poroda i ostala djevica poslije poroda, i time se pobijaju oni, koji misle, da je Marija, poslije kako je rodila Spasitelja, imala još druge djece od Josipa. (Coment. in Ezech. 44.). Isto tako tumače prorokove riječi sv. Ambrozij, Augustin i drugi.

Sv. Gregorij Nyss., Augustin, Beda, Anzelmo, Bernardo i drugi dokazuju tu istinu iz odgovora Marijina arkangjelju Gabrielu: „Kako će to biti, kad ja ne znam za muža?“ (Luk. 1. 34.). Te riječi pokazuju, da je Marija odlučila i imala stalnu volju, ili pače, da se zavjetovala, da će vazda čuvati djevičanstvo. Više je nego smiješno misliti, da je Marija onim riječima htjela samo kazati angjelu, da do onda, do časa naime navještenja božanskog poroda, nije znala za muža. Pitanje Marijino ne bi imalo smisla, jer je već onda udata, ili recimo sa sv. pismom, zaručena bila Josipom, a ženidba se sklapa, da se u njoj ragjaju djeca. Da nije dakle Marija odlučila ili baš

se zavjetovala čuvati vječno djevičanstvo, zašto bi se, mlada, udata, smela i sumnjala o istinosti angelovih riječi, kojima joj javlja, da će roditi sina? Razumije se pak, zašto Marija drhée i buni se na vijest angelovu, ako se uzme, da je Bogu obećala čuvati djevičanstvo i u ženidbi.

Nevjera hvata se za riječi „antequam convenirent“, „prije nego se sastadoše“ (Mat. 1. 18.) i vele, da iz tih riječi izlazi, da su se poslije sastali i prema tome, da te riječi dokazuju, da Marija nije ostala vazda djevica.

To isto izlazi, vele nevjernici, i iz riječi: „et non cognoscebat eam *donec* peperit filium suum *primogenitum*“ „i neznadijaše za nju, dok ne rodi sina svojega prvenca.“

Imaju krivo. Jer ne samo, da u biblijskom govoru, nego i u svagdašnjem vremenski veznici: prije nego, dokle, kad, pošto, netom itd. ne naznačuju vazda, da se ono, što se do onda još nije dogodilo, poslije u istinu dogodilo, nego se katkad upotrebljavaju, da se njima naprosto naznači, što se *prije* nije ili jest dogodilo. Tako već sv. Jeronim odbija prigovor Helvidijev, pa veli: Kad se kaže, da je Helvidij umro, *prije nego* je pokoru učinio, otuda ne izlazi, da je pokoru činio poslije smrti. Isto tako kad se čita u sv. pismu (Ps. 109. 1.) „... sjedi meni s desne strane *dok* položim neprijatelje tvoje za podnožje nogama tvojima“ ne kaže se time, da Sin Božji ne će sjediti s desne strane Bogu Ocu poslije, kad budu položeni neprijatelji. Ili kad se kaže u 2. Kralj. 6. 23. I „Mihala kći Saulova ne imade poroda *do* smrti svoje, to ne znači, da je imala poroda poslije smrti. — Ne dira u Marijino djevičanstvo poslije poroda, ni ono, što evangelist kaže za Isusa, da je naime *prvenac*, primogenitus. To ne znači, da je Marija osim Isusa imala i druge djece, jer prvenac je svaki, koji se *prvi* rodi, ne gledeći na to, da li se poslije njega rodilo drugo još koje dijete. On je u istinu prvenac, ako je i jednorodjeni. U sv. se pismu nestvorena mudrost zove prvorogjena, premda je jednorodjena. U Mojsijinu zakonu zapovijeda se, da se Bogu

prikažu svi prvenci; a to su bili svi prvorogjeni bez razlike, da li su poslije njih i drugi još rođeni ili ne.

Na oko nešto više vrijedi, kad prigovaraju protivnici vječnomu djevičanstvu Marijinom, da se u sv. pismu izrijeком i to u više navrataka spominju *braća* Gospodinova. Sv. pismo (Marko 6. 3.) poimence zove četvoricu braćom Gospodinovom: Jakoba apostola, (ovoga zove bratom Gospodina i apostol u posl. Galat. 1. 19.) s pridjevkom manji, minor, za koga se u popisu apostola kaže, da je sin Alfejov — *ὁ τοῦ Ἀλφαίου*, za razliku od Jakoba apostola brata apostola i evangjelistu Ivana, koji bijahu sinovi Zebedeja i Salome; za tim Josipa (tako vulgata, u originalnom pak tekstu zove se Jozes), za koga neki misle, da je isti, koji je po Dj. Ap. 1. 23. bio s Matijom predložen za apostola na mjesto Jude izdajice, ali drugi to poriču, jer se ime slaže samo po vulgati ali ne po originalnom tekstu; treći se spominje kao brat Gospodinov: Juda apostol s pridjevkom Tadej, koji na početku svoje poslanice za sebe kaže, da je brat Jakobov; i napokon Simon, za koga je izvjesno, da je bio drugi biskup Jeruzalemski; da li je pak istovetan sa Simonom apostolom, nije stalno. Za Simona veli Hegezip, kod Eusebija u njegovoj crkvenoj povjesti (3. 11. i 4. 22.), da je sin Klopina, *ὁ τοῦ Κλωπᾶ*, a to se veli kod Mark. 15. 40. i Iv. 19. 25. i za Jakoba i Josipa.

Što dakle da kažemo za tu „braću“ Gospodinovu?

Bilo je u davnini i sv. otaca, koji tvrdo uvjereni o vječnom djevičanstvu Marijinom, nisu ju znali drukčije obraditi od ovog prigovora, nego da kažu, da je sv. Josip uzeo Mariju (Majku Isusovu) kao udovac. On je imao s prvom ženom djece, a ta su po njemu Josipu, koga sv. pismo zove: otac Isusov, „braća“ Gospodinova. Tako misle samo neki pojedini sv. oci (Gregorij nisanski, or. 2. de resur. Chr.; Hilarij, com. in cap. 1. Math.; Epifanij, haer. 78. 79.), ali to se ne da ničim dokazati iz apostolske predaje, pa već sv. Jeronim to pobija u knjizi contr. Helvid. To se protivi i općoj udiljnoj vjeri crkve, koja drži, da je sv. Josip odhranitelj Isusov živio

u vječnom djevičanstvu. Biblijska kritička znanost dokazala je, da su tako zvana „braća“ Gospodinova, samo rogjaci Gospodinovi, koji se po biblijskom govoru zovu „braća.“ Nije naša zadaća, da to pokažemo i potvrdimo mnogim primjerima, dosta je, ako se dokaže jednim.

Nema sumnje, da je po Mat. 27. 56. i Marku 15. 40. u savezu s Ivanom 19. 25. među ženama, koje su stojale pod križem „Marija Jakobova i Josipova mati, ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσὴφ μῆτρος,“ istovetna s onom, koju Ivan zove Marija Klopina (Alfejeva) i za koju kaže, da je sestra matere Isusove. Otuda pak izlazi, da su „braća“ Gospodinova djeca sestre majke Gospodinove, t. j. mati Isusova njihova je rođjena tetka, i po tome oni su po materi Gospodinovi sestrići.

Osim toga Hegezip kod Eusebija (Hist. eccl. 1. 3.) zove Klop¹ (Vulg. Kleofu) muža Marijinog (koja je bila sestra Marije matere Isusove), stric, patruus, Isusov. Otale pak izlazi, da je Klopa, budući da nije mogao biti brat Majke Gospodinove, jer je bio muž njezine sestre, mogao biti samo brat sv. Josipa odhranitelja Isusovog i tako stric Isusov. Nije bilo neobično kod Židova, da su dva brata uzeli za žene dvije rođjene sestre. Dva dakle brata, Josip i Klopa, oženili su se s dvjema sestrama, Marijom majkom Gospodinovom i drugom Marijom (ni to nije bilo neobično, da su dvije rođjene sestre imale isto ime). Isti Hegezip pak svjedoči, da je Simon, biskup Jeruzalemski bio sin Klopina; od Marka pak (6. 3.; 15. 40.; 16. 1.) doznajemo, da su Jakob manji i Josip (Jozes) bili sinovi Marije žene Klopine. Otale pak izlazi, da je Klopa ili Alfej bio otac onih, koji se kod Marka 6. 3. zovu „braća“ Gospodinova. Ta dakle „braća“, bili su samo rogjaci Gospodinovi. S toga je razumljivo a i spomena vrijedno, da se u sv. pismu Marija zove samo mati Isusova, a nikad se ne zove mati kojega drugoga od „braće“ Gospodinove.

¹ Vulgata ima Cleopha. Čini se, da imaju oni bogoslovci pravo, koji kažu, da treba čitati Klopas što je pokraćeno od Kleopatros. Kako je i Antipas pokraćeno od Antipatros. Klopas je semitskoga podrijetla prema Halfaj ili Altaf, od čega je postalo grčko *Αλφᾶος*.

Da je crkva svagda složno vjerovala, da je Marija vazda djevica ostala, ne treba potvrgjivati izvjesnim svjedočanstvima pojedinih sv. otaca, kad se ta vjera tako duboko usagjena nahodi u sreću i duši svih kršćana, da oni i ne mogu spomenuti ime Marijino, a da zajedno ne spomenu i tu njezinu izvrsnost i povlasticu tako, da je u ustima svih kršćana djevičanstvo Marijino postalo kao drugo njezino ime. Zovu je blazena *Djeva* Marija, *Vazda* Djevica, *ἀειπαις*, *ἀειπαρθένος*. Nije zato čudo, da su sv. oci složno ustali na obranu njezinoga vječnoga djevičanstva i ogorčeno i žestoko, duboko u duši ožalošćeni, pobijali krivovjerce, koji su na svršetku 4. i na početku 5. vijeka (Helvidij, Jovinijan i Bonozus) pobijali tu njezinu svetu povlasticu. Sv. se oci zgražaju nad tolikom opakošću i bezsramnošću, koja se usugjuje dirati u dostojanstvo djevičanske Matere Božje. Krivovjerski nauk zovu: ludost i psovka, svetogrgje, bezbožnost i nauk neznabožaca, židovska bezsramnost, lakoumnost koja prevrćuje i nadilazi svaku bezbožnost.

Sabor Lateranski g. 649. osugjuje sve, koji ne vjeruju, da je sveta i neoskvrnjena Bogorodica vazda Djevica Marija u vremenu bez sjemena začela po Duhu sv. i nepovrijegjena rodila ostavši i prije i poslije poroda djevica. Isto se to potvrgjuje i na drugim saborima dogmatičkim kanonima, poimence na carigradskom III. g. 680.

Razumijeva se, da su katolički bogoslovci u srednjem vijeku tu istinu kao članak vjerski učili i posebnim dokazima uglavljivali. Mjesto svih spomenut ćemo njihovog prvaka sv. Tomu. „Treba osuditi — kaže sv. učitelj — krivi nauk Helvidijev, koji je učio, da je Mati Kristova porodila još druge djece. To se ne smije učiti zaradi Krista, koji kako je po božjoj naravi u svemu savršen, Jedinorogjeni Sin Božji, isto tako treba da je Jedinorogjeni, najsavršeniji Sin Matere. Nije slobodno ono učiti ni zaradi Duha sv., jer utroba djevičanska bila je njegovo svetište, u kojem je stvorio tijelo Kristovo, pa zato nije ga smio okaljati čovjek. To bi nedostojno bilo učiti i zaradi dostojanstva i svetosti Matere Božje, koja bi se pokazala

nezahvalna, kad ne bi bila zadovoljna takvim Sinom i kad bi dragovoljno htjela, da izgubi djevičanstvo, koje joj je pravim čudom spašeno bilo. A tko bi rekao, da je i sv. Josip bio tako preuzetan, da se usudio taknuti onu, za koju je od angjela čuo, da je začela u svojoj utrobi Sina Božjega? Za tim svršuje: S toga naprosto treba reći, da je Mati Božja, kako je kao djevica začela i djevica rodila, tako i vazda djevica ostala.“ (3. q. 28. a. 3.).

Bilješka 1. Je li Bl. Djevica Marija bila u istinu udata za Josipa t. j. jesu li Marija i Josip sklopili ženidbu, ili je Marija bila samo zaručnica Josipova?

Izjave sv. pisma i apostolske predaje potvrđuju, da je Marija u istinu bila žena Josipova, ali razumijeva se, da je njihova ženidba bila djevičanska t. j. bez ženidbenoga saobraćaja.

U evanđelju Marija se izrijeком zove žena — conjux — Josipova, a Josip se zove muž — vir — Marijin. Mat. 1. 16.: „A Jakob rodi Josipa muža Marije“; u red. 19. čita se: „A Josip muž njezin budući pobožan i ne hoteći je javno sramotiti, namisli je tajno pustiti; red 20.: „... Josipe sine Davidov! ne boj se uzeti Marije žene svoje; a u red. 24.: „Kad se Josip probudi od sna... uzme ženu svoju.“

U Lukinom evanđelju 2. 4. 5. čita se: „Tada pogje i Josip... da se prepíše s Marijom izprošenom za njega ženom, koja bješe trudna.“

Osim toga razabira se iz evanđelja Mat. 13. Luk. 3. i Ivan. 6., da su Žudije držali Isusa za sina Josipova, a Josipa za oca Isusova, to je pak znak, da je svima poznato bilo, da su Marija i Josip ženidbu sklopili, jer bi inače Žudije prigovarali Isusu, da se rodio u grijehu — ex fornicatione. (Isp. Estius in 4. sent. dist. 30. §. 5.)

Sv. Toma (3. q. 29. a. 1.) spominje neke uzroke, zašto je Bog htio, da Marija rodi Isusa kao djevica ali udata i na istom mjestu (a. 2.) dokazuje, da je izmegju Marije i Josipa bila prava ženidba. Uzroci, koje spominje sv. Toma, nahode se i kod sv. Bernarda (Hom. 1. super. Missus est.), i kod sv. Je-

ronima (l. 1. comment in cap. 1. Math.). Među tima uzrocima jesu: 1. da ne bi krivobošci zbacili Isusa Krista kao nezakonito rođenoga; 2. da se Marija sačuva od svake sramote; 3. da se sačuva od kazni odredjene u zakonu za grješnice; sv. Ignacij spominje još 4. uzrok: da bi se sakrivao porod Isusov pred gjavlom, koji je držao, da se Isus nije rodio od djevice, nego od udate žene.

Još nešto. Vjernici su vikli, prema nauku sv. pisma i udiljne apostolske predaje Mariju držati i u njoj gledati potpuni i najsavršeniji uzor ženskomu spolu. Treba dakle, da je ona uzor i ogledalo ženskomu spolu u svakom staležu: kao djevica, kao mati, kao žena (conjux). To isto vrijedi i za udovički stalež, jer kako se u sv. pismu u posljednje dane Isusova života nigdje ne spominje sv. Josip, predaja uzima, da je on prije Marije umro. To se razabira i otuda, što Isus na križu izručava svoju majku Ivanu, svomu ljubljenu učeniku, za koga sv. pismo veli, da ju je uzeo k sebi kao svoju.

Kada je Marija sklopila ženidbu s Josipom?

Premda je dosta teško po egzegetičkim pravilima odrediti, da li je Marija bila žena Josipova već onda, kad joj je anđeo došao navijestiti, da će roditi Sina Božjega; ili je postala njegova žena istom poslije, poimence onom zgodom o kojoj pripovijeda evangjelist Matej na pogl. 1., ipak je mnogo vjerojatnije, da je Marija već kod evanđeoskoga navještenja bila žena Josipova. To dokazuje i sv. Toma (3. q. 29. a. 2. ad 3.) Koji pobijaju tu tvrdnju, oni nahode najjači dokaz u tome, što se Marija kod navještenja zove isprošena (zaručena, desponsata) za Josipa. Ali koji dobro poznaju hebrejski jezik odgovaraju, da u bibliji „desponsata“ znači isto što i: nupta. To potvrđuje i evangjelist Luka, kad u pogl. 2. kaže, da je Josip pošao na put u Betlehem na carevu zapovijed: „ut profiteretur cum Marija *desponsata uxore praegnante* — da se prepiše s Marijom isprošenom za njega ženom, koja bješe trudna,“ a u ono doba, priznaju i protivnici, bijaše već ženidba sklopljena.

Da se u sv. pismu „desponsata“ upotrebljava i za udatu ženu, potvrđuje i isti Matej u poglj. 1. redd. 18. 19. „... kad je Marija, mati njegova (Isusova), bila isprošena (desponsata) za Josipa, a još dok se nisu bili sastali, nagje se da je ona trudna od Duha svetoga. A Josip *muž* njezin, budući pobožan i ne hoteći je javno sramotiti, *namisli je tajno pustiti*“.

Da se Marija udala za Josipa istom nakon tri mjeseca poslije evanđeoskoga navještenja, t. j. kad se povratila od svoje tetke Elizabete, a ono bi se bio Isus rodio od Marije već šest mjeseci poslije sklopljene ženidbe. To bi pak bilo dalo povoda nevjeri židovskoj i svima, koji nisu znali za svrhunaravsko otajstvo utjelovljenja, da drže, da se Isus začeo grijешnim saobraćajem Josipa i Marije, prije nego su ženidbu sklopili. — Da Marija nije bila već zakonita žena Josipova, kad je boravila kod tetke Elizabete, svi bi, kojima nije poznato bilo otajstvo utjelovljenja, morali barem sumnjati o njezinoj čistoći i svetosti, jer kad bi je vidjeli trudnu, teško bi se mogli svladati, da ne pomisle, da je u kući tetkinoj grijehom oskvrnuta. I Židovi bi za stalno proglasili Isusa nezakonitim sinom. Znademo pak iz evanđelja (Mat. 13. 55. Iv. 6. 42), da su ga držali za zakonitoga sina Josipova i Marijina. I tako ne bi vrijedili oni uzroci, zaradi kojih je, po nauku sv. otaca, Bog odredio, da se Marija uda za Josipa, t. j. da se Isus rodi od *udate* djevice. Isp. Esty l. c. apud Migne Thleol. Curs. compl. th. 26. p. 551. sq.

Bilješka 2. Ako je Marija sklopila ženidbu s Josipom, kako se može to složiti s naukom sv. otaca i crkvenih pisaca, koji uzimaju, da se Marija zavjetovala, da će ostati vazda djevica?

Da se Marija u istinu Bogu zavjetovala, da će ostati vazda djevica, sveti oci obično dokazuju odgovorom Marijinim angjelu, kad joj je navijestio, da će roditi Sina Božjega: „... kako će to biti, kad ja ne znam za muža?“ (Luk. 1. 34.) Jasno je i ne može se sumnjati, da se te riječi ne protežu na prošlo vrijeme, t. j. tim nije htjela Marija da kaže: kako da postanem mati, kad dosada nisam poznala muža. To se uzima za svaku

zaručnicu, pa ipak ni jedna, kad bi joj tko rekao, da će postati mati, ne bi se branila od toga pitanjem: kako će to biti, kad ja ne znam za muža? jer bi joj svatko naprosto odgovorio: ako nisi dosada znala, znat ćeš za njega poslije.

U tom smislu veli Sotus (in 4. sent. dist. 30. q. 2. a. 1.): „Jasno je, riječ ona ne znači: nisam znala, jer za budući začetak ne vrijedi; nego je značila: odlučila sam i zavjetom uglavila, da ne ću znati za muža.“

Odgovorom Marijinim dokazuje zavjet djevičanstva već sv. Augustin u knjizi: de sancta Virginitate c. 4. i veli: „Kako će to biti, kad ja ne znam za muža? to za stalno ne bi rekla, da se nije prije kao djevica Bogu zavjetovala.“

Sv. Ivan Hrizostom (kom. 4. in Math.) spominje, da ne treba nikoga smetati, što prije nigdje nema za to sličnoga primjera, jer drugo je stanje onih, koji žive u doba „zakona milosti“, nego je bilo onih, koji su živjeli u Mojsijinom zakonu; od onih se istu savršenije stvari nego od ovih.¹

I drugi sv. oci, latinski i grčki, to isto uče, a s njima se ne slažu, kako spominje Baronius (in app. ad Annales §. 57.) jedino krivovjerci, koji pomažu gjavlu u pobijanju svetih zavjeta djevičanstva: „A quo scio neminem dissentire nisi stolidissimorum haereticorum factionem et satellitium, qui ad impugnanda sacra vota virginittatis et continentiae egregiam diabolo navant operam.“

Budući da je u starom zavjetu bila glavna i prva služba Izrajelskih žena, da ragjaju djecu, zato bogoslovci uče, da je Marija, prije nego se udala za Josipa, položila zavjet djevičanstva pod uvjetom: ako je to Bogu ugodno; kad je pak po Duhu svetom doznala, da je njezin zavjet Bogu ugodan, uglavila ga je prije navještenja angjeoskoga bez ikakvog uvjeta.

¹ U tom smislu veli i sv. Bernardo (Serm. de Dominica infra oct. Assumpt.): »De caetero sane et Virginitatem carnis et propositum Virginitatis maxime et ipsius quoque propositi novitas evidenter illustrat, quod videlicet in libertate spiritus Legis Mosaicae decreta transcendens, illibatam Deo corporis simul et spiritus sanctimoniam novit.«

Isp. sv. Tomu 3. q. 28. a. 4: „Mater Dei non creditur, antequam desponsaretur Joseph, absolute virginitatem vovisse: sed licet eam in desiderio habuerit, super hoc tamen voluntatem suam divino commisit arbitrio.“ „Postquam autem ei innotuit, hoc esse Deo acceptum, absolute vovit, antequam ab Angelo annunciaretur“ (l. c. ad 1.) A na drugom mjestu (in 4. dist. 30. q. 2. a. 1. ad 1.) spominje i uzrok, zašto je najprije pod uvjetom a poslije bez uvjeta položila zavjet: „Blažena djeвица bijaše megja staroga i novoga zavjeta, kako je zora megja dana i noći i zato je njezin zavjet bio u skladu s novim zakonom, koliko je položila zavjet djevičanstva; sa starim pak, koliko se zavjetovala pod uvjetom“.

Ali, ako je Marija zavjetovala Bogu vječno djevičanstvo već prije nego se udala za Josipa, kako je mogla poslije s Josipom sklopiti zakonitu ženidbu? Kad je zavjetom tijelo svoje Bogu posvetila, a ono kako je mogla poslije ženidbom vlast na svoje tijelo dati čovjeku? A ne smije se zaboraviti, da ženidba ne valja; ako se sklapa pod uvjetom, da se muž i žena ne će služiti pravom, koje sebi uzajamno daju na svoje tielo t. j. da ne će djecu ragjati.

Ovako je pitao netko Hugona a s. Victore bogoslovca 12. vijeka, kako se vidi iz njegove knjige: De perpetua Mariae Virginitate. Odgovor nije težak. Istina je, da žena, koja je zavjetom svoje tijelo prikazala Bogu, ne smije vlast na svoje tijelo ženidbom predati mužu; ali nije istina, da to ne smije ni onda, kad je od Boga doznala, da je stalno, da će i muž ostati vazda u djevičanstvu. A to je bilo u ženidbi Marije s Josipom, jer Marija je prije nego se udala za Josipa od Boga saznala, da se ne treba bojati za vječno svoje djevičanstvo, koje je Bogu zavjetovala, jer se i Josip isto tako zavjetovao. Istina je, da ne valja ženidba, ako se sklopi pod uvjetom, da muž i žena ne će djece ragjati. Ali ne stoji, da ne valja ženidba, ako se sklopi bez ikakvog uvjeta, premda muž i žena naprijed znadu, kako su znali Marija i Josip, da ne će roditi djece, ili ako se dijete i rodi, da će se roditi bez čovječjega

sudjelovanja. Isp. sv. Tomu in 4. dist. 3. q. 2. a. 1. ad. 2. „Blažena Djevica prije nego je sklopila ženidbu s Josipom, od Boga je doznala, da je i Josip isto odlučio i zato se nije, kad se udavala, izvrgla pogibli: ali zato nije time istina ništa izgubila, jer ona odluka nije postavljena u ugovoru kao uvjet: uz taj uvjet, jer se suproti dobru ženidbe, ragjanju naime djece, bila bi ženidba nevaljana.“¹

§. 4.

Blažena Dj. Marija začeta je bez ljage istočnoga grijeha.

(Neoskvrnuto začće).

Od svih izvrsnosti, kojima je Bog Blaženu Djevicu Mariju nadario i ukrasio, poslije dostojanstva materinstva božjega, najveća je i najodličnija izvrsnost njezina u tome, što ju je Bog posebnom milosti zaradi zasluga Isusa Krista sačuvao čistu od svake ljage istočnoga grijeha već u prvom času njezina začetka. To je članak vjerski proglašen od pape Pija IX. dogmatičkom konstitucijom „Ineffabilis Deus“, izdanom 8. prosinca g. 1854., u kojoj se odregjuje: „Definimus, doctrinam quae tenet, beatissimam virginem Mariam in primo instanti suae conceptionis fuisse singulari omnipotentis Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Christi Jesu, salvatoris humani generis ab omni originalis culpae labe praeservatam immunem, esse doctrinam a Deo revelatam, atque idecirco ab omnibus fidelibus firmiter constanterque credendam.“²

¹ »B. Virgo autequam contraheret (matrimonium) cum Joseph in simili proposito erat, et ideo non se commisit periculo nubens: nec tamen propter hoc aliquid veritati deperiit, quia illud propositum non fuit conditionaliter in consensu appositum: talis enim conditio cum sit contra matrimonii bonum, scilicet prolem pocreandam, matrimonium tolleret.«

² »Određujemo, da je nauk, koji drži, da je Bl. Dj. Marija u prvom času svoga začetka posebnom milosti i povlasti Boga svemogućega zaradi zasluga Isusa Krista spasitelja roda čovječjega sačuvana od svake ljage istočne krivnje, od Boga objavljen, i zato treba da ga svi vjernici čvrsto i stalno vjeruju.«

Prije nego stanemo dokazivati, da je taj nauk u istinu od Boga objavljen, treba reći nešto o smislu i značenju papinske konstitucije.

U definiciji se veli, da je Bl. Dj. Mariju svemogući Bog posebnom milosti i povlasti *sačuvao* od svake ljage istočnoga grieha i to zaradi zasluga Isusa Krista spasitelja roda čovječjega. Ako je Marija sačuvana od grieha Adamova i to posebnom milosti božjom, a ono otuda izlazi, da bi i na nju kao kćer Adamovu, kao člana roda čovječjega, prešla krivnja grieha praoca roda čovječjega, da je nije svemogući Bog od toga općega zakona izuzeo. Svi potomci Adamovi, koji prirodnim rođenjem lozu svoju vuku od Adama, dijelnici su njegova grieha, koji prirodnim rođenjem zajedno s naravi čovječjom prelazi na sve njegove potomke. Budući da i Marija naravskim rođenjem dolazi od Adama i na nju bi bio grieh Adamov prešao, da je nije Bog od toga izuzeo i sačuvao. Školastici vele u tom smislu, da je Marija iz daleka, kao naravska kćer Adamova, dužna bila, da na sebe primi grieh svoga praoca, (debitum remotum peccati habuit). Drugi opet drukčije misle. Grieh Adamov ne prelazi od njega na sve ljude *ravno* zato, što naravskim rođenjem svoju lozu vuku od Adama, koji je sagriješio, nego ravno prelazi otuda, što je Bog Adama praoca u raj u postavio zajedno i za zastupnika (caput juridicum) roda čovječjega tako, da je njegova volja zajedno i volja svih njegovih potomaka. Zaradi toga se prestupak zapovijedi, koju je Adam prekršio u raj u, prima za krivnju svih onih, koje je Adam u raj u zastupao. Budući pak da je Adam postavljen za zastupnika svih svojih potomaka, zato su svi njegovi potomci u njemu i po njemu sagriješili i zato na svakoga pojedinoga njegovoga potomka, čim se u utrobi materinoj začne (i tim postane član roda ljudskoga), u istinu njegov grieh prelazi. Budući da je i Marija pravi potomak Adamov, zato je Adam bio u raj u i njezin zastupnik, pa zato je i ona u njemu i po njemu sagriješila. Zaradi toga kad se Marija začela, taj bi grieh i na nju bio prešao (kod školastika debitum

peccati proximum), da je nije Bog posebnom milosti i povlasti (jer je izuzeta od *općeg* zakona) od toga sačuvao.¹ Marija dakle nije kao Isus Krist sama po sebi, svojom osobom, svojim dostojanstvom i moći izuzeta od grijeha Adamova, nego je izuzeta po milosti božjoj zaradi zasluga Isusa Krista. Zato je i ona kao i svi drugi otkupljena od istočnoga grijeha cijenom krvi Isusove. Isus Krist je i njezin kao i svih drugih ljudi otkupitelj, spasitelj. Razlika je samo ta, da je Bog Mariju zaradi zasluga Kristovih *sačuvao*, da ne upadne u grijeh Adamov, a druge ljude milost božja zaradi zasluga Kristovih *izbavlja* iz toga grijeha, u koji svi ljudi upadaju. Zato se može reći, da je Isus više i izvrsnijim načinom otkupio Mariju, nego što otkupljuje ostale ljude. Jer veća je milost i veće dobro, kad se tko sačuva od zla, nego kad se iz zla, u koje je upao, oslobodi. Još se nešto u dogmatskoj definiciji uči. Marija je sačuvana od istočnoga grijeha u prvom času svoga začetka — in primo instanti suae conceptionis. To će reći: Marija nije ni časak bila okaljana Adamovim grijehom; ona je u istom času kad je postala, sačuvana, da je ne okalja grijeh; bila je dakle

¹ Ako se uzme, da je Adam u raj u bio zastupnik svih ljudi, ne izuzevši ni Marije, a ono otuda izlazi, da se i na nju proteže ono, što apostol kaže: »in quo (Adam) omnes peccaverunt«. Velikoj množini katoličkih bogoslovaca čini se, da se to ne smije reći za Mariju Majku Božju, koju kao što je Bog od vijeka izabrao i odredio za majku Sinu svomu, tako ju je od vijeka i od toga sačuvao, da (ona jedina) nije u Adamu sagriješila. Zato ovi bogoslovci uče, da je Adam praotac svih ljudi, dakle i Marijin, ali ga nije Bog postavio, da bude *zastupnik* Marijin u raj u. Mariji se dakle ne prima Adamov prestupak. Na nju bi mogao doći grijeh Adamov samo zato, što i ona kao potomak Adamov naravskim rođenjem od njega lozu vuče, a po općem zakonu, koji vrijedi za grijeh Adamov, na sve prelazi Adamov grijeh, koji naravskim rođenjem od njega lozu vuku.

Ovo se mišljenje u školama ovako predaje: Marija je bila iz daleka samo dužna, da na sebe primi grijeh Adamov, a ne bi mogao taj grijeh ravno na nju preći, jer Adam nije bio njezina glava, njezin zastupnik. Habuit debitum remotum peccatum contrahendi, non autem habuit debitum proximum.

vazda bez grijeha. Tim je riješeno pitanje, koje se prije dogmatičke definicije raspravljalo, da li naime treba učiti, da je Marija *od* časa svoga začetka (a conceptione) bila još u utrobi materinoj, dakle u prvom času *poslije* kako je začeta posvećena (i očišćena od grijeha), ili je bila u istom času, kad je začeta zajedno i posvećena tako, da je već bila čista i sveta kad je postala. Iz dogmatičke definicije izlazi ovo drugo.

Kad se uči, da je Marija bez grijeha začeta, time se ne veli, da su Mariju njezini roditelji pravedni i blaženi Joakim i Ana začeli svrhunaravskim načinom bez pohote, toga znaka i posljedice istočnoga grijeha. Marija se kao svi ljudi začela običnim i redovnim putem, putenim općenjem, koje poslije prvoga grijeha ima na sebi biljeg grijeha. Tim se takogjer Marija razlikuje od Isusa Krista, koji je jedini stupio u rod čovječji čudnim, svrhunaravskim putem, bez muža, sudjelovanjem Duha sv. od čiste djevice. Ono *začeta* bez grijeha znači, da je Marija u času kad se začela, sačuvana bila od grijeha. Članak vjere ništa ne odregjuje za *djelo*, kojim se začima Marija, nego se obazira na *Mariju* i za nju uči, da je bila već u začetku bez grijeha. Školastici uče: članak vjere vrijedi i proteže se na conceptionem pasivam (conceptam), a ne conceptionem activam (conceperunt illam scil. Joachim et Anna).

Napokon ćemo još i to spomenuti, da je članak vjere, da je Marija sačuvana od istočnoga *grijeha*, pa otuda ne izlazi, da je sačuvana bila i od svih posljedica toga grijeha. Smrt i što je s tim u savezu, bolesti, boli i stradanja, kazna su i posljedica grijeha, pa je i Marija kao prava kćer Adamova u životu mnogo stradala i mnogo boli prepatila i napokon umrla. Premda kod nje smrt nije bila kazna grijeha, (jer ga nije imala), ipak je bila posljedica grijeha; i Marija je umrla zaradi grijeha Adamova — jer je Adam bio i njezin praotac. Za nju se ne može reći kao za Isusa, da nije morala umrijeti, nego da je drage volje na sebe uzela smrt samo zato, da i u tome bude nama, ljudima jednaka. Marija je u istinu smrću platila svoj dug, što ga je dugovala kao kćer Adamova.

Razlika je izmedju Marije i ostalih ljudi ta, da kod nje smrt nije kazna grijeha (poena), nego samo zlo, koje izlazi iz grijeha (poenalitas). Premda iz papinske definicije ravno ne izlazi, da je Marija prosta bila od svake neuredne pohote, ipak se u kršćanskoj erkvi vazda to vjerovalo. Poslije će se to i posebnim dokazima i svjedočanstvima uglaviti. Za sad neka bude dosta, da se kaže, da premda članak vjere o neoskrvnutom začetku ravno ništa drugo ne uči, nego da je Marija sačuvana bila od svake *grješne* ljage istočnoga grijeha, ipak u savezu s tim člankom treba vjerovati, da je Ona sačuvana bila i od svih onih posljedica istočnoga grijeha, koje imaju na sebi biljeg grješan, koje su po sebi ružne i koje se zato ne mogu složiti s dostojanstvom Matere Božje, a takva je posljedica bez svake sumnje, neuredna pohota.

2. Odmah na početku dokazivanja iz vrela svrhunaravske objave, otvoreno naprijed kažemo, da se u svetom pismu nigdje ne nahodi izriekom objavljena istina, da je Marija bez grijeha začeta. To nam potvrguje već onaj dogagjaj, što su u katoličkoj erkvi toliki bogoslovci, pače najveći umovi, megju kojima spominjemo sv. Tomu i sv. Bernarda, ako baš nisu pobijali, a ono svakako prigovarali ili sumnjali, ili recimo, nisu posve pravo mislili i točno govorili o toj izvrsnosti i povlasti Marijinoj. Ali premda nije ta istina u sv. pismu izriekom objavljena, ipak ima u bibliji takvih izjava, iz kojih se može za tu istinu dokaz izvesti. Megju tima izjavama svakako zaslužuje, da se na prvom mjestu spomenu riječi iz knj. Geneze 3. 15., gdje Bog odmah poslije grijeha praroditelja u raju obećaje otкупitelja, koje se mjesto zato i zove u bogoslovskoj literaturi protoevangelium, prvo evangjelje, a glasi po Vulgati ovako: „I metnut ću neprijateljstvo izmegju tebe i žene i izmegju sjemena trojega i sjemena njezina; ona¹ će ti glavu satrti, a

¹ Mnogo se pravdalo u kat. školama o tom, kako da se čita pokazna zamjenica, da li u muškom ili ženskom obliku i prema tome, da li valja prevoditi ipse (u latinskom: ipsum scil. semen) ili ipsa (scil. femina). Pristajemo uz one, koji drže, da po slovničkim zakonima treba čitati: ipsum (scil. semen).

ti ćeš u zasjedi vrebati na petu njezinu — insidiaberis calcaneo ejus“ — po Daničiću: a ti ćeš ga u petu ujedati, što se posve i slaže s hebr. tekstom.

Za ovo svjedočanstvo vrijedi ono isto, što i za sve ostale biblijske izjave, iz kojih katolička nauka dokazuje neoskrvnto začće Marijino, da ne treba dokaz tražiti u pojedinim riječima ili izrazima, nego u sadržaju i smislu cijelih izreka, u načinu kojim se govori o Mariji, ili o tipovima, koji bez sumnje nju prikazuju.

Da shvatimo potpuno značenje i smisao spomenutoga svjedočanstva, valja imati na pameti, da se u sv. pismu udijl ispiregjuje ovamo Adam i Krist, onamo pak Eva i Marija. U toj isporodbi vazda je Adam i Eva na jednoj i istoj strani, Krist pak sa Marijom je na drugoj suprotnoj strani. Gdje je Adam tamo je vazda uz njega i Eva; ondje gdje je Krist, svagda je uz njega i Marija. Ali to su dvije protivne stranke. Jedna je početak i uzrok skvarenju i pogubi, druga je uzrok spasenju i životu. Kako se kod pogube roda ljudskoga spominje Adam, ali tako, da se uz njega i s njim vazda misli i na Evu, tako se kod spasenja spominje Krist, ali se uz njega i s njim razumijeva i Marija. Već ista sporedba ovamo Adama i Eve, onamo Krista i Marije i opreka koja je izmegju njih, otkriva i budi u nas misao: kako je Eva zapletena u grijeh Adamov i kako su oboje uzrok skvarenju roda čovječjega, tako isto treba uzeti, da i Marija zajedno s Kristom ima dijela u poslu spasenja roda ljudskoga i zato da je i ona kao i Krist prosta od Adamova grijeha, po kojem je poguba na rod ljudski došla.

Imajmo na pameti to što je rečeno, pa se povratimo k spomenutomu mjestu iz Gen. 3. 15. Uzimamo kao da je dokazano i priznato, da se ovdje govori o budućem mesiji, jer tako se vazda tumačilo to mjesto u katoličkoj crkvi. Ako je pak to mjesto mesijansko, a ono bez sumnje na posljedku¹

¹ Riječi evangjelija uzete od slova do slova *ravno* se dakako protežu na Evu i njezino potomstvo, koje je u neprestanom boju s paklom, protiv kojega se udijl bori i koga će napokon svladati, dakako pomoću

sjeme ženino naznačuje i proteže se na Isusa Krista; žena je Marija, zmija je **gjava**, a sjeme zmijino jesu **gjavlovi** pomoćnici. Bog dakle naviješta, da će se poslije Adamova grijeha u svijetu boj razviti: neprijatelji su razdijeljeni u dva ratna tabora; ovamo su **gjava** i njegovi sluge, onamo su Marija i njezin sin Isus Krist. Izmegju ratnih stranaka ljuto je i potpuno neprijateljstvo; ljuti neprijatelji su udilj neprijatelji, bez prestanka se bore i pobijaju. Zato nam jamči božja riječ, koja svečano naviješta, da meće neprijateljstvo izmegju njih. U toj borbi pobjednik je: sjeme ženino, Isus Krist, a uz njega i s njim zajedno dakako i Marija. Iz toga pak izlazi, da kako je Isus vazda bio bez grijeha, tako je i Marija svagda bila bez grijeha; ni na časak nije u griehu bila, jer inače niti bi bilo vječno neprijateljstvo izmegju nje i **gjavla**, niti bi se za nju moglo reći, da je pobjedila **gjavla**. Jer čim bi samo na časak bila pala i bila u griehu, već bi bila s **gjavlom** na istoj strani, njegova saveznica i u tom času bio bi **gjava** njezin pobjednik, a ona njegov sužanj. Marija dakle ni u začetku svome nije bila u griehu, jer je svagda bila s **gjavlom** u neprijateljstvu i njega je slavno pobjedila.¹

Isusa Krista Boga-čovjeka. Ali uz ovaj općenit smisao treba spomenuto obećanje uzeti i stegnuti ga na pojedina bića, jer napokon **gjavla** i njegovo kraljestvo srušit će *poimence* **netko** od potomaka Evinih. To je smisao svih mesijanskih obećanja. Ona se ravno protežu na izabrani narod ili na kojega člana toga naroda (patrijarke, suce, proroke, kraljeve), ali ona se protežu i dalje i savršeno su se ispunila u Isusu Kristu. Apostol tumači obećanja, koja je Bog dao Abrahamu (Gen. 18. 18.) »U tvojem sjemenu blagoslovit će se svi narodi na zemlji« ovako: »A Abrahamu i sjemenu njegovu rečena biše obećanja. A ne veli i sjemenima, kao za mnoga, nego kao za jedno: i sjemenu tvojemu, koje je Krist«. (Gal. 3. 16.) Ovako treba tumačiti i druga mesijanska obećanja, *poimence* i ovo u Gen. 3. 15.

¹ Tako tumači spomenuto mjesto i papa u dogmatičkoj konstituciji: *Ineffabilis Deus*: »Sic s. Virgo arctissimo et indissolubili vinculo cum Christo conjuncta una cum illo et per illum sempiternas contra venenosum serpentem inimicitias exercens ac de ipso plenissime triumphans illius caput immaculato pede contrivit«.

Ima i drugih još mjesta u sv. pismu, u kojima je, po složnom tumačenju sv. otaca, crkvenih pisaca i kršćanskih bogoslovaca, nagoviještena istina, da je Marija čista bila vazda i posvema od svakoga grijeha.

Izmegju tih mjesta, treba da se spomenu najprije ona, koja se nalode u Pjesmi nad pjesmama. Sv. oci uzimaju, da se u toj Pjesmi opisuje, kako se Isus Krist, Bog-čovjek, razgovara u opće sa svojom crkvom, napose sa svakom pobožnom dušom, a otuda, vele oni, izlazi, da sve ono što kaže Isus Krist zaručnik svojoj zaručnici crkvi, puno više vrijedi za Mariju, najpobožniju dušu, najčistiju zaručnicu. Zato sv. Toma (3. q. 27, a. 4.), sv. Bonaventura (serm. 1. de Virg. Maria), Aleksandar od Alesa i mnogi drugi uče, da od slova do slova treba uzeti za Mariju ova mjesta: „Što je ljiljan megju trnjem, to je draga moja megju djevojkama“ (2. 2.)¹ „Sva si lijepa draga moja i nema ljage na tebi“ (4. 7.)²

„Ali je jedna golubica moja, savršena moja, jedinica u matere svoje, izabrana u roditeljke svoje. Vidješe je djevojke i nazivaše je blaženom . . . Tko je ona, što se vidi kao zora kad izlazi, lijepa kao mjesec, čista kao sunce . . .“ (6. 8. i 9.).

Katolički bogoslovci tumače za bezgrješno začće takogjer riječi Ps. 45. red 5. i 6.: „ . . . posvetio je Svevišnji stan svoj, Bog je usred njega . . . pomoći će mu od rane zore — adjuvabit eam (civitatem) mane diluculo“. Bogoslovci tumače ove riječi ovako: Bog je posvetio stan svoj t. j. Bl. Dj. Mariju. Bog pak posvećuje u tri različna doba; na večer t. j. poslije rođenja: tako posvećuje ljude po svetim sakramentima; u jutro, mane, t. j. prije rođenja: tako je posvetio Jeremiju i Ivana Krstitelja u utrobi materinoj; i u ranu zoru, mane diluculo t. j. u prvom času kad ulijeva dušu u tijelo; tako je posvetio

¹ Nalik tomu pjeva Sedulius (libr. 3. Paschalis operis): Et velut e spinis mollis rosa surgit oculis — Nil, quod laedat, habens. Isp. Migne l. c. th. c. p. 663.

² Na te riječi dodaje Jakob de Voragine nadbiskup iz Genuje: »Bijaše lijepa, jer je bez istočnoga grijeha«. Apud Migne l. c. t. c. p. 665.

Bl. Dj. Mariju. To je htio Duh sv. da kaže riječima: Bog je posvetio stan svoj ranom zorom.¹

Sv. oci nahode tragove bezgrješnoga začeca takogjer u različnim slikama i tipovima st. zavj. Od ovih spominjemo najpoznatije: arka Nojemova, koja se za općega potopa jedina spasla; šiba Aronova, koja je jedina prolistala i plod donijela, dok su se sve druge osušile; kraljica Ester, kojoj kralj Asver veli (Ester. 15. 12. 13.): „... ne boj se. Ne ćeš umrijeti; jer nije za tebe, nego za sve ovaj zakon“. Ovaj tip i zato je vrijedan, da se napose spomene, jer i papa Pijo IX. u dogmatičkoj konstituciji „Ineffabilis“ veli, da nagoviješta, da je Marija izuzeta bila od općega zakona, po kojem su svi potomci Adamovi podložni bili duhovnoj smrti.²

Osim toga u sv. pismu angieo zove Mariju: milosti puna, gratia plena; a tetka njezina Elizabeta sretna je, što ju pohodila mati Gospodinova i pozdravlja je: blažena megju ženama i veli isto tako, da je i blažen plod utrobe njezine (Luk. 1. 42.), a Marija na to, premda se čedna i ponizna zove: službenicom Gospodnjom, zanosno odvrća: Od sad će me blagosivljati svi narodi na zemlji (Ib. 48.) Sve te izjave pokazuju i potvrđuju, da je Marija megju potomcima Adamovim na posebnom mjestu i da je u tijesnom savezu s Onim, koji je došao, da s potomstva Adamova izbriše ljagu i skine prokletstvo njegova grijeha. Otuda pak izlazi, da je ona jedina megju Adamovim potomcima sačuvana bila od njegova grijeha.³

¹ Isp. A. Bulsano l. c. p. 742.

² Sv. Jeronim tumači riječi Ps. 77.: »Deduxit illam in nube diei ovako: »Nubes est B. Virgo, quae pulchre dicitur nubes diei, quia non fuit in tenebris, sed semper in luce«. Isp. Migne l. c. th. c. p. 662. Isto tako sv. Ambrozij in Ps. 118. veli: Virgo per gratiam ab omni integra labe peccati. Ibid. Sv. Bruno, utemeljitelj reda Kartusijanskoga, tumači riječi Ps. 101.: »Dominus de coelo in terram aspexit«: Dominus de coelo in terram aspexit, dum de regalibus sedibus in uterum Virginis venit; haec est incorrupta illa terra cui benedixit Dominus, ab omni propterea peccati contagione libera“. Ib.

³ Isp. papinu konstituciju gdje se veli: »Cum vero ipsi Patres, Ecclesiaeque scriptores animo mentem reputarent beatissimam Virginem

Nigdje u sv. pismu nema ničesa, što bi se suprotilo ili bi pobijalo Marijinu izvrsnost, o kojoj je govor. Jer kad sv. pismo općenito veli, da su svi ljudi od poroda sinovi srdžbe božje, da svi ljudi trebaju otkupljenja, da je Isus Krist sve ljude otkupio, vrijedi samo općenito, a ne dira u jedinu iznimku, koja se po osobitoj milosti i povlasti izuzima od glavnoga i općenitoga pravila. Već je ozgor pokazano, kako je i zašto je Isus Krist i Marijin otkupitelj.

3. Apostolska predaja. U doba sv. otaca nije se poimence i napose raspravljalo i učilo o bezgrješnom začecu Marijinom. Ali otuda ne izlazi, da se nije u nj vjerovalo. Taj se vjerski članak — kao i mnogi drugi — dok ga nije nitko pobijao niti krivo tumačio, vjerovao i ispovijedao zajedno time i u tome, što je cijela crkva učila i vjerovala, da je Marija u istinu prava Mati Božja i da je posve sveta, posve čista od svake i najmanje ljage grješne. Sv. ocima i crkvenim piscima u ono doba, kad nitko u kršćanskoj crkvi nije ni izdaleka samo sumnjao, a kamo li pobijao, da je Marija svagda pa i u času svoga začetka čista bila od svakoga, dakle i istočnoga grijeha, bijaše dosta, da propovijedaju i vjeruju, da je Marija najsvetiji stvor pod suncem božjim, da je čista od svake grješne ljage; bijaše im dosta, da je zovu: prečista, presveta, potpuno sveta, nevina i nedužna, i da kažu, da svetošću svojom nadilazi ne samo svetost svih ljudi nego i istih anđela i da je njezina svetost nalik na svetost božju.¹ Otuda bez sumnje izlazi, da su

ab Angelo Gabriele sublimissimam Dei Matris dignitatem ei nuntiante ipsius Dei nomine et jussu, gratia plenam fuisse nuncupatam, docuerunt hac singulari solemni salutatione nunquam alias audita ostendi, Deiparam fuisse omnium divinorum gratiarum sedem, omnibusque divini Spiritus charismatibus exornatam, immo eorundem charismatum infinitum prope thesaurum, abyssumque inexhaustum, adeo ut nunquam maledicto obnoxiam, et una cum Filio perpetuae benedictionis particeps ab Elisabeth divino acta Spiritu audire meruit: Benedicta tu inter mulieres et benedictus fructus ventris tui.

¹ P. Vincartius (Eulogia Mariana ad lit. N.) skupio je i poredao svjedočanstva sv. otaca, kako su tekom svih vjekova slavili i hvalili pjevali svetosti Marijinoj. Evo nekoliko tih svjedočanstva:

sv. oci i pisci crkveni u duši uvjereni bili, da je Marija od početka svoga života pa sve do svršetka čista bila od svakoga grijeha. Sv. oci, koji u sav glas slave i uzdižu svetost Marijinu nad sve stvorove i bez ikakvog izuzetka, ako i nisu imali na pameti poimence istočni grijeh, već više lične grijeha, ipak bi, da ih je tko zapitao, da li je Marija barem u začetku svome na časak barem, okaljana bila, kao drugi ljudi, Adamovim grijehom, bez sumnje bi bez ikakvog oklevanja odgovorili, da nikada nije bila ni na časak ni u tome grijehu. Ona imena i onakva svetost kakvu slave i uče za Mariju, ne dadu se složiti s nikakvim, dakle ni s istočnim grijehom, koji bi makar samo na čas bio na njezinoj duši. Ili zar bi se mogla Marija zvati prečista i presveta; zar bi se moglo učiti, da svetošću svojom nadilazi sve stvorove pa i iste anđele, koji nikad nisu imali na duši nikakvoga grijeha; i da svetost Marijina nalikuje istoj svetosti božjoj, da je Marija barem u začetku svomu sputana i okaljana bila grijehom Adamovim? Treba dakle uzeti, da je crkva u davnini, kad je vjerovala, da je Marija potpuno i posvema sveta, čista, nevina, time zajedno vjerovala, da je i u začetku svomu bila čista od svake ljage istočnoga grijeha.

To isto potvrđuju i to isto kažu sv. oci, kad Mariju zovu: palača, kuća božja, božji hram, koji nije rukama sazidan; nov stvor, božja mladica, djelo umjeća božjega. Iz tih imena i naslova izlazi, da je Marija među potomstvom Adamovim na posebnom, najvišem, odličnom mjestu. Među potomcima Adamovim, koji se začinju i ragjaju u istočnom grijehu, za nju nema mjesta.

S. Marko evanđelist, S. Ignacij i S. Dionizij areop. Djevicu zovu: najsvetija nad sve anđeoske duhove.

Sv. Epifanij zove ju: čisti ljljan, ovca neokaljana — ovis immaculata.

Sv. Ivan Hrizostom zove Djevicu u liturgiji: najsvetija, neokaljana, neoskrvnjena, nada sve blagoslovljena.

Sv. Fulgencij, biskup Ruspens. V. veli: vraćena je Mariji puna milost blagoslova, koju je milost Eva stvorena bez grijeha, grijehom izgubila. Apud Migne l. c. p. 662.

Hajdemo dalje. Sv. oci ne samo da zovu Mariju: svetom, presvetom, neokaljanom (immaculata) nevinom (innocens), nego baš uče, da je: čista od *svake* ljage griješne, cijela i netaknuta od *svakog* grijeha;¹ zovu je: tvrgja najjača, u kojoj *nikad* nije gospodario grijeh; djevica po milosti prosta od svakoga grijeha; Bogorodica vazda čista; krasna narav, do koje ne može nikakav grijeh; Djevica u zalog dana Kristu u utrobi kad je postajala, od pete do glave blagoslovljena. Otuda izlazi, da sv. oci vjeruju, da je Djevica Marija izuzeta od općeg zakona, po kojem se svi ljudi začinjui i ragjaju po Adamu u grijehu, pa zato i vele, da se ona jedina kod općeg brodoloma spasila živa i čitava.

Kad to vjeruju nije čudo, da dalje uče, da je Marija s Kristom u redu spasenja ono isto, što je Eva s Adamom u skvarenju, prokletstvu. Kako je naime Eva uzrok i početak prokletstvu i smrti, tako je Marija uzrok i početak životu i blagoslovu.

Isporegujući Mariju s Evom vele: što je Eva skrivila svojom neposlušnošću, to je ispravila Marija poslušnošću (Justin,

¹ Origen: Nije zmijinim otrovnim dahom okaljana.

Sv. Amfilokij, biskup Ikonski, vršnjak sv. Gregorija Nazians.: »Koji stvori prvu djevicu bez mane, on je i drugu učinio bez mane i grijeha«.

Sv. Ambrozij kaže, da je Bogorodica: šiba na kojoj nema ni čvora istočnoga, ni kore ličnoga grijeha.

Sv. Augustin (Sermo 11. in Nat. Domine) na riječi: Ave, gratia plena, dodaje: »Quibus ostendit ex integro iram primae sententiae exclusam, et plenam benedictionis gratiam restitutam«.

Sv. Petar Hrizolog veli: »B. Virginem, ut esset Sponsa et Mater Dei pignorata fuisse in utero Annae, cum fieret«; a P. Salazar spominje, da se ne smije misliti, da je to bilo poslije makar i najkraćega vremena i dodaje riječi istoga pisca: »Merito ergo Virgini salva sunt omnia, quae omnium genuit Salvatorem«.

S. Sofronij patrijarha Jeruzal. u poslanici na Sergija patrijarha Carigrad. koja je čitana u VI. ekum. saboru, piše: Ingressus est uterum Mariae sanctae, et ab omni contagione liberatae corporis et animae.

S. Nikefor Carigradski veli za Mariju: in anima et corpore prae-mundatam spiritu fuisse.

dial. cum Tryph. 100.). Kako je rod ljudski po djevici (Evi) zapleten u zamke smrti, tako je otuda izbavljen po Djevici (Mariji), jer je djevičanski posluš izravnao djevičanski neposluš (Irenej adv. haer. l. 5. 19.); kako je Eva početak (vrelo) našoj smrti, tako je Marija izvor našem spasu (Efrem Sirac in Gen. 3.).

Zato ju sv. oci, kad se radi o otkupljenju roda čovječjega, koji je pao radi Adama u prokletstvo i ponor grijeha, imenuju i postavljaju uz Krista, koji je otkupio rod ljudski od pogube istočnoga grijeha. Toga radi uče, da je Marija pomagala Kristu kod otkupljenja i zato isporeguju Mariju s Kristom i vele, da je Marija po savezu svom s Kristom sve ono za nas, što je Krist njezin sin po sebi: posrednica naša, odvjetnica naša, izvrsnijim načinom nego Eva: mati svih živih.

To opet sasvim jasno potvrđuje, da su sv. oci vjerovali, da Marija, koja je pomagala Kristu kod otkupljenja, nije bila uz Adama kod skvarenja roda čovječjega; da ona, koja je izvor životu, ne može da ima klieu smrti u sebi.

Osim spomenutih svjedočanstva, koja potvrđuju, da je crkva vazda vjerovala, da je Marija čista od svakoga grijeha, još ćemo neke poimence spomenuti.

Svećenici crkve ahajske, koji su zabilježili i opisali mučeništvo apostola Andrije, izvještaju, da je apostol pred prokonzulom ispovjedio: „Zato, jer je stvoren prvi čovjek iz neoskvrnjene (immaculata) zemlje, trebalo je, da se iz neoskvrnjene Djevice rodi savršen čovjek, da tako po njemu Sin Božji, koji je prije stvorio čovjeka, povрати život vječni, koji su izgubili ljudi po Adamu“.

Sv. Efrem pozdravlja Mariju: „Neoskvrnjena (immaculata) i nepovrijegjena (intemerata), nepokvarena i posve stidna, Djevičica od svake mrlje i ljage daleko, daleko . . . (alienissima) svetija od Serafina i bezprimjerno slavnija od svih nebeskih vojska . . . posvema neoskvrnjena, Gospogja vazda blagoslovljena, prijestolje božje čisto, koja si satrla glavu opakoga zmaja, koja

si bila vazda na duši i tijelu čitava i neoskrvnjena“. (In orat. ad S. Dei Genitr.).

Sv. Augustin dokazuje, da otuda, što istočni grijeh od Adama prelazi na sve njegove potomke, izlazi, da nema nikoga na svijetu, koji bi bio čist od svakoga i najmanjega ličnoga grijeha. Samo se jedna od toga izuzima i to: Bl. Dj. Marija i za nju uči: „Izuzevši Svetu Djevicu Mariju, o kojoj, zaradi časti Gospodinove, kad se radi o grijesima, ne ću da se raspravlja. Jer otuda znamo, da je dobila više milosti, da svlada svaki grijeh, koja je zavrijedila, da začne i rodi onoga, za koga stalno držimo, da nije imao nikakva grijeha“. (In l. de nat. et grat. c. 36.)

Istina, kad sv. oci, koje smo dosad spomenuli, poimence sv. Augustin, uče, da je Marija čista od svakoga grijeha, misle najprije na lične grijehe, a možda im nije ni na pameti istočni grijeh, grijeh naravi. Ali budući da je i istočni grijeh pravi grijeh, zato isti oni uzroci, zaradi kojih sv. oci izuzimaju Mariju od ličnih grijeha, vrijede i za istočni grijeh. Kad poimence sv. Augustin uči, da poradi časti Gospodinove treba Mariju izuzeti od svakoga grijeha, bez svake sumnje isti taj uzrok vrijedi i za istočni grijeh, jer se ni on ne da složiti s dostojanstvom Matere Božje.

Kao da već čujem, kako me nestrpljivi čitatelji pitaju: zar nema u davnini ni jednoga svjedoka, koji izrijeком govori i uči, da je Marija čista bila baš od istočnoga grijeha. Odmah ćemo to čuti.

Julijan, drug Pelagijev u širenju njegova krivovjerstva, dao je povod sv. Augustinu, da i o tom progovori, da nam tako i u ovom pitanju svjedok bude i jamac, da se u njegovo doba općeno u crkvi vjerovalo, da na Bl. Dj. Mariju nije prešao grijeh Adamov.

Poznato je naime, da je sv. Augustin dokazivao protiv Pelagijanaca, da Adamov grijeh od njega prelazi na sve njegove potomke, koji se zato svi ragjaju u grijehu. Julijan odgovara sv. Augustinu, da to ne stoji, jer bi iz njegova nauka

izlazilo i to, da je i na Mariju Adamov grijeh prešao: „Tu ipsam — veli Julijan — Mariam diabolo nascendi conditione transcribis“. Julijanu pak odgovara sv. Augustin ovako: „Non transcribimus diabolo Mariam conditione nascendi; sed ideo quia ipsa conditio solvitur gratia renascendi“. (Opus imperf. adv. Julian.). Premda se ne slažu kat. bogoslovci, kako treba da se razumiju one riječi: ipsa conditio solvitur gratia renascendi, i premda priznajemo, da iz tih riječi baš ne izlazi za stalno smisao, koji iz njih izvode nekoji kat. tumačitelji: ipsa conditio solvitur gratia renascendi, *quia nempe per gratiam praeventa fuit, quominus peccatum commune contraheret*,¹ ipak držimo, da katolička nauka u spomenutom svjedočanstvu ima jak osloni dokaz, da se u doba sv. Augustina vjerovalo u katoličkoj crkvi, da Marija nije bila ni časak okaljana grijehom Adamovim. To se razabira otuda, što Pelagijancu Julijanu dolazi na pamet da Augustina, kad dokazuje, da Adamov grijeh prelazi na sve njegove potomke, pobija prigovorom: otuda izlazi, da je i Marija po naravskom rođenju došla pod vlast gjavolovu. Taj je prigovor očit znak, da se u ono doba već u kršćanskoj crkvi za stalno držalo, da Marija nikako nije ni na časak zapletena bila u krivnju grijeha Adamova. Julijan hoće, da, oslonjen na tu općenu vjeru svih kršćana, dokaže protiv Augustina, da se ne može uzeti, da Adamov grijeh prelazi na sve njegove potomke. Ništa ne umanjuje vrijednost toga svjedočanstva, što isti Julijan ne vjeruje u istočni grijeh i što iz uvjerenja kršćanske crkve za bezgriješnost Marijinu, hoće da dokaže, da u opće Adamov grijeh od njega ne ide dalje, nego ostaje jedino u njemu. Jer svakako u onom prigovoru imamo povjesničko svjedočanstvo, da je cijela crkva vjerovala, da se ne smije uzeti, da Adamov grijeh prelazi na Mariju i da je ona makar na časak bila u njemu.

Ima i drugih u davnini svjedoka, koji dosta otvoreno uče da je Marija čista bila od istočnoga grijeha, premda izrijekom ne spominju toga grijeha.

¹ Perrone: Thesis de immac. Conc. p. 12. Isp. Osvald: Religiöse Urgeschichte der Menschheit p. 218.

Sv. Ivan Damascenski (Hom. 1. in Nat. B. V.) za Mariju kaže: „Priroda nije se usudila poharati cvijet (germen) milosti;“ a u 2. hom. (de Dorm. B. M. V.) zove Mariju djevicom neoskrvnjenom i uči za nju: da se nje nije prihvatila nijedna zemaljska želja... u ovom raju ne bijahu vrata otvorena zmiji. Jer isti Sin jednorodjeni božji u njoj je kao čistoj zemlji sebe čovjekom učinio. Tko ne vidi, da sv. otac kad govori o prirodi nasuprot milosti, o raju, zmiji, misli baš na Adamov grijeh i time uči, da taj grijeh nije prešao na Mariju.

Nije čudo što sv. oci u davnini ne govore izrijeком o bezgriješnom začecu Marijinom, kad se zna, da u ono doba nije u opće još bio nauk katoličke crkve o istom grijehu točno i svestrano razvijen i u svojim izrazima posve uglavljen i da se poimence nije znalo, *kako* taj grijeh od Adama prelazi na njegove potomke.

Otuda se razabira, koliko vrijedi ono malo izjava u davnini, koja izrijeком spominju bezgriješno Marijino začecje.

U davnini najjasnije se o tom govori u spisu de perpetua V. Mariae virginitate, koji potječe iz 8. ili početka 9. vijeka i za koji se isprva mislilo, da ga je napisao biskup u Toledu sv. Ildefonso, a sad se općeno drži, da ga je napisao bogoslovac Ratberto Paskasij. U tom spisu veli se za Mariju: „Zna se (constat) po ugledu crkvenom, da nije bila podložna, kad se rodila, nikakvomu grijehu, niti je posvećena u utrobi upala u grijeh istočni“. Dakle već u 8. ili 9. vijeku to se općeno za stalno držalo u katoličkoj crkvi, jer se za tu vjeru kaže: constat ecclesiae auctoritate. Iz saveza govora razabira se, da se ne govori jedino o posvećenju Marijinom prije poroda ali *poslije* začetka, kako se vjeruje za Ivana Krstitelja. Ono „quando nata est“ uzima se tudjer u smislu, koji obuhvata postanje Marijino od prvog početka sve do pravog rođenja. U tom smislu one riječi naznačuju, da Marija ni u prvom času kad je postala t. j. kad se začela, nije bila u grijehu. To izlazi iz riječi: nec contraxit. peccatum originale, to se može reći za

Mariju jedino u onom slučaju, ako nije ni u početku svoga postanja t. j. u začetku imala na sebi grijeha Adamova.

U srednjem vijeku pojedini školastici takogjer govore o bezgrješnom začecu Marijinom. Sv. Anselmo u knjizi: *de conceptu Virg.* (c. 18.) piše: „Bijaše dostojno, da se Onaj čovjek začne od prečiste matere. Dostojno naime bijaše, da se sjaji svetošću, od koje se pod Bogom veća ni pomisliti ne može, ona Djevica, kojoj je Bog Otac odredio dati Jedinorogjenoga svoga Sina tako, da naravski bude jedan isti zajednički Sin Boga Oca i Djevice; i koju je odredio isti Sin, da mu bude prava mati; i iz koje je htio Duh sveti, da se njegovim djelovanjem začne i rodi Ona (Riječ), iz koje je on isti izišao“.

O sv. Tomi bit će poslije govor. Bl. Alberto Veliki (l. de Laud. Virg.) na riječi „Missus est“ nadodaje: „Ova se Djevica sama izuzima od onog općenog pravila: „svi su u Adamu sagriješili“. A u knjizi: *Bibl. Marian.* (in evang. Luc.) piše; „Trovrsni je jao (vae) grijeha: naime istočni, smrtni i laki: Marija je bila slobodna od sve tri vrste jao“.

Sv. Bernardin Senenski (serm. 6. de fest. B. M. V. a. 1. c. 1.) tumačeći riječ „Ave“ veli: „Bijaše dakle Bl. Dj. bez prvoga jao, to jest bez silnika pohote istočnoga grijeha, jer je začeta bez njega, kako svjedoči Salamon: Sva si lijepa itd.

Pače to je vjerovala i raskolnička grčka crkva. Georgije Vardan, armenski pisac iz 13. vijeka, uči da je Marija slobodna bila od grijeha Evinoga i veli: „Tko bi mogao umom shvatiti i riječju izreći onu čistu, nevinu, svetu, posvećenu, skromnu vazda Djevicu, koja bijaše posvećena baš od začeca i izlučenu ravno od utrobe“.¹

Isto su vjerovale i sve istočne vjerske sljedbe, kako to sjajno svjedoči P. Josip Besson S. 7. († 1691.) poglavar Isusovačkih misija u Siriji i Persiji, koji je pred tri patrijarha i jednim nadbiskupom dokazao iz najdavnijih njihovih liturgičkih knjiga i spomenuo oko 200 svjedočanstva, da su sve crkve i

¹ Isp. P. Alb. a Bulsano l. c. p. 748.

svi narodi istočni složno učili, da je Bl. Dj. Marija slobodna od istočnoga grijeha i da su svetkovali blagdan bezgriješnog začeca Marijina. Ovu su izjavu svečano potpisali pred svjedocima i pred Franciskom Baronom, francuskim konzulom, ona tri patriarha i nadbiskup i to ovom formulom: „Ja siroma Ignacij Andrija, patriarha antiohijski, narodnošću Sirac, potvrđujem ovu pravovjernu izjavu, koju je izložio O. Josip iz družbe Isusove, da je Gospogja naša Djevica prečista sv. Marija vazda slobodna bila i čista (*immunis*) od istočnoga grijeha, kako su tumačili premnogi drevni sv. oci, učitelji istočne crkve.“¹

Osim izjava pojedinih crkvenih otaca i pisaca, nahode se u apostoljskoj predaji i drugih svjedočanstva, koja potvrđuju, da je crkva vjerovala u bezgriješno začecje Marijino.

Prije svega spominjemo liturgičke crkvene knjige, u kojima se pozdravlja Marija kao posve čista, neoskrvnjena, posve sveta, na kojoj nema nikakve grješne ljage. Tako se zove Marija u liturgijama, koje su se svečano i javno upotrebljavale već u najdavnije doba. Poimence u liturgiji sv. Jakoba slavi se Marija kao: vrijedna da se zove u istinu blažena Bogorodica, vazda blažena, na kojoj nema ničesa, što bi se moglo pokuditi — *omnibus modis irreprehensibilis*. U liturgiji sv. Marka zove se Marija: presveta, nepovrijeđena (*intemerata*); a u liturgiji sv. Bazilija: presveta, neoskrvnjena i prepuna blagoslova (*benedictionibus cummulata*).

Iz starinskih liturgičkih knjiga razabira se, da se u kršćanskoj crkvi svetkovalo bezgriješno začecje Marijino. Iz liturgičke knjige sv. Sabe (*Typicus s. Sabbae*) zna se, da je ta svetkovina bila u grčkoj crkvi poznata već u 5. vijeku. U toj knjizi ovako Grei pozdravljaju Mariju: „Nekoč je zbor proroški navješćivao nju, koju je Ana neplodnica nepovrijegjenu i čistu

¹) P. Alb. a. Bulsano p. 749. Danas neki bogoslovci raskolničke ruske crkve pobijaju bezgriješno začecje. U 17. vijeku ipak i ruska je crkva vjerovala i učila to otajstvo, kako učeno i opširno iz vjerodostojnih spomenika dokazuje P. Gagarin S. J. (*L'Eglise Russe et l'immaculée conception*). Njihove liturgičke knjige jasno to potvrđuju.

Božju kćer začela; ovu danas kao jedinu posve neoskvrnjenu (ex omni parte immaculatam) svi mi po njoj spaseni, klikajući od veselja pozdravimo Blaženu“. I Andrija Cretensis svjedok je, da se bezgrješno začće svetkovalo u grčkoj crkvi davno prije 6. vijeka, jer se u crkvenom kanonu grčke crkve, koji je sastavio g. 560. ta svetkovina spominje.

U 10. vijeku bijaše u cijeloj grčkoj crkvi ta svetkovina raširena i to u liturgičkoj knjizi izdanoj na zapovijed Bazilija mlađega prije god. 984. (Menologium) pod imenom: začće sv. Ane Matere Rodice Božje.

P. Combefisius izdao je govore, što ih je u čast Bl. Dj. Mariji, na dan bezgrješnoga začća izrekao Georgije nadbiskup u Nikomediji oko g. 880. (Isp. Dict. a Morer. apud Migne l. c. t. c. p. 669.). Među onima koji su slavili bezgrješno začće g. 900. spominje kardinal Baronij (in Notis ad Martyr. Rom.) cara Leona Augusta pridjevkom: Mudri.

Marillonij dokazuje u bilješkama na poslanicu sv. Bernarda (174.) kanonicima lionskima, da se u hispanskim crkvama bezgrješno začće svetkovalo za stalno već u 10. vijeku.

P. Vincartius (u Elog. Mariana ad litt. I. apud Migne l. c. p. c.) dokazuje iz vjerodostojnih spomenika, da se u Hispaniji svetkovao blagdan bezgrješnoga začća već od vremena apostola Jakoba. S. pak Ildefonso nadbiskup u Toledu g. 667. sastavio je službu — hvalospjeve i molitve — na čast bezgrješnoga začća i počeo iznovice svečano slaviti to otajstvo. U Ugarskoj i Italiji svetkovao se isti blagdan već od godine 800. U Engleskoj oko godine 1070. Uzima se, da je svetkovanje uveo sv. Anselmo, koji je nekoliko godina kao prognanik sproveo u Galiji, gdje se već prije u nekim crkvama svetkovalo bezgrješno začće. Po prilici u isto doba stalo se isto otajstvo svetkovati i u nekim crkvama u Germaniji. Još više se raširila ta svetkovina revnošću sv. Norberta, koji je na nagovor Bl. Dj. Marije utemeljio crkveni red na čast neoskvrnjene Djevice. U Belgiji nahodimo tu svetkovinu oko godine 1200.

Rimska crkva premda je znala, da se bezgrješno začće

slavi u mnogim crkvama, nije se tomu suprotila. Ali javno i svečano nije odobrila i uvela svetkovanje toga blagdana, dok nije papinsku stolicu zasjeo Siksto IV. On je prvi u rimskoj crkvi crkvenu službu odredio i sve crkve cijeloga svijeta pozvao oko godine 1476., da javno i svečano svetkuju taj blagdan (Apud Migne l. c. t. c. p. 669.).

Nema dakle nikakve sumnje, da se već u davnini u crkvi javno i svečano svetkovalo bezgrješno začće Marijino. Da je pak predmet svetkovanja bilo isto začće, a ne rođenje Marijino, razabira se iz istih riječi, kojima se pozdravlja (n. pr. sv. Ivan Damascenski or. 1. in Nat. Deip. n. 7. kliče; „O Joakimova i Anina presveta kéeri, koja si pred poglavarstvima, vlastima i ognjenim strijelama nečistoga bila sakrita, koja si boravila u postelji Duha i sačuvana bila od ljage, da budeš zaručnica Božja i naravska mati Božja) na taj dan u crkvi Marija i iz imena, kojima zovu istu svetkovinu: conceptio s. Annae, oraculum conceptionis s. Deiparae.

Ako je pak začće bilo predmet crkvene svetkovine, a ono je Marija po uvjerenju cijele crkve već u svom začetku bila sveta, jer crkva svetkuje samo ono, što je sveto. Ovo pravilo postavlja već sv. Augustin (serm. 310. c. 3.) i sv. Toma (P. 3. q. 27. a. 1.). U crkvi se pak kršćanskoj, kako iz prije spomenutih svjedočanstva izlazi, u davnini već u pojedinim krajevima svetkovao dan bezgrješnog začća Marijina; svetkovina se ta sve više širila i rimski pape su je osobitom brigom učvršćivale i preporučivale tako, da se davno prije nego je bezgrješno začće postalo članak vjerski, svetkovalo svečano u cielej crkvi.

Kako je apostolska stolica vazda i svakim povodom i svetkovinu bezgrješnoga začća širila i nauk o istom bezgrješnom začću branila, spomenut ćemo samo najpoznatije i najglavnije primjere.

Siksto IV. god. 1476. potvrdio je svetkovinu bezgrješnog začća i podijelio je svima, koji je pobožno slave i potrebne uvjete ispune obilate oproste. Za šest godina poslije isti je papa

osudio one, koji su tvrdili, da crkva na dan bezgrješnog začeća slavi jedino duhovno začeće i posvećenje Marijino i koji su s time u savezu učili, da krivo imaju oni, koji drže i vjeruju, da je Bl. Dj. u začeću svome sačuvana bila od ljage istočnoga grijeha.

Inocencij VIII. odobrio je i potvrdio ženski crkveni red pod imenom: neoskrvrnenoga začeća; isti je red dobio mnoge i različne povlasti od papa: Aleksandra VI., Julija II., i Leona X. U trećem pak pravilu istoga reda kaže se, da je duša B. Djevice bila sveta od prvoga časa njezina stvorenja.

Papa Pijo V. (g. 1570.) uvrstio je svetkovinu bezgrješnoga začeća u rimski brevijar i crkveni kalendar, a podjednako je osudio izreku Bajovu: „Nitko, osim Krista, nije bez grijeha, zato je Bl. Djevica umrla zaradi grijeha, što ga je od Adama povukla i sva su stradanja njezina u životu, kao i ostalih pravednika, osveta grijeha ličnoga ili istočnoga“.

Pavao V. potvrdio je (g. 1616.) iznova bulu pape Siksta IV. i oštro zabranio, da se javno propovijeda, predaje ili drukčije uči, da je Bl. Dj. začeta u istočnom grijehu. Za njegova vladanja opet se radilo o tom, da se iznova potvrdi svetkovina bezgrješnog začeća, pa je Bellarmin u zboru kardinala sv. inkvizicije (god. 1617. 31. aug.) izjavio; „Ne smije se reći da je crkva pogriješila, kad je dopustila ovu svetkovinu i sv. službu, jer time bi se tvrdilo, da je Apostolska Stolica pogriješila, kad ju je prihvatila, a to je posve pogriješno i krivo. A ne može se ni odgovoriti, da se u brevijaru na dan začeća ne odobrava tjelesno bezgrješno začeće, nego posvećenje u utrobi poslije oživljenja — sed sanctificatio in utero post animationem. Jer Siksto IV. koji je odobrio službu (officium) očitovao je što misli i u Extravag.: „Grave nimis“, što se nahodi in Corpore juris, i odobrivši službu Leonarda de Nogarolis, u kojoj se nalazi molitva, kojom potvrđuje: da je Djevica zaradi predvigjenih zasluga Kristovih sačuvana od svake grješne ljage. Osim toga se u devetom odgovoru spominje sveto začeće, a začeće se zove čas, kad se duša ulijeva u tijelo i kad postaje

u naravskom redu cijela osoba Djevice. Inače ako se začće uzme za posvećenje poslije oživljenja, trebalo bi reći, da su Jeremija i Ivan Krstitelj začeti bez istočnoga grijeha“. Kad su na to izlaganje Belarminovo neki u zboru prigovorili, da su mnogi sv. oci i bogoslovi drukčije učili, odgovorio im je kardinal: „Na taj prigovor odgovaram, da nije moguće, da su nam svi oci protivnici, jer tako bi naša crkva bila pogriješila i pogriješio bi bio Siksto IV. Ali crkva nikad ne griješi, jer je stup i temelj istine, protiv koje vrata paklena ne će nadvladati; ni papa ne griješi, kad crkvu uči, jer je za nj Krist molio, da ne smalakše vjera njegova“. A kad su ga poslije toga zapitali drugi kardinali, neka im kaže, što on misli da bi trebalo učiniti u toj stvari, ovako im odgovara: „Ako im se ne čini da je sad prikladno, da se to izvjesno definuje, trebalo bi barem, da se zapovjedi svim duhovnicima svjetovnim i redovničkim, da mole službu o začću, kako je moli crkva; tako bi se bez definicije postiglo ono, što se želi“.

Gregorij XV. (g. 1622.) i Aleksander VII. (1661.) izdadoše dekrete, kojima se iznovice odobravaju naredbe izdane prije od rimskih papa.

Aleksander VII. izdao je 8. decembra g. 1661. Konstituciju: „Sollicitudo omnium Ecclesiarum,“ u kojoj potvrđuje odluke svojih predaka, kojima oni brane nauk o bezgriješnom začću Marijinom, da je naime duša Bl. Dj. Marije, čim je stvorena i u tijelo ulivena milošću Duha sv. ukrašena i od istočnoga grijeha sačuvana i veli: da tako o Bl. Dj. Mariji već od davnine kršćani pobožno misle i u istom smislu svetkovinu njezinoga začća svetkuju.¹

¹ Budući da je dekret Aleksandra VII. jedan od najvažnijih spomenika, iz kojega se razabira, što je apostolska stolica mislila o bezgriješnom začću prije nego je proglašeno vjerskim člankom, ispisat ćemo iz njega nekoliko riječi, koje se obaziru na apostolsku predaju, da njome vjernike potakne, da što pobožnije svetkuju blagdan bezgriješnog začća i opravda vjeru u to otajstvo: »Sane vetus fidelium erga B. Virginem pietas, sentientium ejus animam, in primo instanti creationis atque infusionis in corpus fuisse speciali Dei gratia, intuitu

Kliment XI. (g. 1708.) proglasio je bezgrješno začće blagdanom t. j. svečanim danom, na koji se zabranjuju težačka djela.

Benedikto XIV. u svojem djelu: *De festis Jesu Christi et Mariae* (p. 2. §. 200.) veli: premda apostolska stolica još nije proglasila bezgrješno začće kao vjerski članak, ipak ona je sklona nauku, koji drži, da je Marija bez grijeha začeta.

Gregorij XVI. dopustio je, da se pod misom u prefaciji pozdravlja Marija: *et te in conceptione immaculata*; a u litanije da se umetne: kraljice bez ljage istočne začeta — moli za nas.

Pijo IX. već je g. 1847. odobrio želju i odredbu pokrajinskog sabora u Baltimoru, kojom se odabira Bl. Dj. Marija pod imenom: Neoskrvnjeno Začeta, za zaštitnicu Sjedinjenih Država.

Osim rimskih papa još su i crkveni sabori, kako su već mogli i znali odobraval i pristajali uz ondašnje pobožno mišljenje, da je Marija bez istočnoga grijeha začeta.

meritorum Christi, a macula peccati originalis praeservatam, atque in hoc sensu ejus Conceptionis festivitatem solemni ritu colentium et celebrantium; crevitque horum numerus, atque hujus modi cultus post editas a Sixto IV. in ejus commendationem Apostolicas Constitutiones, quas Sacrum Concilium Tridentinum innovavit, atque observari mandavit. Za tim papa zove nauk o bezgrješnom začću: pobožna vjera i veli da hoće štovatelje ovoga otajstva da obodri. (Apud Migne l. c. p. 670. Isp. cijeli dekret kod Antonina: *Theol. univ. th. 3.*

Otuda se razabira, da je crkva u istinu na blagdan bezgrješnoga začća svetkovala Marijino začće. Ako je pak svetkovala začće, a ono je začće po uvjerenju i nauku crkve bilo sveto; sveto pak ne bi bilo, da je Marija u grijehu istočnom začeta. Crkva je pak u stvarima vjere i čudoregja nepogrješljiva, pa zato ne može zvati sveto, što je u grijehu začeto i ne može nareggivati i preporučivati štovanje isprazno i neistinito. Zato vrijedi i tugjer pravilo pape Celestina: *Legem credendi statuit lex supplicandi*. Toga radi s pravom otuda izvodi P. Antoninus, da je ovo pobožno mišljenje blizu toga, da se može definirati — *esse proxime definibilem* i mnogi učen i bogoslovci kod B. Liguorija uzimaju da je skoro članak vjerski — *propinqua ad fidem*. (Ibid.)

Već je spomenuto, da je poslanica S. Sofronija patrijarhe Jeruzalemskoga na Sergija patrijarha Carigradskoga pročitana na VI. vasijskom saboru (carigradski g. 680.) u kojoj se uči: „Ingressus est uterum Mariae sanctae, et ab omni contagione liberatae corporis et animae.“

Na Nicejskom II. saboru (VII. vasijski g. 787.) u sjednici 5. odregjuju saborski oci: „Si quis non confitetur sanctam semperque Virginem Mariam proprie ac vere Dei Genitricem sublimiorem esse omni visibili et invisibili creatura, anathema sit.“ Da nisu oci vjerovali, da je Marija vazda bila čista i od istočnoga grijeha, kako bi je mogli zvati višom i od anđela, za koje se zna, da nisu bili nikad okaljani istočnim grijehom.

Sabor u Bazileji u sjed. 36. odregjuje poslije kako je marljivo ispitao ugledne pisce i dokaze, koji su od mnogo godina izneseni od obiju stranaka, da je nauk koji uči, da je slavna Djevica Marija posebnom milosti božjom sačuvana vazda od svakoga ličnoga i istočnoga grijeha, pobožan i da je u skladu s crkvenim bogoslužjem, katoličkom vjerom i zdravim razumom i sa sv. pismom, i zato da ga treba prihvatiti i držati i odregjuje, da u napredak nije slobodno protivno propovijedati i učiti. Premda sabor u toj sjednici nije bio više zakonit, ipak se otuda razabira, da se onda već u crkvi kršćanskoj općeno vjerovalo u bezgriješno začće Marijino.

Pokrajinski sabor u Avignonu g. 1457. odredio je, da treba držati odredbu sabora Bazilejskoga. Isti nauk prihvatila je skoro poslije toga akademija u Parizu i g. 1497. pod prisegom je obvezala svoje članove i pitomce, da se drže toga nauka. Poslije nije isto su učinile akademije u Njemačkoj: u Kolonju, Mainzu; u Hispaniji: u Salamanki, Toletu i Complutu.

Sabor Trijentski u dekretu o istočnom grijehu na svršetku dodaje: „Očituje ipak ovaj sveti sabor, da nije njegova nakana, da ovaj dekret, u kojem se govori o istočnom grijehu, protegne na Blaženu i neoskvrnjenu Djevicu Mariju Bogorodicu; nego vrijede i u napredak odredbe blage uspomene Siksta pape IV. i kazne ondje odregjene, koje iznovice odregjuje.

Premda su katolici po svem svijetu čvrsto vjerovali i štovali bezgrješno začeće, ipak to ne bijaše još dogmatičkom definicijom odregjen članak katoličke vjere. Napokon je blage uspomene papa Pijo IX., kad su molili biskupi i mnoge okru-njene glave, da se bezgrješno začeće proglasi kao članak vjere, imenovao poseban zbor kardinala i najučenijih bogoslovaca, da točno ispita sve, što se proteže na bezgrješno začeće Mari-jino. God. 1849. 2. veljače pisao je iz svoga zatočenja iz Gaëte svima biskupima katoličkoga svijeta i odregjuje, da mu pis-meno jave, kako njihovi vjernici misle i kako štiju bezgrješno začeće Bogorodice Marije i da li žele, da se proglasi člankom vjere. Od 620 biskupa samo su četvorica odgovorila niječno, a od te četvorice su malo poslije trojica promijenila svoje mi-šljenje. Za tim je papa zapitao zbor kardinala što on u tom pitanju misli, pa kad su svi u jedan glas zamolili, da se bez-grješno začeće Marijino proglasi kao članak vjere, izdade na-pokon papa na dan bezgrješnog začeća naime 8. prosinca god. 1854. dogmatičku konstituciju: „Ineffabilis Deus“, kojom se od-regjuje, da u napredak svi vjeruju, da je Bl. Dj. Marija po-sebnom milosti i povlasti božjom zaradi zasluga Kristovih u prvom času svoga začeća sačuvana od svake ljage grijeha istočnoga.¹

Tako je istina, koju je od početka crkva ispovijedala zajedno time, što je vjerovala, da je Bl. Djevica Marija pre-sveta i prečista i da je slobodna od svakoga grijeha, napokon postala posebni članak vjere katoličke, po kojem treba da svaki katolik napose i izrijekom vjeruje, da je prečista Djevica u prvom času svoga začeća sačuvana bila od svake ljage istoč-noga grijeha. Ono što je kao u klici i sjemenu objavljeno bilo u sv. pismu i što su poslije sv. oci kao zadržano u drugoj istini (posvemašnje svetosti i čistoće) vjerovali i više djelima (svetkovanjem) i životom nego riječima ispovijedali, napokon je crkva proglasila kao poseban dogmat katoličke vjere. Ima i drugih primjera, gdje se objavljena istina tako razvijala.

¹ Isp. Inst. Theol. Dogm. P. Alb. a Bulsano th. 1. 751. sqq.

Tako je n. pr. crkva od početka već vjerovala, da je milost božja potrebna i za početak vjere time, što je držala i ispovijedala, da je milost božja potrebna za *svako* svrhunaravsko djelo, ali je potrebu milosti božje i za početak vjere izrijeком proglasila člankom vjerskim istom onda, kad su to Semipelagijanci poimence stali pobijati. Isto je tako kršćanska crkva vazda u praksi djelom priznavala, da je sakramenat krsta valjan, ako ga podjeljuju i krivovjerci; izrijeком je pak to i dogmatičkom definicijom potvrdila, kad se u tom pitanju porodio spor u afrikanskim nekim crkvama. Eto tako je crkva, kako je već spomenuto, vazda vjerovala u bezgrješno začeće time, što je učila i ispovijedala, da je Marija presveta i prečista, da je slobodna od svakoga grijeha, i što je od najdavnijih vremena svetkovala javno i svečano u crkvi poseban dan na čast bezgrješnoga začeća. Istom poslije, kad se porodio u katoličkim školama spor o bezgrješnom začeću, stalo se poimence i izrijeком i to pitanje razpravljati, razjašnjivati, dreyna svjedočanstva sv. otaca i crkvenih pisaca ispitivati, dok napokon nije apostolska stolica na temelju dovršene istrage, dogmatičkom definicijom izrijeком odredila, da treba vjerovati, da je Bl. Dj. već u prvom času svoga začeća sačuvana bila od svake ljage istočnoga grijeha.

Budući da je baš spor, što je nastao o bezgrješnom začeću u katoličkim školama, bio povod, da su se stali spomenici svrhunaravske objave pomno iztraživati i ispitivati i tako najposlije pitanje posvema na čistac izvelo i dozrijelo, da se kao vjerski članak proglasi, zato je zgodno, da se o tom sporu ovdje nešto spomene.

Sv. Bernardo, opat cistercijskoga samostana u Clairveaux-u u katoličkim školama prozvan doctor mellifluus; isti sv. Bernardo, koji je u stotinu i stotinu govora do neba uzdizao hvalu Marijinu i njoj na čast vas život svoj radio, učio i pisao, dao je povod, da se stalo napose u katoličkim školama razpravljati o Marijinom bezgrješnom začeću tako, da su se tijekom rasprave katolički učitelji razdvojili u dva gotovo neprijateljska

tabora, od kojih je jedan pobijao povlast Marijina bezgrješnog začeca, dok je drugi za nj borio se i najposlije pobjedio. Kako je poznato iz bogoslovske literature, osobito se žestoka borba razmahala izmegju dva slava duhovnička reda franciskanskoga i dominikanskoga, koji su se već od prije na prosvjetnom bogoslovnom polju natjecali. Franciskani su se borili za bezgrješno začecje, a pobijali ga dominikanci. Scotus je umnima dokazima i vjerodostojnim svjedočanstvima i razlozima prikladnosti napokon probio led i prokrčio put pobožnom mišljenju vjernika o bezgrješnom začecu tako, da se to mišljenje stalo općeno učiti u svim katoličkim školama i da je akademija Pariska g. 1385. osudila izreku dominikanca Ivana de Montesona: „Non omnem hominem praeter Christum contraxisse peccatum originale est expresse contra fidem, ovako: Haec propositio revocanda est tamquam falsa, scandalosa, praesumptuose asserta et piorum aurium offensiva. Ovu je osudu kardinal Petrus de Alliaco ovako opravdao: „Multi Sancti et Doctores catholici, multi summi Pontifices et s. Romanae Ecclesiae Cardinales, et alii majores Praelati et plures particulares Ecclesiae, imo fere universalis Ecclesia, aut ejus major et sanior pars asserunt et publice dogmatizant B. Virginem sine peccato fuisse conceptam.“ (Apud Migne l. c. p. 668.).

Stalo se u katoličkim bogoslovskim školama živo razpravljati o bezgrješnom Marijinu začecu povodom lista,¹ što ga je pisao Bernardo kanonicima erkeve u Lionu, kad se ondje uvela svetkovina bezgrješnoga začeca. U tom listu najprije Bernardo prigovara kanonicima, što su sami od svoje volje, a da nisu pitali dozvole od apostolske stolice, uveli novu svetkovinu; ali dalje u listu prigovara i istoj svetkovini, koja nema smisla. Svetkovati se može — veli — samo nešto, što je sveto. Ali začecje Bl. Dj. Marije nije sveto, jer Marija nije mogla biti posvećena prije, nego je postala — prije začeca, ante conceptionem. Nije pak mogla posvećena biti ni u začecu, in

¹ ad can. Lugd. ep. 174.

conceptione, jer Marija nije začeta, kako je začeti Isus Krist svrhunaravskim načinom od Duha sv., nego običnim, prirodnim, putenim načinom, kao i svi drugi ljudi. Otuda izlazi, da je mogla posvećena biti jedino poslije začeća, ali još u utrobi materinoj. To se otale razabira, što je crkva već u ono doba svetkovala dan rođenja Marijina: „Restat, ut post conceptum in utero existens sanctificationem accepisse credatur, quae excluso peccato sanctam fecerit nativitatem, non tamen et conceptionem.“

Kad se radi o sv. Bernardu, koji je nježnom pobožnošću nadahnut, kako je već spomenuto, toliko hvala izrekao u čast Bl. Dj. Marije, nije čudo, da su katolički učitelji nastojali i trudili se, kako da ga operu od sumnje, da je pobijao bezgrješno Marijino začeće. Čini se, da nije baš nevjerovatno mišljenje onih učitelja, koji iz istoga lista Bernardova dokazuju, da je on, kako i neki drugi katolički bogoslovci, mislio, da je predmet svetkovanja bezgrješnoga začeća tako zvano aktivno začeće, t. j. svetkovina bezgrješnoga začeća znači, da su Mariju njezini roditelji bl. Joakim i Ana začeli svrhunaravskim načinom bez putene pohote, kako je začeti i Isus Krist svrhunaravskim načinom, najme utjecajem Duha sv.¹ Budući pak da se tako shvatanje suproti svrhunaravskoj objavi, iz koje se zna, da je tako začeti jedino Isus Krist, zato je on ustao protiv kanonika crkve lionske, koji su uveli u svoju crkvu blagdan bezgrješnog začeća.

Bogoslovci, koji tako tumače list sv. Bernarda, oslanjaju

¹ Ima katoličkih bogoslovaca, koji drukčije misle, da je naime Bl. Dj. Marija začeta od svojih roditelja bez pohote. Najglavniji je branič toga mišljenja Fulbertus Carnotensis — dictus sapientissimus et incomparabilis Episcopus (živio početkom 11. vijeka). O toj stvari veli (serm. 1. de Nat. B. V.): »In hujus conceptione haud dubium quin utrumque parentem vivificus et ardens spiritus singulari munere repleverit«. Za te riječi veli Clericus Belliberone, da znače, da je Bl. Dj. Marija začeta bez pohote. (Apud Migne l. c. p. 690.). Ali to mišljenje nekih pojedinih bogoslovaca srednjega vijeka, nema temeljita oslona u vrelima svrhunaravske objave.

se na njegove riječi u istom listu, gdje sv. učitelj ovako prigovara svetkovini bezgrješnog začeca: „An forte inter amplexus maritales sanctitas se ipsi conceptioni immiscuit, ut simul sanctificata fuerit et concepta? Non hoc quidem admittit ratio. Quomodo namque aut sanctitas absque Spiritu sanctificante, aut Sancto Spiritui societas cum peccato fuit? Aut certe peccatum quomodo non fuit, ubi libido non defuit? Ako u istinu sv. Bernardo govori o aktivnom začecu Marijinom, koliko je ono naime djelo njezinih roditelja, a ono ima pravo; jer Marija je začeta od svojih roditelja običnim, putenim — inter amplexus maritales — načinom. U ovom slučaju sv. učitelj ne pobija, da je Bl. Dj. Marija sačuvana bila u utrobi materinoj od istočnoga grijeha, jer o tom naprosto u svom listu i ne govori.

Drugi opet bogoslovci drže, da je sv. Bernardo s drugima bogoslovcima (i prirodoslovcima) svojega doba mislio, da se u prvom času, kad se začinje sjeme u utrobi materinoj, ne ulijeva duša, nego je Bog poslije (kod muškog poroda 40. a kod ženskog 80. dan iza kako je zametak začet) istom stvara i u tijelo ulijeva. U tom slučaju dakako, da Marija nije mogla biti sačuvana od istočnoga grijeha *u prvom času svoga začeca*, jer nije mogla biti posvećena prije, nego je Bog stvorio njezinu dušu i sa zametkom je njezinim sjedinio. Nitko ne može biti svet prije, nego je postao; za nikoga se pak ne može reći, da postoji prije, nego je dobio dušu.

Ovo se tumačenje opet oslanja na riječi sv. oca, koji veli: „Unde ergo conceptionis sanctitas? An dicitur sanctificatione praeventa, quatenus jam sancta conciperetur, ac per hoc sanctus fuerit et conceptus...? *Sed non valuit ante sancta esse, quam esse, siquidem non erat, antequam conciperetur.*“

Teško je pogoditi i odrediti, tko ima pravo. Stalno je samo to, da sv. Bernardo nije imao jasan pojam o bezgrješnom začecu, kako ga je crkva od davnih vremena sve do njegova doba slavila i da nije imao pravo, kad je prigovarao, da je blagdan bezgrješnog začeca u crkvi nešto novo i nečuveno.

Ako se to prizna za Bernarda, time se ne dira i ne snizuje njegov ugled, jer u njegovo doba, bijaše slobodno razpravljati o tom pitanju.

Benedikt XIV. (In Comment. de festis B. M. V. n. 188.) ovako brani sv. Bernarda: „... praecipuum scopum, quem ille intenderit, fuisse auctoritatem apostolicae Sedis (tueri), qua inconsulta invectam videret festivitatem in Ecclesiam Lugdunensem; ac propterea si viveret et ad immaculatam conceptionem Sedem Apostolicam esse intelligeret propensioem ejusque auctoritate in tota Ecclesia hanc peragi celebritatem videret, disciplinam hanc Romanae . . . Sedi tantopere probatam statim amplexurum, cujus judicio illam epistolam subjecerat.“

A što je sa sv. Tomom? Što je on — za koga se veli, da se u nj preselila duša Augustinova¹ — mislio i učio o bezgrješnom začecu Marijinom? Za njega je još teže odgovoriti, nego za sv. Bernarda, jer ima u njegovim spisima mjesta iz kojih se može dokazati — što mnogi katolički bogoslovci i čine — da je učio, da je Marija začeta bez iztočnoga grijeha; ali ima opet i takvih mjesta, u kojima se to poriče.

Najjasnije govori sv. Toma o bezgrješnom začecu u 1. sent. dist. 44. q. 1. a. 3.; ovdje uči: „Puritas intenditur per recessum a contrario, et ideo potest aliquod creatum inveniri, quo nihil purius inveniri potest in rebus creatis, si *nulla contagione peccati* inquinatum sit; et talis fuit puritas B. Virginis, quae a peccato originali et actuali immunis fuit. Fuit tamen sub Deo, in quantum erat in ea potentia ad peccandum“²) Kad sv. Toma posvemašnju čistoću Marijinu od svakoga, istočnoga i ličnoga, grijeha isporeguje s božjom čistoćom i kaže,

¹ Oswald 1 c. p. 220.

² »Čistoća mjeri se po tome, kako je nešto daleko od onoga, što joj je suprotno, zato se može nešto stvoreno naći, od čega ne može ništa biti čišće u stvorovima, ako nije okaljano nikakvom grješnom ljagom; i takva bijaše čistoća B. Djevice, koja je bila čista od istočnoga grijeha i ličnoga. Bijaše ipak pod Bogom (t. j. njezina čistoća bijaše manja od božje) jer je mogla sagriješiti«.

da je Marijina čistoća bila manja od božje i to jedino zato, što je Marija *mogla* sagriješiti, otuda izlazi, da je sv. Toma vjerovao, da je Marija vazda, dakle i u začecu bila prosta od grijeha, jer za stalno ne bi propustio spomenuti, da je u začecu svojem bila u istinu okaljana Adamovim grijehom, jer tim bi još bolje i jasnije pokazao, da je Marijina čistoća manja od božje — fuit (ejus puritas) sub Deo.

Na drugim ipak mjestima čini se, da protivno uči. Spominjemo najprije riječi iz 3. sent. dist. 3. q. 1. a. 1. „Sanctificatio B. Virginis non potui esse decenter ante infusionem animae, quia gratiae capax nondum erat, nec etiam in ipso instanti infusionis, ut scilicet per gratiam tunc sibi infusam conservaretur, ne culpam originalem incurreret. Christus enim hoc singulariter in humano genere habet, ut redemptione non egeat, quia Caput nostrum est, sed omnibus convenit redimi per ipsum; hoc autem esse non posset, si alia anima inveniretur, quae nunquam originali macula fuisset infecta, et ideo nec B. Virgini, nec alicui praeter Christum concessum est.“¹ Jednako o tom govori 3. q. 27. a. 2. A na drugom mjestu (in expos. salut. angel.) veli: „Solus enim Filius Virginis ab originali fuit culpa immunis, a qua quidem B. Virgo sanctificata fuit in ventre matris per gratiam expiantem . . . Christus excessit B. Virginem in hoc, quod sine peccato originali conceptus et natus est: B. autem Virgo in originali peccato concepta fuit, sed non nata.“²

¹ »Nije se pristojalo da se posveti Bl. Djevica prije nego joj je dana (ulivena) duša, jer još nije bila prikladna za milost; takogjer ni u času kad se ulijevala, da se tada naime po milosti sačuva, da ne upadne u istočni grijeh. Sam Krist posebice imao je to u rodu čovječjem, da ne treba otkupljenja, jer je naša Glava, svi ostali treba da se po njem otkupe; to pak ne bi bilo, da se našla druga duša, koja nikad nije bila okaljana istočnim grijehom i zato ni Bl. Djevičici ni ikomu drugomu osim Krista nije dano.«

² »Jedino Sin Djevice bijaše čist od istočnoga grijeha, od kojega, istina je, Bl. Djevica bijaše očišćena milosti posvetnom u utrobi materinoj . . . Krist ju je nadmašio u tom, što je bez istočnoga grijeha začeo i rođen: Bl. se pak Djevica u istočnom grijehu začela, ali nije se rodila.«

Budući da je ugled sv. Tome u katoličkoj crkvi vazda bio velik, mnogo su se bogoslovci trudili, da nagju put i način, kako bi se njegove izjave tumačile tako, da se slože s općenim pobožnim mišljenjem i naukom katoličke crkve. Uza sve to teško je, vrlo teško, sv. Tomu osvojiti, opravdati tako, da se može uzeti za branitelja bezgrješnoga začeca. Skoro svi bogoslovci dominikanskoga reda bijahu među onima, koji pobijahu povlast Marijinu, a to bez sumnje zato, što su uvjereni bili, da je njihov prvak ondje. Pokušali su, poslije dogmatičke definicije, bogoslovci iz dominikanskoga reda, da dokažu, da se njihov red nikad nije protivio pobožnomu mišljenju katoličke crkve, nego samo pojedini njihovi bogoslovci,¹ ali po općem uvjerenju katoličkih učenjaka, toga nisu dokazali. Dakako da bi sada dominikanskomu redu drago bilo, da sa sebe i sa svoga prvaka izbrišu sjenu, da su bili protivnici izvrsnosti i povlastice Marijine. Ali jedva je to moguće. Tvrditi, da su ona mjesta u kojima se pobija bezgrješno Marijino začecje poslije umetnuta, odviše je smjelo i nevjerovatno, pa se ne da nikako dokazati. Da je sv. Toma mislio na aktivno začecje t. j. da je učio, da su Mariju začeli njezini roditelji prirodnim, putenim načinom, a da nigdje ne govori o Mariji *začetoj* (pasivno začecje), takogjer se nemože tvrditi, jer njegovi dokazi, kojima pobija bezgrješno začecje, pokazuju dosta jasno, da govori o začecu u potonjem smislu, jer kaže, da Marijina čistoća zao- staje za Kristovom čistoćom zato, što je Krist bez grijeha začet i rođen, a ona je jedino rođena bez grijeha, ali je u njemu začeta.

Iz izjava istoga sv. Tome i cijeloga spora kako se razmahao i vodio između bogoslovaca u opće i poimence između bogoslovaca franciskanskoga i dominikanskoga reda, vrlo je teško izvesti dokaz ili barem naći put, po kojem bi sv. Tomu doveli u broj onih, koji su branili i učili bezgrješno začecje

¹ Nedavno je to pokušao dokazati provincijal dominikanaca Rouard de Card protiv biskupa u Brügge-u Malou-u. Isp. Hist. polit. Blätter od g. 1865. 5. Heft.

Marijino. Ipak prema onom što sv. Toma piše o tom u 3. q. 27. a. 1. stalno je, da bi i on bez sumnje pristao uz braniče ove povlastice Marijine, da se u njegovo doba općeno svetkovao blagdan bezgrješnog začeca, kako se svetkovao blagdan nargjenja Marijinog, iz kojega blagdana dokazuje, da se Marija rodila bez istočnoga grijeha — „Fuit ergo in utero sanctificata.“

Iz svega onoga, što Sv. Bernardo i Toma prigovaraju bezgrješnom začecu razabira se, da su ga pobijali najviše zaradi dva uzroka: a) što im se činilo to otajstvo u sebi nemoguće; b) zaradi časti Gospodinove; činilo im se naime, da povlastica bezgrješnoga začeca ide jedinoga Isusa Krista Bogočovjeka.

Onaj prvi uzrok spominje sv. Bernardo u posl. kanonicima lionskima: „B. Virgo sanctificari non potuit in ipso conceptu propter peccatum quod inerat“ (cit. ep. u. 7.); a sv. Toma u 3. q. 27. n. 2. in corp.: „Quia subjectum gratiae est sola creatura rationalis“.

Na taj razlog odvrćaju bogoslovci: općeno se priznaje, a gotovo treba priznati, kad se radi o Bl. Dj. Mariji, da duša kao plemenitiji sastavni dio čovjeka može utjecati na tijelo tako, da otkloni od tijela s kojim se sjedinjuje neurednu vatru (isto to vrijedi i za tijelo roditelja) i tako daje i pasivnomu začetku — rojenoj (i aktivnomu — roditeljima) tjelesnu svetost — sanctitatem materialem. Zato se ipak mora reći, da je Marija posvećena po milosti, jer taj red savršenstva ne dolazi prirodni zakonom, nego po milosti božjoj.¹

Drugi je uzrok, zašto ne može Bl. Dj. Marija biti bez grijeha začeta: čast Gospodinova, koji budući da je Otkupitelj svih ljudi, treba da je otkupitelj i Marije. Sv. Toma veli: „Si nunquam anima B. Virginis fuisset contagio originalis peccati inquinata, hoc derogaret dignitati Christi, secundum quam est universalis omnium salvator.“ A sv. Bernardo: „Etsi quibus vel paucis filiorum hominum datum est cum sanctitate nasci,

¹ Delorme: De Immaculata, Migne l. c. p. 666.

non tamen concipi, ut uni sane (Christo) servaretur sancti praerogativa conceptus.“ (ep. c. n. 8.).

Na prigovor sv. Tome lako je odgovoriti. Sv. već oci i bogoslovci (Bernardo Sen.) uče, da je Krist Mariju bolje otkupio nego druge ljude, jer nju je sačuvao, druge pak ljude izbavio od istočnoga grijeha. „Alii liberatorem Virgo sancta praeliberatorum habuit,“ veli kardinal Cusanus. Na prigovor pak sv. Bernarda odgovaraju bogoslovci: premda je Bl. Dj. Marija bez grijeha začeta, ipak se može reći, da je u času začetka njezino tijelo bilo okaljano, jer istom onda bijaše posvećeno, kad se dušom sjedinilo i oživjelo. Ako se dakle misli na *red* (a ne na vrijeme) začetka i posvećenja, a ono je prvo: začetak okaljane noga tijela, a drugo: posvećenje, kad se dušom svetom sjedinilo i oživjelo. Ovaj pak red ne vrijedi za Krista, jer se njegovu tijelo začelo od bezgrješne matere. Prema tomu Krist je bio na prvom i najvišem stepenu svetosti, jer je od početka i iskona bio svet na tijelu i duši, jer je začet od svetoga tijela neoskvrnjene Bl. Dj. Marije. Na drugom je stepenu Bl. Djevice: od iskona sveta na duši, na tijelu pak *posvećena*. Kad se kaže posvećena, to znači, da je trebalo, da se očisti tijelo, koje bijaše, ako na red gledaš, prije njezino, a za tim sveto. — Na trećem stepenu bijahu Jeremija i Ivan Krstitelj posvećeni u utrobi na duši ali ne na tijelu. Na tijelu bijahu posvećeni samo nesavršeno time, što je sputana pohota. Na četvrtom su stepenu drugi ljudi očišćeni poslije poroda na duši sakramentom sv. krsta. U tom smislu veli sv. Toma (3. q. 27. a. 1.): „Rationabiliter creditur, quod quae genuit Unigenitum a Patre plenum gratiae et veritatis, prae omnibus aliis majora privilegia gratiae acceperit.“

Po istom pravilu mogu se složiti s bezgrješnim začecem Marijinim izjave sv. Augustina i drugih sv. otaca, koji uče: jedino je Krist bio čist od grijeha i kažu, da je tijelo Marijino bilo: grješno tijelo — *carnem Mariae fuisse carnem peccati*. To znači: tijelo Marijino nije bilo sveto, dok nije postalo po sjedinjenju dušom *Marijino* tijelo. Tijelo pak koje je imalo postati ti-

jelom Kristovim, već je bilo sveto u prečistoj krvi neoskvrnjene Djevice. Drugi drukčije. (Delorme: De Immaculata l. c. p. 666 sq.)

U ostalom bilo kako mu drago, slobodno bez ikakvoga straha možemo dopustiti, da su i sv. Bernardo i sv. Toma u tom pitanju na suprotnoj strani od općega mišljenja i nauka katoličke crkve. Ako se to i dopusti, time niti se umanjuje njihov ugled, koji su vazda uživali a i danas još uživaju u crkvi, niti se njihovo mišljenje može uzeti kao dokaz protiv povlastice Marijine. U njihovo doba, kako je već spomenuto, bezgrješno začće bijaše samo pobožno mišljenje katoličkih bogoslovaca, a nije još bilo članak vjere, koji se izriekom učio i vjerovao, i zato se moglo o njem slobodno raspravljati. Kako je već spomenuto ima i drugih tomu sličnih primjera. Sv. Ciprijan sumnjao je o valjanosti sakramenta krsta, što ga podjeljuju krivo-vjerci i pobijao njegovu valjanost. Ovamo opet ne treba zaboraviti, da je bilo dosta i članaka vjere, o kojima su pojedini sv. oci nejasno i neodregjeno govorili tako, da se lako mogu tumačiti i razumjevati u suprotnom smislu. Nije dakle čudo, ako su pojedini crkveni učitelji o kojem vjerskom članku, koji u sv. pismu nije točno, razgovjetno i izriekom objavljen, netočno, nejasno, pa recimo i krivo govorili i učili. To je samo znak, da ni svetost ni učenost pojedinih crkvenih učitelja, nije dovoljno i sigurno jamstvo za nepogrješljivo tumačenje i izlaganje svrhunaravske objave.

Bilješka. Premda dokazi, koji pokazuju, da je koji vjerski članak vrlo zgodan i da liepo pristaje u niz drugih članaka i sustav kršćanske vjere, u dogmatici ne odlučuju i nemaju dogmatičke vrijednosti, ipak i oni razjašnjuju pitanje i popunjavaju prave dokaze. Zato ćemo i nje ovdje barem na svršetku rasprave spomenuti.

Već je prije rečeno, da otuda, što se Marija vazda u redu spasenja zajedno sa svojim Sinom našim Otkupiteljem spominje, kako se i Eva u redu grijeha i prokletstva zajedno s Adamom imenuje, izlazi, da je vrlo prikladno misliti i držati, da je ona bila od općega grijeha i prokletstva roda čovječjega slobodna.

To isto još bolje i stalnije izlazi otuda, što je ona prava Mati Božja. To njezino nadnaravno dostojanstvo ište, da prije i bez svakoga dokazivanja držimo i uzmemo, da ju je Bog svim mogućima izvrsnostima ukrasio i nadario. Tudjer vrijedi pravilo, što ga je postavio Duns Scotus: Potuit Deus, decuit, ergo fecit. Nema sumnje, da je Bog mogao izuzeti Mariju od Adamova grijeha. Premda se i ona rodila naravnim putem od Adama, zato ipak nije trebala, da upadne i u njegov grijeh, jer slobodno je uzeti, kako se općeno i uzima, da Bog kod prve svoje zapovijedi nije Adama postavio za zastupnika One, koju je od vijeka odredio za mater svomu Sinu. Ako pak Adam nije kod one zapovijedi zastupao Mariju, a ono nije u njemu i s njime Marija ni sagriješila. Otuda izlazi, da je Bog mogao Mariju izuzeti od istočnoga grijeha.

Da li pak dolikuje Materi Božjoj, da je Bog u istinu izuzme od istočnoga grijeha, ne može se sumnjati, jer svatko vidi, kako je to vrlo prikladno, da Bog Mater svoju sačuva od svakoga i istočnoga i ličnoga grijeha. Ako je to dolikovalo Materi Božjoj, a ono naprijed već treba uzeti, da je to Bog i učinio.

Napokon i otuda što Marija u rodu čovječjem ima posebno i osobito mjesto izlazi, da je vrlo prikladno, da se drži, da ima posebno mjesto i ovdje, gdje se govori o grijehu naravi čovječje. Ona jedina među svima kćerima Adamovim mati je i zajedno prava, čista i neoskvrnuta djevica, a to je, kako sv. Bernardo kaže nešto posebno: prorsus singulare; ona je jedina sačuvana od svake tjelesne pohote, i to je svakako povlastica jedina svoje vrste; za jedinu Mariju vjeruje crkva, da u cijelom životu nikad nije uvrijedila Boga ni najmanjim ličnim grijehom; i to je samo njezina posebna povlastica, speciale privilegium; jedino za Mariju pobožno uči katolička crkva, da je poslije smrti s tijelom uznesena u nebo; napokon nju samu ide veće štovanje — hiperduljsko — nego druge svece. Kad je dakle Marija u svrhunaravskom redu, kamogod pogledamo ili se okrenemo, na posebnom mjestu i ukrašena osobitim da-

rovima i izvrsnostima, slobodno možemo uzeti, da je i ovdje, gdje je govor o čovječjem grijehu, na posebnom, osobitom mjestu.

Spominju bogoslovci i druge dokaze prikladnosti,¹ ali će dosta biti, da se istumači dokaz sv. Augustina, jer smo ga već u kratko spomenuli prije među svjedočanstvima apostolske predaje: „*Excepta sanctissima Virgine Maria, de qua propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, haberi volo quaestionem. Inde enim scimus quod ei plus gratiae collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quae concipere et parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum*“ (De nat. et grat. c. 36.). Prema tome pravilu treba dakle držati, da je Marija čista od svakoga grijeha:

a) propter honorem Domini Dei-hominis t. j. jer to iziskuje štovanje, koje smo dužni izkazivati čovječjoj naravi Kristovoj: „*congruum erat ut beata Maria, per quam aufertur nobis opprobrium, vinceret diabolum, ut nec ei succumberet ad modicum* (S. Bonav. In 3. d. 3. a. 2. q. 2.). Da bi se izbrisala potpuno sramota našega pada, zgodno je bilo, da našega neprijatelja, koji je nadvladao slabiji t. j. ženski rod, pobijedi baš žena. Tako se pad naš sudara i izjednačuje našim otkupljenjem. Eva je uzela zabranjen plod i okusila ga i dala ga mužu, koji ga takogjer okusio i tako svojim neposluhom sve nas upropastio: bl. Marija dobila je milost (plod križa) i po njoj svetost naravi; tu je narav čovječju, u kojoj je Krist trpio na križu i nas otkupio, dala Marija Kristu čistu od svake ljage.

b) propter honorem Domini Filii Dei altissimi t. j. zaradi štovanja što ga dugujemo božanstvu Kristovu. U tom smislu veli sv. Anselmo (Serm. de Concept.): „*decens erat ut ea puritate, qua major sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret, cui Deus Pater unicum sibi Filium ita dare disponebat, ut na-*

¹ Suarez ih ima 14, a P. Salazar u spisu de Immaculata conceptione broji ih 50.

turaliter esset unus idemque communis Dei Patris et Virginis Filius.“ Zato dakle, što je Bl. Dj. Marija odregjena da bude mati Sina Božjega na zemlji, trebalo je, da joj se dade bezgrješnost nebeska; kad je Bogu postala nalik u ragjanju, a ono je zgodno bilo, da mu bude nalik i u svetosti.

e) propter honorem Domini Filii Mariae Virginis t. j. zaradi štovanja, što ga dugujemo osobi Riječi, koja je tijelo postala. U tom smislu veli sv. Bernardin (T. 2. serm. 21.): „... tertio fuit sanctificatio maternalis, et hoc removet omnem culpam originalem. Haec fuit in b. Virgine. Sane Deus talem, tam nobilitate naturae quam perfectione gratiae condidit matrem, qualem eum decebat habere suam matrem.“ A to isto veli i na drugom mjestu (T. 3. serm. 49.): „Non enim credendum est, quod ipse Filius Dei voluerit nasci ex virgine et sumere ejus carnem, quae esset maculata aliquo originali peccato.“ Već sv. oci nahode u ovomu dokazu više nego dokaz prikladnosti. I pravo je. Istočni je grijeh okaljao dušu i tijelo, a to skvarenje prenosi se ragjanjem. Skvarenje pak ostaje na tijelu i poslije, kad se duša očistila na sv. krstu preporogjenjem. Treba pak uzeti, da nikako ne dolikuje, da Marija ima tijelo okaljano grijehom; ne dolikuje to Bogu Ocu, koji je odredio da njegov Sin uzme tijelo iz tijela Marijina; ne dolikuje ni Bogu Sinu, koji je tijelo uzeto od Djevice žrtvovao na križu za grijehe; ne dolikuje ni Bogu Duhu sv., koji je iz krvi Marijine tijelo Boga-čovjeka učinio.

Nauk dakle katoličke crkve o bezgrješnom začecu Marijinom sasvim lijepo pristaje u organsku cjelinu nauka kršćanske vjere.

§. 5.

Blažena je Djevica Marija čista bila od grješne pohote.

Iz vjerskog članka, kojim ispovijedamo, da je Bl. Dj. Marija začeta bez istočnoga grijeha izlazi, da nije u sebi imala ni neuredne pohote. Prije grijeha nisu je imali ni praroditelji, nego je istom poslije grijeha došla. Sabor Trijentski kad spo-

minje uzrok, zašto apostol Pavao zove pohotu grijehom veli, da je zato zove grijehom, što *od grijeha dolazi* i na grijeh vodi. Ako je pak praroditelji prije grijeha nisu imali, nema je ni Bl. Dj. Marija, koja je čista bila od istočnoga grijeha. Tako složno uče i sv. oci i svi katolički bogoslovci. Bogoslovci se jedino ne slažu u tome, da li je bila sasvim bez pohote ili je pohota samo u njoj bila sputana tako, da se nikako nije mogla neuredno ganuti ili javiti. Ovo posljednje brani i uči sv. Toma. On najprije spominje različna mišljenja, pak ovako završuje (3. q. 27. a. 3.): „videtur melius dicendum quod per sanctificationem in utero non fuerit sublatus B. Virgini fomes secundum essentiam, sed remanserit ligatus . . . per abundantiam gratiae, quam in sanctificatione recepit, et etiam perfectius per divinam providentiam, sensualitatem ejus ab omni inordinato motu prohibentem. Postmodum vero in ipsa conceptione carnis Christi, in qua primo debuit refulgere peccati immunitas, credendum est quod ex prole redundaverit in matrem, totaliter fomite subtracto“. Sv. Toma dakle misli, da je u početku Marija imala pohotu, koja je po obilju milosti i po osobitoj brizi božjoj bila sputana, a istom poslije, kad je začela u utrobi svojoj tijelo Kristovo, zaradi božanskoga sina svoga, Bog ju je sasvim oslobodio od pohote. Trebalo je, da se najprije na presvetom tijelu Sina božjega pokaže i zasjaji potpuna i savršena čistoća, a poslije je istom od tijela Kristova prešla čistoća i na tijelo Marijino. Kako se vidi sv. Tomi vrijeđe i kod ovoga pitanja isti razlozi, koji i kod bezgrješnoga začeca. Krist je na prvom stepenu svetosti, a Marija je istom na drugom. Kako se sv. Toma bojao učiti bezgrješno začecće, da ne bi snizio svetost Isusa Krista, Boga-čovjeka, tako se i ovdje zaradi istoga uzroka boji učiti, da Marija ni u početku u opće nije imala pohote.

Bogoslovci pak, koji ne uče (kao sv. Toma), da je Marija *posvećena* u utrobi, nego da je *začeta* bez istočnoga grijeha, ne slažu se dokazivanjem sv. Tome. Budući da je Bl. Dj. Marija začeta bez istočnoga grijeha, zato je od početka ukrašena bila

milošću posvetnom i od početka bila u stanju prve nevinosti — in statu originalis innocentiae. U tom pak stanju nisu ni praroditelji imali neuredne pohote.

Neki prigovaraju tomu nauku i vele: pohota nije grijeh, ona ne kalja duše, pa u krštenima nije više ni kazna grijeha, pače daje čovjeku prilike i povoda, da se vježba u krjeposti i napreduje u savršenstvu. Kad se dakle Isus, koji takogjer nije imao grijeha, pače nije ni mogao sagriješiti, ipak podvrgao dobrovoljno zakonu smrti i svemu što je u savezu sa smrću, onda treba uzeti, da je i Marija, premda čista od istočnoga grijeha, ipak preuzela na sebe dug grijeha, bolesti, stradanja, smrt i zaradi istoga uzroka i pohotu.

Marija je imala na sebi sve posljedice grijeha, koje ne imaju u sebi ništa ni ružnoga niti se suprote dostojanstvu Matere Božje. Takve su posljedice: smrt, boli i druga stradanja. Zato je i Sin Božji Bog-čovjek sve te posljedice grijeha dragovoljno na sebe preuzeo, pa je pravo bilo, da se i mati njegova od tih posljedica ne izuzme. Neuredna pak pohota dolazi od grijeha i vodi na grijeh; ona je zato nešto ružno, pače je u tijesnom savezu s istočnim grijehom tako, da je školastici zovu tvarnim dijelom istočnoga grijeha (pars materialis peccati originalis) i zato se ne može nikako složiti s dostojanstvom Matere Božje. Po obilju pak milosti posvetne, kojom je bila duša Marijina od prvoga početka nadarena, bila je ona potpuno sveta i potpuno savršena, pa nije trebalo, da ima u sebi pohotu, koja bi joj bila povod i sredstvo vježbanja i napredovanja u krjeposti. U tom smislu, odgovara na spomenuti prigovor sv. Toma (3. q. 27. a. 3. ad 1.): „Mors et hujusmodi poenalitates de se non inclinant ad peccatum, unde etiam Christus, licet assumerit hujusmodi poenalitates, fomitem tamen non assumpsit; unde etiam in B. Virgine, ut filio conformaretur, de cujus plenitudine gratiam accipiebat, primo quidem ligatus fuit fomes et postea sublat; non autem liberata fuit a morte et aliis hujusmodi poenaliatibus“. I opet (ib. ad 2.): „Infirmitas carnis ad fomitem pertinens est quidem in sanctis viris perfectae vir-

tutis occasio, non tamen causa sine qua perfectio haberi non possit. Sufficit autem in B Virgine perfectam virtutem ex abundantia gratiae; nec oportet in ea ponere omnem occasionem perfectionis“.

§. 6.

Bl. Djevica Marija čista je bila od svakoga i najlakšega ličnoga grijeha.

Članak je vjerski, da Bl. Dj. Marija po izvanrednoj povlastici milosti božje nikad Boga uvrijedila nije ni najmanjim grijehom; ona je čista bila od svakoga i najlakšega ličnoga grijeha. Sabor Trijentski u sjed. 6. kan. 23. odredjuje: „Si quis hominem semel justificatum dixerit . . . posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia, anathema sit“. A papa Pijo V. osudio je (1567.) izreku Bajovu (n. 73.) koja glasi: „Nemo praeter Christum est absque peccato originali et hinc B. Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita sicut et aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis“.

Tako je crkva vazda vjerovala. Potvrđuju to sve biblijske i apostolske predaje svjedočanstva, kojima je dokazano da je Marija vazda i u začetku čista bila od svake ljage grješne. Kad poimence u davnini sv. oci hvale i uzvisuju svetost Marijinu i uče, da je bila čista od svakoga grijeha i da nikakav grijeh nije okaljao duše njezine, upravo misle i imaju na pameti lične grijeha. Zato svi dokazi iz kojih izlazi, da je Marija čista bila u začetku svomu od istočnoga grijeha, još više potvrđuju, da je čista bila od svake ljage i najlakšega ličnoga grijeha. Jer ako se Marijina posvemašnja svetost ne može složiti ni istočnim grijehom u začetku, još manje se daje složiti s ličnim grijesima. Kako bi mogli sv. oci učiti, da Marija svetošću nadilazi sve stvorove pače i anđele; da pod Bogom nema veće svetosti nitko osim Bl. Dj. Marije, u kojoj nikad nije bilo ljage

grješne, da nisu vjerovali, da celoga života svoga nije učinila ni najlakšega ličnoga grijeha. Samo je u tom slučaju istina, što kaže sv. Petar Hrizolog (serm. 140.) da je sva od pete do glave blagoslovljena; samo u toj pretpostavci slobodno je pozdravljati je sa sv. Ivanom Damasc. (or. in Deip. annunt.): „Zdravo budi ti jedina Mati Božja, dika svega što je na nebu, na zemlji i pod zemljom najveličanstvenija i najsjajnija; zdravo budi ti jedina Mati Božja, koja si sjajnija od svakoga sjaja i čistija od svake čistoće . . . koju od koljena do koljena angjeli i ljudi u jedan glas pobožno uzveličaju“. I opet na drugom mjestu (2. or. in nat. Deiparae) isto potvrđuje kad veli za Mariju, da je zemlja na kojoj nije ponikao nikada korov grijeha, pače sjeme je njezino iščupalo sve trnje; zemlja ne kao prva prokleta, koja je rodila dračem i korovom, nego na kojoj je počivao blagoslov božji.

Sv. Bernardo (serm. de assumpt.) uči, da treba pobožno vjerovati, da Marija nije imala ličnoga grijeha; a u spomenutoj poslanici kanonicima lionskim veli: „Mislim, da je na nju sišlo obilje svetoga blagoslova, koji nije jedino posvetio njezin početak, nego je sačuvao i njezin u napredak život čist od svakoga grijeha; za nikoga, koji se rodio od žene, takvo se što ne vjeruje. Dostojno naime bijaše, da kraljica djevica posebnom povlasticom svetosti bude cijeloga svoga života bez grijeha, da tako ona, koja je rodila otkupitelja od grijeha, pribavi svima dar života i svetosti“.

Katolički bogoslovci srednjega vijeka izbluže su i opširnije istumačili i potvrdili ono isto, što su učili sv. oci u davnini.

Sv. Toma (3. q. 27. a. 4.) odgovora na pitanje: „Da li je Bl. Dj. Marija posvećenjem dobila, da nije nikad sagriješila?“ ovako: Treba reći, da Bog koji neke na nešto odregjuje, tako pripravlja i udešava, da budu za ono, na što ih odregjuje, vrsni prema onom (2. Kor. 3. 6.): . . . učini nas vrsne da budemo sluge novom zavjetu; Blažena pak Djevica od Boga je odregjena, da bude mati božja; i zato ne treba sumjati, da ju je Bog svojom milošću za to učinio vrsnom, kako joj angjeo

veli: Našla si milost kod Boga. Gle začet ćeš itd. Nebi pak bila vrsna mati božja, da je nekad sagriješila prvo zato, što čast roditelja prelazi na djecu prema onom što se veli u Prič. 17. 6.: Vijenac su starcima unuci a slava sinovima oci njihovi, pa zato bi isto tako i sramota matere prešla na Sina; drugo zato, što je bila u osobitom odnošaju s Kristom, koji je od nje uzeo tijelo; veli se pak (2. Kor. 6. 15.): „Kako li se slaže Krist s Belialom?; takogjer zato, što je na osobiti način Božji Sin, koji je mudrost očeva, u njoj obitavao, ne samo u duši nego i utrobi. Veli se naime (Mudr. 1. 4.): „U poganu dušu ne će uljesti mudrost, niti će obitavati u tijelu podložnom grijesima“. I zato treba da se naprosto prizna, da Bl. Djevica nije učinila nikakva lična grijeha, ni smrtnoga ni lakoga, da se tako u njoj ispuni, što se veli (Pjesma nad pjesm. 4. 7.): „Sva si lijepa draga moja i nema nedostatka (nevolje) na tebi“. Treba ipak priznati, da je bilo nekih pojedinih sv. otaca, koji su drukčije mislili i koji se ne slažu s tim naukom. Tako je n. pr. sv. Ivan Hrizostom mislio, da je Marija iz tašte želje za slavom iskala čudo na svadbi u Kani, i da se onom zgodom, o kojoj se pripovijeda kod Mat. 12. 47. odviše isticala kao mati Kristova. Sv. Bazilij i sv. Ciril aleks. mislili su, da je Marija za vrijeme muke u vjeri kolebala i to joj je prorokao starac Simeon (Luk. 2. 35): „Tvoju će dušu probosti mač“. — Ali to su lična — dakako kriva — mišljenja pojedinih otaca, koja se ne mogu opravdati. Jasno je, da su zabrazdili i dobro za nje veli Petavij (l. 14. c. 1.): „Haec trium summorum virorum praepostera sunt judicia de Dei Matre sanctissima Virgine, quae nemo prudens laudare possit“.

§. 7.

Blažena Dj. Marija milosti je puna tako, da svetošću nadmašuje sve stvorove.

Svetost ima, da tako kažemo, dva lica. Jedno kaže čega nema u njoj, drugo pak pokazuje ono, čega je puna. Tko je

svet, taj prvo nema nikakve ljage grješne na sebi; drugo, u duši mu je milost posvetna. To su dva potrebna uvjeta za svaku svetost i premda se ne mogu rastaviti, treba ih ipak razlikovati. U tom smislu uče bogoslovci, da se kod opravdanja grješnika najprije čovjek čisti od grijeha (negativna strana), a za tim mu se u dušu ulijeva milost posvetna a s njome krjeposti i darovi Duha svetoga (pozitivna strana). Tako je i kod Marijine svetosti. Kad kat. crkva uči, da je Marija sveta, ona time hoće da kaže, da je čista od grijeha i da ima u duši milost posvetnu. Kad se opisuje svetost Marijina, treba da se najprije izloži prvi uvjet: čistoća od grijeha, prema onom što veli sv. Toma: „sanctitas intenditur per recessum a contrario“. To je učinjeno. Izložili smo nauk katoličke crkve i dokazali, da je Marija čista od svakoga grijeha: istočnoga, ličnoga pače i od neuredne pohote. Valja sada da se izloži, što crkva vjeruje i uči o drugom uvjetu: o milosti posvetnoj.

Marija svetošću nadilazi sve stvorove božje: anđele i ljude tako, da joj nitko pod Bogom nije u svetosti ravan. Otuda izlazi, da Marija takogjer obiljem milosti posvetne nadilazi sve anđele i svece. Ona je dobila više milosti nego ikoli drugi stvor u nebu i na zemlji; dobila je milosti toliko, koliko stvor može primiti. U njoj je sve obilje milosti; ona je milosti puna.

Sv. oci svi do jednoga slažu se sa sv. Bernardom, kad izbrajaju svrhunaravske milosti i povlastice Marijine: De Maria nunquam satis! Svima je milostima i darovima, kojima je Marija nariješana jedan isti izvor: dostojanstvo Matere Božje. Budući pak da je to dostojanstvo donekle neizmjereno,¹ zato je materinstvo božje neiscrpljivo vrelo svih milosti i krjeposti. Zato je pravo, da se svi sveti oci, kad dokazuju, da Bl. Dj. Marija svetošću i obiljem milosti i krjeposti daleko nadilazi sve anđele i svece, obaziru na njezino dostojanstvo materinstva božjega. Razumijemo ih kad uče složno, da otuda što je Marija mati božja izlazi, da je Bog Mariji toliko svrhunaravskih

¹ »B. Virgo ex hoc, quod est mater Dei, habet quandam infinitam dignitatem ex bono infinito quod est Deus«. (1. q. 26. a. 6. ad 4.)

milosti poklonio, koliko ih je mogla primiti; dao joj je toliko, koliko ni jednom stvoru ni prije ni poslije.

Sv. oci nahode i u sv. pismu izjava, koje pokazuju Marijinu bezprimjernu svetost. Angjeo ju pozdravlja: milosti si puna (Luk. 1. 28.), koje riječi i po slovu i po duhu naznačuju, da Mariji nitko u milosti nije ravan, jer na božju zapovijed nitko još nije čuo takav pozdrav. „Zato se veli, da je Marija milosti puna, što je pohranjeno blago cijele milosti u Onoj Djevici, koja je jedina od svih pokoljenja sveta bila na tijelu i duši, jedina nosila riječju njega, koji nosi sve. Ne čudi se angjeo jedino ljepoti Djevice nego i njezinim krjepostima i zato je zove: milosti puna.“ (In 3. or. quae ascribitur s. Greg. Thaummat.) Zato se zove milosti puna, jer ju je Duh sveti napunio svima milostima i sila višnjega obsjenila ju je. (S. Athan. in ep. ad Epictet.).

Sv. Toma (in opusc. 8. expos. salut. angel.) veli: „Bl. Djevica nadvišuje angjele . . . obiljem milosti, koja je veća u Bl. Djevici nego u kojem angjelu; i da bi to istaknuo, angjeo joj poštu daje i veli: Zdravo! milosti puna! kao da kaže: zato ti poštu dajem, jer me nadvišuješ obiljem milosti.“

I u drugima mjestima sv. pisma nahode sv. oci nago-viještenu tu istinu, da je naime Bl. Djevica puna milosti. „Mnoge kéeri nakupiše blaga; ali ti ih nadvišuješ sve.“ (Priče 31. 29.) „Izvore vrtovima, studenče vode žive koja velikom silom teče s Libana.“ (Pjesma nad pjes. 4. 15.) „U meni je milost svakoga života i istine, u meni je sva nada života i krjeposti.“ (Eccel. 24. 25.)

Osim biblijskih svjedočanstva, sv. ocima je najjači dokaz za istinu, o kojoj je govor, dostojanstvo materinstva božjega. Njima vrijedi pravilo, koje spominje Petavij (De incarnat. l. 14. c. 8. n. 2.): „Nema sumnje, da sve, što je u Bl. Djevici vrijedno da se slavi i propovijeda, što god je u njoj dike i uresa milosti i slave, sve to izlazi iz njezina materinstva. Otuda naime kao iz izvora poteklo je sve, što je u nju sanijela čudna i divna božja darežljivost, koja se nije nikada obilnije i jače razlila.“

Koliko Marija Mati Božja nadvišuje dostojanstvom sve svece, toliko ih nadvišuje milošću, svetošću i krjepošću. „Tko da se ne čudi, koliko Marija nadvišuje sve svece koje štujemo? Jer ako je Bog slugama dao toliko milosti, a ono koliko je krjeposti u Materi? Zar nije mnogo više nego u njezinim podložnicima? To svatko zna. Ako je Petra nazvao blaženim i ako mu je povjerio ključeve kraljevstva nebeskoga, kako da se prije svih ne zove jedna blažena, kojoj je dano, da rodi onoga, koga je on ustima ispovjedio? Ako je Pavao nazvan posuda izabrana zato, što je sveto ime Kristovo propovijedao i po cijelom svijetu navješćivao, kakva je posuda Marija?“ (Sv. Bazilij Seleuc. or 39. in s. Deip. annunt.)

Sv. Toma (3. q. 27. a. 5.) uči, da je u Mariji trostruko savršenstvo milosti. Prvo savršenstvo ju je pripravljalo i učinilo prikladnom, da bude mati Kristova; drugo je savršenstvo imala od toga, što je u krilu svome nosila utjelovljenoga Sina Božjega, a treće je imala u blaženstvu. Prvo ju je savršenstvo posvetilo i time oslobodilo od grijeha istočnoga; drugo ju je oslobodilo od neuredne pohote, a treće u blaženstvu oslobodilo ju od svake nevolje. U prvom savršenstvu, kad je posvećena, dobila je milost, koja ju je učinila vrsnom za dobro; u drugom savršenstvu, kad je začela Sina, dobila je savršeniju milost, koja ju učvrstila u dobru; u trećem pak savršenstvu, kad je proslavljena, završila se milost, koja ju je usavršila u uživanju svakoga dobra. Otuda što je Marija imala savršenu milost, dokazuje sv. učitelj, da je donekle (de congruo) upravo zaslužila dostojanstvo matere božje. „Beata Virgo dicitur meruisse portare Dominum omnium, non quia meruit ipsum incarnari sed quia meruit ex gratia sibi data illum puritatis et sanctitatis gradum, ut congrue esse posset Mater Dei.“ (3. q. 2. a. 11.) „Beata Virgo non meruit incarnationem, sed supposita incarnatione, meruit, quod per eam fieret, non quidem merito condigni, sed merito congrui.“ (Sent. 3. dist. 4. q. 3. a. 1.) Time hoće da kaže sv. Toma: Bl. Djevica nije mogla baš zaslužiti (merito condigni) da postane mati božja, jer stvor

nije vrstan, da zasluži — u tom smislu — neizmjereno dostojanstvo materinstva božjega. Istina, djela čovječja nisu u razmjerju ni svrhunaravskim blaženstvom, koje ipak čovjek može zaslužiti. Ali treba imati na umu, da se čovječje zasluge temelje i izlaze iz zasluga Kristovih, koje daju slabim čovječjim djelima neizmjernu vrijednost i snagu. Ali kad se radi istom o otajstvu utjelovljenja Sina Božjega, onda ne može biti govora o pravim zaslugama čovječjim, kojima bi se moglo zaslužiti, da Sin Božji postane čovjek, jer upravo to utjelovljenje Sina Božjega, izvor je čovječjim zaslugama. Tudjer vrijedi pravilo: principium meriti non cadit sub meritum. U tom smislu veli sv. Toma: „sed *supposita* incarnatione, meruit, quod per eam fieret . . . merito congrui.“

Školastici, na čelu sv. Toma, dokazuju i različnim razlozima razjašnjuju, zašto je Marija bila puna milosti. Koliko je nešto bliže kakvom god počelu, toliko više prima i uzima od učinaka počela. Zato angjeli imaju u sebi više od dobrote božje nego ljudi, jer su Bogu bliži. Krist je pak počelo milosti. Bl. Djevica bila mu je najbliža, jer je od nje uzeo svoju čovječju narav, i zato je trebalo, da više od drugih dobije od Krista milosti. (Isp. sv. Toma 3. q. 27. a. 5.)

Drugi je razlog, zašto je Marija puna milosti, što Bog daje milosti svakomu prema tome, na što ga odregjuje. Bl. Djevica dobila je toliko obilje milosti, da bude najbliža početniku milosti, da tako onoga, koji je pun svake milosti, uzmogne u sebe primiti i porodivši ga donekle milost na druge prenese i pretoči. (Ibid.). Sv. Bonaventura (In spec. B. V. c. 5.) „Neizmjerena bijaše milost, koje je puna bila Marija; jer neizmjerena posuda ne može da bude puna, ako nije neizmjereno ono, čega je puna. Marija pak bijaše najneizmjernija posuda, i zato je mogla obuhvatiti onoga, koji je veći od nebesa. Ti dakle najneizmjernija Marija veća si od neba, jer koga ne moguše nebesa obuhvatiti, u tvojem si krilu nosila. Ti si veća od svijeta, jer koji ne mogaše u vas svijet stati, u tvoju se utrobu zatvorio učinjen čovjek. Ako je dakle bila Marija tako velika

tijela, koliko većega bila je duha? I ako je tako neizmijerna dubina bila puna milosti, trebalo je svakako, da je i milost, koja je ispunila onu dubinu neizmijerna.“

S. Antonin (Sum. p. 4. t. 5. c. 15.) opisuje kako je Marija milosti puna i zove njezinu milost: milost obilja. Za tim je razjašnjuje različnim primjerima i slikama: „A voda tecijaše iz Edema t. j. iz raja (Gen. 2. 10.) iz Djevice naime Marije, pune milosti, koja se dijeli na četiri rukava; jer učinak milosti, koji izlazi iz toga izvora, proteže se na četiri strane; na angjele naime, koje krijepi i razveseljuje; na pakao, gdje gjavle i njihovu moć ubija: satrla si glave vragova Ps. 73. 14.; na Oce, koji bijahu u limbu, koje si izbavila iz tmina. U najizvrsnijem dakle smislu kaže se, da je milosti puna, jer kako veli Bernardo, iz njezinog obilja svi dobijaju; sužanj slobodu, bolesnik zdravlje, žalostan utjehu, grješnik oproštenje, pravednik milost, angjeli veselje, cijelo Trojstvo slavu, napokon Sin Božji tijelo.“

Vrijedno je da čujemo, kako velikim zanosom govori o obilju milosti Marijinih sv. Bernardo Senens. (serm. de annunt. V.): „Druga je izvrsnost: milosti, za koju kaže angjeo: milosti puna. Ovo se može istumačiti u tri smisla. Prvi je smisao: milosti puna, naime milosti tjelesne, duhovne i osobite. Tjelesna milost bijaše milost djevičanstva u tijelu; zato se zove u Pjesmi nad pjesmama 4. 12.: *izvor zatvoren, vrt zapečaćen*. Duhovna milost bijaše obilje krjeposti u duhu, zato se takogjer zove u Pj. nad pj. duša njezina: *studenac vrtova, studenac vode žive*. Posebna milost bijaše nazočnost Sina Božjega u utrobi. Zato je pisano u Pj. nad pj. 72.: *krilo je tvoje kao stog pšenice* t. j. pun onoga zrna pšenice, koji o sebi veli: „*ako zrno pšenično padnuvši na zemlju ne umre, onda jedno ostane*. — Drugi je smisao: milosti puna. Jer u njoj bijaše praznina ili dubljina poniznosti, čistoća djevičanstva i jakost ljubavi — sve je ove krjeposti imala najsavršenije i najviše. Da se uzmogne posuda napuniti i držati dobru tekućinu iziskuje se ovo troje, naime da je posuda prazna ili duboka, da je čista i da je jaka ili

čvrsta: a to je sve bilo u Djevici Materi. Zato u Pj. nad pj. 6. 9. u čudu angjeli za nju pitaju: *Tko je ona što se vidi kao zora, lijepa kao mjesec* — zaradi djevičanstva, mjesec je naime hladno tijelo — *čista kao sunce*, — zaradi goruće ljubavi — *strašna kao ureggjena vojska*, zaradi najdublje poniznosti, jer gjavlima ništa nije strašnije. — Treći je napokon smisao: milosti puna. Svaka naime milost, koja se ovomu svijetu daje, po trima stepenicama ide. Od Boga naime do Krista, od Krista k Djevici, od Djevice k nama. Najprije naime svake je milosti darivatelj Gospodin Bog, kako je pisano Jak. 1. 17.: „*Svaki dobri dar i svaki poklon savršeni od ozgo je, dolazi od oca svjetlosti.*“ Za tim izlazi od Gospodina Isusa Krista koliko je čovjek. On je naime u životu na zemlji zaslužio svaku milost, koju je Bog od vijeka odredio dati svijetu, kako je pisano Iv. 1. 16.: „*I od punosti njegove mi svi uzesimo milost za milošću.*“ Napokon izlazi od blažene Djevice. Od časa kad je začela u svojoj utrobi Boga, imala je, da tako kažem, neko gospodstvo i vlast nad vremenitim izlazkom Duha svetoga tako, da nijedan stvor ne dobija nikakve milosti krjeposti, nego po Djevici Materi. Budući da je naime Krist glava naša, od koje istječe svaka božja milost u mističko tijelo; Bl. Djevica je vrat kroz koji taj utjecaj prelazi na udove tijela, kako Salamon veli u Pj. nad pj. 7. 4.: „*Vrat je tvoj kao kula od slonove kosti.*“ Zato Bernardo: „Nijedna milost ne silazi s neba na zemlju, a da ne progje kroz ruke Marijine. S punim se dakle pravom može reći milosti puna, od koje sve milosti prelaze na vojujuću crkvu.“

Otuda što se uči, da je Marija milosti puna, ne izlazi, da je Marija ravna Kristu, niti se time ne snizuje dostojanstvo i moć Boga-čovjeka Spasitelja svijeta, jedinoga posrednika Boga i ljudi. Štoga ima i štoga je u Mariji, sve dolazi od Krista kao izvora milosti. Ona je lijepa kao mjesec, kako sv. pismo kaže, t. j. sjaji se milošću, ali to svjetlo nije njezino, već Kristovo.

Katolički bogoslovci tumače opširno, u kojem je smislu Marija milosti puna. Razlikuju tri vrste punosti milosti. Prva

je: dovoljna punost, plenitudo sufficientiae, po kojoj su apostoli i Stjepan mogli izvršivati kako treba svoju uzvišenu službu. Druga je: izvrsna punost, plenitudo praeeminentiae, koju je imala pred svima svecima Mati Božja. Napokon treća je: savršena punost, omnimoda et ex omni parte perfecta, koja pripada jedino Isusu Kristu kao izvoru, od čije su punosti svi dobili. Punost je Kristova kao u izvoru, Marijina kao u rijeci, a drugih svetaca kao u pritocima. Marija je dakle milosti puna, ako je isporediš sa svecima, koji su udovi tijela Kristova, jer je od svih mnogo više u njoj; ali nije milosti puna, ako je isporediš s Kristom glavom, jer Marija sve što god ima, od njega dobija. Toliko je pak više Marija milosti dobila, koliko je trebalo više, da se urijesi ona, koja je bila vrijedna, da početnika svake milosti u krilu svome začne i koliko je trebalo, da postane vrijedna za uzvišeno dostojanstvo materinstva božjega. (Isp. sv. Bernarda serm. de nat. Mariae.) Ako je Marija bila milosti puna, a ono izlazi, da je s posvetnom milosti dobila sve krjeposti i sve redovne i izvanredne darove Duha svetoga. Da je s posvetnom milosti dobila sve krjeposti i redovne darove Duha svetoga, ne može se sumnjati, jer spomenuti svrhunaravski darovi vazda se ulijevaju s posvetnom milosti i zato ih Katekizam Rimski zove: pratnja milosti posvetne.

O izvanrednim darovima Duha svetoga govori sv. Toma (3. q. 27. a. 5.) i uči, da je Bl. Djevica imala i sve izvanredne darove Duha svetoga, ako ih i nije vazda upotrebljavala. Nije se naime slagalo ni s njezinim položajem u crkvi, ni s njezinim odnošajem prema Kristu, da ih sve upotrebljava. Upotrebljavala je dar mudrosti, kad je pobožno razmatrala riječi Gospodinove, ali ga nije upotrebljavala, da druge uči, jer to se nije slagalo sa ženskim rodом, prema onom što se veli u 1. Tim. 2. 12. „Učiti ženi ne dopuštam.“ Nije upotrebljavala, dok je živila, dar čudesa, jer onda je trebalo, da se čudesima potvrđuje nauk Kristov, a to je bila dužnost i služba Kristova i njegovih učenika, koji su bili nosioci nauka Kristova. Zato se i za Ivana Krstitelja veli (Iv. 10. 41.), da

nije učinio nijedan znak. Upotrebljavala je pak dar proroštva, kako se razabira iz njezinog hvalospijeva: „Magnificat“. Premda se u sv. pismu ne spominje, da je upotrebljavala izvanredne darove Duha sv. ne smije se ipak o tom sumnjati, da je i Marija tvorila mnoga izvanredna djela. Završujemo riječima pape Pija IX. (bulla: *Ineffabilis Deus*): „*Concors Patrum et scriptorum ecclesiastiorum est sententia, gloriosissimam Virginem, cui fecit magna, qui potens est, ea coelesti omnium donorum vi, ea gratiae plenitudine, eaque innocentia emicuisse, qua veluti ineffabile Dei miraculum, immo omnium miraculorum apex ac digna Dei mater exstiterit et ad Deum ipsum pro ratione creatae naturae quam proxime accedens, qua humanis, qua angelicis praeconiis celsior evaserit.*“

§. 8.

Blažena je Djevica Marija poslije smrti slavno s tijelom uznesena u nebo.

1. Poslije smrti svoga Sina Isusa Krista Marija je živjela još neko vrijeme na zemlji. O njezinu životu poslije uzašašća Gospodinova u nebo ovo se čita u objavama sv. Birgite (rev. serm. Angel. c. 19.): „Kad je Sin uzišao u slavno svoje kraljevstvo, dopustio je, da Djevica Marija ostane na zemlji, da uzmogne hrabriti dobre i popravljati zle. Učila je naime apostole, sokolila mučenike, podučavala ispovjednike, bijaše najsvjetlije ogledalo djevica, utjeha udovica, najspasonosnije je opominjala one, koji su živjeli u ženidbenom staležu i najizdašnije podupirala sve vjernike. Apostolima je, koji su k njoj dolazili objavljivala i tumačila sve, što još nisu savršeno o Sinu njezinu znali, a mučenike hrabrila, da veselo i ustrpljivo podnose muke zaradi imena Isusova.“

Ali došao je i za nju posljedni čas. Bilo ih je u davnini, koji su mislili, da Marija nije umrla, ili koji su barem o tom sumnjali kao n. pr. sv. Epifanij koji (haer. 78.) kaže: „Ne znamo da li je umrla i da li je pokopana bila.“ Ali općeno se vazda u

erkvi držalo, da je i Marija naravskom smrću umrla, kako se to razabira iz javnih molitava crkve, koje se čitaju u najdrevnijim liturgičkim knjigama na blagdan uznesenja Marijina. Nema pak nijednoga dokaza ni u sv. pismu, ni u apostolskoj predaji iz kojega bi izlazilo, da treba Mariju izuzeti od smrti, toga općenoga prirodnoga zakona, kojemu su podložni svi sinovi Adamovi. Nasuprot ima više uzroka, zaradi kojih treba uzeti, da je i Marija umrla. Kad njezin Sin, Bog-čovjek nije htio sebe izuzeti od zakona smrti, nije prikladno da se vjeruje, da je Marija bila od toga izuzeta. Budući da je izuzeta i slobodna bila od istočnoga i svakoga ličnoga grijeha, nije umrla za kazan grijeha; smrt bijaše za nju samo vrelo novih i velikih zasluga prema onomu: „Skupa je pred Gospodom smrt svetaca njegovih — Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus“ (ps. 115. — (15) 6.). Zato uče sv. oci, da nije Marija umrla shrvana prirodnom bolešću ili nemoći, nego istrošena od vatre sv. ljubavi božje. Time što je umrla, potvrđeno je jasno i očito, da je i ona trebala otkupitelja, da je imala umrlo čovječje tijelo i da je Isus, koji je iz nje uzeo čovječju narav, bio pravi čovjek.

Ne veli se za Mariju, da je poslije smrti s tijelom uzišla u nebo, nego da je *uznesena* (uzeta) u nebo, da se tim istakne, da nije svojom snagom i moći kao i njezin Sin došla u nebesko blaženstvo, nego da je unišla u slavno kraljevstvo po zaslugama i milosti božjoj.

Uznesenje Marijino nije članak vjerski, ali budući da se oslanja na mnoge i jake dokaze, bilo bi drsko, da tko tu istinu pobija, pače neki bogoslovci misle, da bi svatko, koji bi ga pobijao, bio sumnjiv s krivovjerstva.

2. U crkvi se već u davnini vjerovalo, da tijelo Marijino nije ostalo u grobu i ne čeka na znak trublje na svoje uskrsnuće, da se sjedini s dušom svojom i da poslije općeg suda unigje u vječnu slavu, nego da je — po pučkoj predaji crkvenoj treći dan iza smrti — milošću božjom uzneseno u nebo, gdje je zajedno s dušom potpuno blaženo. Tu vjeru po

ptvrguju najdavnnji sveti oci izrijekom, a ptvrguje ju i svetkovina uznesenja Marijina, koja se u crkvi svetkuje od davnih vremena. Već sv. Augustin veli, da se ne usuguje tvrditi, da je ono presveto tijelo, od kojega je Isus krv uzeo i sjedinio ga s božjom naravi dano crvima za hranu. (serm. 1. de ass. B. M. V.)

Sv. Ciril aleksandrijski (hom. de dormit. Virginis) tumači riječi sv. pisma „Apparuit magnum signum in coelo“ i kaže, da je taj veliki znak, što se pokazao na nebu, tijelo Marijino, iz kojega se na zemlji Bog rodio i koje je poslije smrti uzeto u nebo. Premda je to tijelo bilo zatvoreno u grobu, ipak je po primjeru Isusa Krista treći dan živo otputovalo u nebo. Tako isto govore sv. German patrijarha carigradski (isp. de dormit. s. Deiparae) i sv. Sofronij (serm. de ass. B. M. V.); potonji kaže: da je Marija došla do visokog prijestolja, gdje poslije Krista slavno sjedi. Tako svagdje crkva pouzdano pjera, a to se ne smije za nijednog drugog sveca vjerovati. — Već sv. Epifanij († 403) ima na pameti uznesenje Marijino kad veli: „Sveto njezino tijelo“ prepuno je svake blaženosti.“ (Haer. 78. n. 24.) Isto ptvrguje i Gregorij Tur. (god. 596.) „Gospodin uzeto Djevice tijelo u oblaku zapovjedi uznesti u raj, gdje združeno s dušom s izabranima njegovima kličući uživa vječna neprolazna dobra.“ (De Mirac. c. 4 M. t. 81. p. 708.)

Što dalje idemo listati po spomenicima apostolske predaje, to više nahodimo svjedoka, koji i jasnije i stalnije ptvrguju vjeru crkve. Sv. Antonin (p. 4. t. 15. c. 45. §. 5.) uči: „Marija je uzeta s uskrsnulim tijelom; ovo pak pobožno vjeruju vjernici i ptvrguju učitelji. Čini se da to nagoviješta i psalmista Ps. 131. 8.: „Ustani (surge) Gospodine, na počivalištu svojem, ti i kovčeg posvedbe tvoje“ . . . Taj dakle kovčeg, to jest, pun svetih stvari, ustade na počivalištu, uzevši tijelo na nebo. Ovo svjedoči sv. Augustin, kad u nekom govoru kaže: Truhlost i crv nakaza su (opprobrium) čovječjeg stanja, od čega je izuzeta narav Marijina, koju je Isus od nje uzeo . . .“

Sv. Bernardo ovako dokazuje uznesenje Marijino: „Da je

tijelo Marijino ostalo u zemlji, činilo bi se, da je Krist zane-
mario ili da se malo brinio za čast svoje matere, koju je ipak
vazda u velike cijenio i poštivao. Jer kad znamo za tjelesa
svetih i za mjesta gdje poživaju, da takó mogu mnogi k njima
dolaziti i čast im izkazivati, kako se to zna za apostole Petra,
Pavla, Jakoba, (Nikolu) itd.; još više bi se pohagjalo tijelo
Marijino, da je ostalo u zemlji; ne bi dakle dopustio Sin, da
se ne zna za njezino tijelo, koje bi svi pobožno pohagjali,
da nije uzneseno u nebo.¹

Sv. Toma (op. 8.) kaže: „Vjerujemo, da je Marija po-
slije smrti uzkrisena i u nebo odnesena.“

Budući da je crkva vazda vjerovala, da je Marija u nebo
uzeta, zato se od najdavnijih vremena u crkvi svetkovala svet-
kovina Gospinog Uznesenja. Ta se svetkovina spominje već u
drevnim crkvenim spomenicima, od kojih je bez sumnje naj-
stariji Martirologij, koji se općeno pripisuje sv. Jeronimu. Ako
i nije stalno, da ga je napisao sv. Jeronim, ipak je već u
drevnoj crkvi bio u javnoj uporabi. Nema pak sumnje, da je
crkva na dan Marijinog Uznesenja svetkovala uznesenje baš tijela
Marijina, jer to potvrđuju govori sv. otaca držani u slavu toga
dana, a razabira se takogjer iz čitanja časoslova i molitava pod
misom. Isto već ime svetkovine to donekle potvrđuje, jer premda
crkva vjeruje za svakog sveca, da mu je duša uzeta u nebo i
da je ondje blažena, ipak nijednoga sveca ne svetkuje dan pod
imenom: uznesenja u nebo. Izrijeком to potvrđuje sv. Ilde-
fonzo (serm 3. de ass.) „Festivitas hodierna est omnium su-
pernorum civium gratissima, quia ejus est *assumptio de corpore*,
ex qua orta est veritas et justitia.“

Vrijedno je da se spomene, da je i grčko-istočna crkva
vazda vjerovala uznesenje Marijino, kako se to razabira iz nji-
hovog sabora držana g. 1672. u Jeruzalemu pod patriarhom
Dositejom. A i Armenci na saboru u Betlehemu g. 1342. is-
povijedaju: „Neka se zna, da armenska crkva vjeruje i drži,
da je sv. Bogorodica moći Kristovom uzeta u nebo s tijelom.“

¹ Isp. Alb. u Bulzano: Inst. Theol. Dogm. t. 1. p. 810.

Poslije takvih i tolikih svjedočanstva, tko da ne pristane uz bogoslovca Suareza koji piše (disp. 21. sect. 2.): „Krivac je najveće drskosti (temeritatis), koji pobija ovako pobožno i vjersko mišljenje.“ Pristajemo i uz bl. Petra Kanisija, koji kaže: „Koji drukčije misle i govore — premda ne pobijaju istine, koja je u sv. pismu — ipak ne rade trijezno; suprote se najboljim i najučenijim sv. ocima; odvrćaju se ne bez pogibli općenoj vjeri i ispovijedi svih dobrih, koja je već postala zakon; ne samo da snizuju čast Djevice, nego jako slabe i pobijaju božje ono čudo, koje se pokazuje u uskrisenju i uznesenju tijela Matere Božje.“ (De Maria Deipar. l. 5. c. 5.) Tako isto misli i Benedikto XIV. (in Comment. de festis B. M. V.) koji (n. 15.) spominje sve one bogoslovce, koji uče, da uznesenje Marijino nije vjerski članak, ali ga ipak tako stalno dokazuju, da je krivac najveće drskosti, koji ga pobija. Otuda izlazi, da su udovoljili želji svih katolika ono 200 (i preko) biskupa, koji su na posljednjem općenom saboru Vatikanskom zamolili, da se uznesenje Marijino proglasi kao članak vjerski, jer sasvim pravo u svojoj molbi vele, da je Marija po bezgriješnom začecu i grijeh i istu smrt posebnim načinom pobjedila naime time, što je po primjeru svoga sina brže uskrsnula od mrtvih. Uznesenje njezino oslanja se na crkvenu predaju.

Bilješka. Nikefor u crkvenoj svojoj povjesti (t. 15. c. 14.) pripovijeda, da je car Marcijan iskao od Juvenala biskupa jeruzalemskoga, koji je tada boravio na saboru u Kalcidonu, tijelo Marijino, ako se još može naći u Jeruzalemu, da se prenese u Carigrad. Juvenal mu na to odgovori: „Primili smo iz davne i posvema istinite (verissima) predaje, da su u času njezine slavne smrti, svi sveti apostoli, koji su po svijetu putovali i propovijedali evanjelje, u oka trenutku čudom preneseni sabrali se u Jeruzalemu i kad su ondje bili, imali su angeosko vigjenje i čuo se božanski viših moći pijev; i tako kad je božanskom i nebeskom slavom predala svetu dušu svoju u ruke božje, njezino pak tijelo, iz kojega je Bog

začet, s pjesmama angjela i apostola u lijes je položeno i kod Getsemana u grob sahranjeno. Na tom istom mjestu nisu prestali zborovi angeoski tri puna dana pjesme pjevati. Kad su iza tri dana prestali pjevati, nazočni apostoli, jer je jedan od njih, Toma naime, koji nije bio kod pogreba, došavši treći dan, vruće želio, da se pokloni tijelu, koje je Boga začelo, otvoriše grob, ali presveto ono tijelo ne mogoše više naći; kad su pak ondje našli samo njezine svite, iz kojih ih zadahnuo neizkazan miomiris, lijes zatvoriše, i prestravljeni čudnim tim otajstvom, samo tomu se mogoše dosjetiti, da je Bog Riječ i Gospod slave, koji je u svojem liku htio iz nje uzeti tijelo i postati čovjek, htio takogjer, da isto to tijelo i poslije smrti bezgrješno i neokaljano proslavi prije općeg uskrsnuća.“ Premda nije uglavljena vjerodostojnost te pripovijesti ipak je znak, da je pučka predaja u davnini već znala za tu izvrsnu slavu Marijinu.

§. 9.

Blažena je Djevica Marija u istinu naša posrednica. (Mediatrix nostra.)

1. Crkva je kršćanska vazda već od prvoga početka štovala i zazivala Mariju kao najmoćniju posrednicu izmegju Boga i grješnoga čovjeka. Da se razumije, kako je Ona naša posrednica i zagovornica kod Boga, a da ipak ostane istina ono, što uči apostol: „Jer je jedan Bog i jedan posrednik Boga i ljudi čovjek Isus Krist.“ (1. Tem. 2. 5.), treba da se ima na pameti, da crkva Mariju u drugom smislu zove posrednicom, nego što zove i štuje Isusa kao posrednika Boga i ljudi. Jer dok je Isus Krist prvi naš posrednik kod Boga, prije koga nemamo i ne možemo da imamo ni jednoga drugoga, Marija je naša posrednica istom poslije Isusa i po Isusu, od koga dobija svu svoju snagu i vrijednost tako, da je Isus Krist i njezin posrednik, zaradi kojega je i ona izuzeta od grijeha — istočnoga i sva-koga ličnoga — i tako po zaslugama Kristovim otkupljena. Zato je, ako se hoće pravo govoriti, Isus Krist jedini posrednik

Boga i ljudi i nema drugoga, po kojem bi se ljudi mogli izmiriti s Bogom i spasti se. Otuda izlazi, da je Isus Krist svima potreban posrednik bez kojega nema spasa, a Marija je samo vrlo korisna posrednica, koja nas svojim zagovorom kod Isusa pomaže, da se stalnije i lakše spasimo. Otuda se razabira, da je posredništvo Kristovo općeno koje obuhvata sve svete i istu Bl. Dj. Mariju i neizmjerne vrijednosti i snage, otkuda erpaju svoju snagu zagovori svih svetaca i isto posredništvo Marijino. Time pak što je Isus Krist prvi i jedini, općeni i svima potrebni posrednik, nije izlišno ni posredništvo Marijino ni zagovori svetaca. Ako nije izlišno, pače je vrlo prikladno, da Bog u prirodnom redu kao prvi uzrok upotrebljava druge uzroke i po njima radi, a ono nije ni izlišno, da Bog tako radi i u svrhunaravskom redu. To je pače vrlo prikladno, kad vidimo i znamo, da je Bogu kao neizmjerljivoj dobroti i ljubavi vrlo drago, što može izvrsnosti i savršenosti, koje on isti ima, davati i drugima, koliko ih stvorovi mogu primati.

Isus Krist Bog-čovjek pravi je Sin Božji; to isto dao je i nama, da naime po milosti posvetnoj budemo sinovi božji. Kao Bog-čovjek imao je vlast odpuštati grijeh; eto i to je nam ljudima — svojim svećenicima dao; on jedini može davati Duha sv. i njegove darove — i tu je vlast dao ljudima u svojim sakramentima. Toga radi posredništvo Marijino ne samo da ne snizuje posredništvo Kristovo, nego pače ono ga još više diže, jer svakako umnožava slavu Kristovu i uzvišuje neizmjerljivu vrijednost njegovoga posredništva, što se ono u sebi preobilno prelijeva i utječe u slabe ljude i daje im snagu, da i oni po njemu i s njime rade u svrhunaravskom redu. Time se potvrđuje javno i glasno, da su zasluge Kristove neizmjerne vrijednosti, koje i drugima dotječu ali tako, da u sebi ne slabe i ne gube svoje moći i snage.

Isus Krist je posrednik Boga i ljudi najviše i najprije time, što je nas grješne ljude otkupio iz sužanštva grijeha cijenom krvi svoje i povratio nam izgubljenu slobodu djece božje. Jednom riječi, Isus je naš posrednik najprije time, što

je naš Otkupitelj. Zaradi istoga uzroka i Marija je (u izloženom smislu) naša posrednica, jer ona je dala Sinu Božjemu čovječju narav, koju je kao cijenu našeg oslobogjenja položio na oltar uvrijegjenomu Bogu. Marija je, pokorivši se volji i zapovijedi Božjoj, koju joj je arkangjeo poručio, pristala, da se u njoj obavi otajstvo utjelovljenja Sina Božjega.¹ Tim je i ona sudjelovala kod toga otajstva i tako učinila, da je Sin Božji postao naš Otkupitelj, da je spasio rod čovječji. To je smisao pozdrava kojim pozdravlja sv. Bernardo Mariju: „Sveta Djevice, svi ljudi, sva vremena glegju u Tebe. Čeka angjeo odgovor; jer vrijeme je, da se povrati k Bogu, koji ga je poslao. I mi čekamo, o Gospogjo! riječ smilovanja, jer nas tišti nesmiljeno osuda prokletstva. I gle nugja se cijena našega spasenja; odmah ćemo se osloboditi, ako privoliš . . . jednom samo riječi možeš nam pomoći, zato Te moli Adam i cio njegov iz raja izagnani rod . . . svi leže prostrti pred Tvojim nogama, jer utjeha nevoljnih, oslobogjenje sužanja, spas cijeloga svijeta stoji do Tebe. . . Odgovori dakle brzo angjelu, pače po angjelu Gospodu; odgovori riječ i začni Riječ.“

Ako se dakle u Mariji utjelovio Sin Božji i ako je Marija time, što je Sin Božji iz njezine prečiste krvi uzeo svoju čovječju narav takogjer doprinijela tomu, da se po utjelovljenom Sinu Božjem, Bogu-čovjeku otkupi rod čovječji, a ono se i Marija može zvati i jest posrednica Boga i ljudi, te slušuje, da je kršćani štuju kao posrednicu svoju, jer kako veli sv. Toma iz Villanove „cijenu otkupljenja isplatio je Isus Krist, ali ova žena dala je njemu, otkuda da plati; On je otkupitelj, ali od nje je dobio, otkuda da otkupi.“ (conc. 1. de assumpt.).

¹ Sv. Augustin, serm. 18. de sanct.: »Quae singulari tuo assensu mundo succurristi perditio«. Isp. sv. Tomu 3. q. 30. art.: »Congruum fuit, B. Virgini annuntiari, quod esset Christum paritura . . . ut ostenderetur, esse quoddam spirituale matrimonium inter Filium Dei et humanam naturam. Et ideo per annuntiationem expectabatur consensus Virginis loco totius humanae naturae.«